

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- การฝึกหัดครู, กรม. การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการฝึกหัดครู พ.ศ.
2518-2521 ที่สอนระดับประถมศึกษา. โครงการปรับปรุงหลักการฝึกหัดครู, 2523.
- ____. การศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครู. ม.ป.ท., 2522. (อัดสำเนา)
- ____. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ของสภาการฝึกหัดครูและหลักสูตรคหกรรม
ศาสตร์ในระดับประถมและมัธยมศึกษา. ม.ป.ท., 2522. (อัดสำเนา)
- ____. แนวทางพัฒนาวิทยาลัยครู. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- ____. ประวัติกรมและประวัติวิทยาลัยครู. พระนคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2517.
- ____. ผลงานครบรอบ 16 ปี ของกรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว,
2514.
- ____. แผนพัฒนาการศึกษากกรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2525-2529. กรุงเทพมหานคร:
วิศิษฐ์การพิมพ์, 2526.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2502. พระนคร: กรมการฝึกหัดครู,
2502.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2519. กรุงเทพมหานคร: ตำรวจ,
2519.
- ____. หลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (ค.บ. 2 ปี) สำหรับผู้ที่สำเร็จ ป.ศ. ชั้นสูง
สายการประถมศึกษา พ.ศ. 2527. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2527.
- ____. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 1. การวิจัยด้านการฝึกหัดครูและ
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- ____. 29 กันยายน 2522 ครบรอบ 25 ปี การสถาปนากกรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร:
เจริญวิทย์การพิมพ์, 2522.
- ____. กลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวง. วิวัฒนาการของการฝึกหัดครูในต่างประเทศ.
กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวง, 2527.
- ____. คณะกรรมการพิจารณาทุนอุดหนุนการวิจัย. การวิจัยด้านการฝึกหัดครูและการวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดครู. (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- ____. และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลงานการวิจัย การติดตามผล
การฝึกหัดครู. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

- การฝึกหัดครู, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. การติดตามผลนักศึกษาก่อนจบครุศาสตร์บัณฑิตจาก
วิทยาลัยครู 17 แห่ง ปีการศึกษา 2518 และ 2519. กรุงเทพมหานคร:
หน่วยศึกษานิเทศก์, 2521.
- _____. _____. การวิเคราะห์และการประเมินผลหลักสูตรการฝึกหัดครู 2519 ของสภาการ
ฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์, 2521.
- _____. _____. "วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง." เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 136. พระนคร:
คุรุสภาพระสุเมรุ, 2516.
- _____. _____. "หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. 2502." เอกสารนิเทศการ
ศึกษาฉบับที่ 53. พระนคร: การศาสนา, 2502.
- _____. _____. "หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ชั้นสูง พ.ศ. 2504." เอกสารนิเทศ
การศึกษา ฉบับที่ 65. พระนคร: ส่งเสริมอาชีพ, 2506.
- _____. _____. หลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2530. ตำรา เอกสาร
วิชาการ ฉบับที่ 10. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2530.
- การฝึกหัดครู, สภา. หลักสูตรการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, 2519.
- _____. หลักสูตรการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.
- _____. หลักสูตรการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: ส.สมบูรณ์การพิมพ์, 2525.
- _____. หลักสูตรการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี สภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2524.
กรุงเทพมหานคร: ส.สมบูรณ์การพิมพ์, 2525.
- _____. หลักสูตรการฝึกหัดครู สภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. กรุงเทพมหานคร:
อักษรสุวรรณ, 2525.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. คู่มือนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2511. พระนคร:
ไทยเกษม, 2511.
- _____. หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2525. (อัดสำเนา).
- _____. หลักสูตรระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัดเนชั่นบลิซซิ่ง, 2530.
- เกษม ศิริสัมพันธ์ และนิออน สนิทวงศ์. "แนวพระราชดำริทางการเมืองในสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." ใน เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร: คุรุสภา, 2517.
- แก้วตา คณะวรรณ, บำเหนียว วงศ์ศรีแก้ว และ สมบัติ ตัญจรัยรัตน์. รายงานการวิจัยวิเคราะห์
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย. ขอนแก่น:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2522.

- โกวิทย์ กังสำนึก. "โครงสร้างสังคมและโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย: อุดมคติและความเป็นจริง." ใน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของการศึกษาไทย. หน้า 166-214. อรรถพร พงษ์วาท, สมโชติ อ๋องสกุล, บรรณาธิการ. เอกสารทางวิชาการร่วมฉลองวาระครบรอบ 20 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์, 2531.
- ขอนแก่น, มหาวิทยาลัย. คู่มือนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2526-27.
ขอนแก่น: ศิริวิภัทท์ออฟเซ็ท, 2527. (อัดสำเนา)
- ____. มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2515-2517. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา, 2515.
- ____. คณะศึกษาศาสตร์. คู่มือนักศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2526. (อัดสำเนา)
- ____. _____. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์, 2519.
- ____. งานพัฒนาหลักสูตรและการสอน กองบริการการศึกษา. คู่มือนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2530. ขอนแก่น: ศิริวิภัทท์ออฟเซ็ท, 2530.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวโน้มของการฝึกหัดครู. รายงานการสัมมนาเมื่อวันที่ 20-22 เมษายน 2520 ณ โรงแรมเอเชียพัทยา จังหวัดชลบุรี. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- ____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2529.
- ____. รายงานการประเมินสภาพการจัดการศึกษา และการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529). ม.ป.ท., 2527. (อัดสำเนา)
- ____. รายงานการสัมมนาเรื่อง การฝึกหัดครูในประเทศไทย 23-27 สิงหาคม 2515. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ____. "สถานการณ์ผลิตและการใช้ครู." เอกสารประกอบการสัมมนาทิศทางการใหม่ของครูศึกษาไทย ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 9 มิถุนายน พ.ศ. 2531, 1-21.
- คณะกรรมการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี. รายวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรีภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.

คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมถวัลยราชสมบัติครบรอบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร: คุรุสภา, 2511.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สังคมไทย 2528. ม.ป.ท., 2529. (อัครสำเนา)

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

คณะกรรมการรวบรวมและจัดทำหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์. เอกสารหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.

คณะกรรมการการวิจัยและจัดทำหลักสูตรผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรี. การวิจัยเพื่อจัดทำโครงร่างหลักสูตรผลิตครูวิทยาศาสตร์ ระดับปริญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2525.

คุรุศาสตร์สัมพันธ์, สมาคม. คุรุศาสตร์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

คุรุสภา, สำนักงานเลขาธิการ. ประวัติครู 2500. พระนคร: คุรุสภา, 2500.

____. ประวัติครู 2501. พระนคร: คุรุสภา, 2501.

____. ประวัติครู 2502. พระนคร: คุรุสภา, 2502.

____. ประวัติครู 2503. พระนคร: คุรุสภา, 2503.

____. ประวัติครู 2504. พระนคร: คุรุสภา, 2504.

____. กองมาตรฐานวิชาชีพครู. การสำรวจฐานะทางเศรษฐกิจของครู. กรุงเทพมหานคร: แผนกวิจัยและประเมิน กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา, 2525.

____. _____. ครูกับวิชาชีพ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

____. _____. 30 ปีของคุรุสภา. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, 2518.

____. _____. ฝ่ายใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู. รายงานการประชุมสัมมนาสมาคมวิชาชีพครู ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, 2528.

____. _____. ฝ่ายวิจัยและประเมินผล. รายงานประจำปีเกี่ยวกับครู 2528.

กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.

ครูอาชีวศึกษา, วิทยาลัย. หลักสูตรแผนกวิชาช่างกลโรงงาน. วิทยาลัยอาชีวศึกษา พ.ศ. 2509.

ม.ป.ท., ม.ป.ป.

- โครงการวิจัยที่ 3 โครงการวิจัยสถานภาพและบทบาทในอนาคตของสถาบันฝึกหัดครู ในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาประเทศ. รายงานการวิจัยอันดับ 1: วิวัฒนาการของสถาบันฝึกหัดครูของไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2530.
- _____. รายงานการวิจัยอันดับ 2: สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการศึกษาและสภาพความต้องการกำลังคนและบริการด้านต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนคาดหวังจากสถาบันฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2530.
- จดหมายเหตุเสด็จประพาสในรัชกาลที่ 5 เสด็จเมืองสิงคโปร์และเมืองเบตาเวียนครั้งแรก และเสด็จประพาสอินเดีย. กรุงเทพมหานคร: พระจันทร์, 2509.
- จรรยา มิลินทร์. การฝึกหัดครูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2523. (อัดสำเนา)
- _____. "ความเป็นมาของการประกอบอาชีพครู." ใน ครูไทย 200 ปี. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2525.
- จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช. (ผู้วิจัย). รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตรการผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการวิจัยและจัดทำหลักสูตรผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรี ทบวงมหาวิทยาลัย, 2524. (อัดสำเนา)
- จารุวรรณ ไวยเจตน์. การศึกษานาคับคั่งของไทย พ.ศ. 2464-2474. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2517.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. ความเป็นมาของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, 2525.
- จินตนา ยศสุนทร. "ครูกับความรับผิดชอบต่อประเทศ." ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2513.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2459-2509 พิมพ์เป็นที่ระลึกในวันครบรอบห้าสิบปีสถาปนา วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2510. พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.
- _____. ระเบียบการและหลักสูตรคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2485. พระนคร: การพิมพ์ไทย, 2485.
- _____. ระเบียบการและหลักสูตรคณะอักษรศาสตร์และภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะเวลาการศึกษา พุทธศักราช 2485 (2485-2486). พระนคร: ม.ป.ป.
- _____. ระเบียบการและหลักสูตรคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และระเบียบโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. พระนคร: บางกอกไทมส์, 2482.
- _____. รายงานผลการวิจัยและการรวบรวมข้อคิดเห็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรครุศึกษาระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: 2519. (อัดสำเนา)

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์. การประชุมวิชาการเรื่อง ครุศึกษากับอนาคตของประเทศไทย. เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ 9-11 กรกฎาคม 2527. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- _____. _____. คณะกรรมการวางแผนทางและประสานงานการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี. รายงานผลการวิจัยและการรวบรวมข้อคิดเห็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรครุศึกษา ระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- _____. _____. คู่มือผลิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พระนคร: สภามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยจำกัดลินไช้, 2506.
- _____. _____. คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตคณะครุศาสตร์ปีการศึกษา 2530. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- _____. _____. ประมวลระเบียบและข้อบังคับ. พระนคร: สภามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยจำกัดลินไช้, 2504.
- _____. _____. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ปรับปรุง แก๊ไข). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- _____. _____. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 2 ปี พ.ศ. 2497 (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2517). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2519.
- _____. _____. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 2 ปี และหลักสูตรรอนปริญญา 1 ปี. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2517.
- _____. _____. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2520). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- _____. _____. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต 4 ปี (ปรับปรุง แก๊ไข) พุทธศักราช 2525. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. (อัดสำเนา)
- _____. _____. คณะครุศาสตร์. โครงการวิจัยศึกษาด้านการผลิตและการใช้ครู (คณศ.6). โครงการวิจัยที่ 1 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการนัดนาให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ม.ป.ป.
- จุเลียส ไนเยเร. "การศึกษาเพื่อความอยู่รอดของชาติ." ใน การศึกษาเพื่อมวลชน. สมานเลื่อดวงหัด และ เร็งไซ นุซาโร, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ชมรมแสงจันทร์, 2517.

- เจริญ สุวโรจน์วงศ์. "วิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา." ใน 45 ปี กรมอาชีวศึกษา. หน้า 27-44. กรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สยามรัฐ, 2529.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์, 2527.
- ฉัตรนภา พรหมมา และคณะ. บทบาทการใช้หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 ของ อาจารย์คณะวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ. อดุลดิษฐ์: วิทยาลัยครู อดุลดิษฐ์, 2524.
- ชม ภูมิภาค. "มติและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมสัมมนาเรื่องทิศทางการฝึกหัดครูไทย." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 21-23. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย 2352-2453 ตอนที่ 1 ด้านสังคม. กรุงเทพมหานคร: บ้านเรื่องศิลป์, 2517.
- ชัยชนะ โพธิ์วาระ. "The Study of Teacher Education Programme in Thailand." ใน รวมบทความงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษา ของข้าราชการ กรมการฝึกหัดครู. หน้า 51. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย, 2526.
- เชียงใหม่, มหาวิทยาลัย. คณะศึกษาศาสตร์. คู่มือนักศึกษา 25 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. เชียงใหม่: ช้างเผือกการพิมพ์, ม.ป.ป.
- _____. คู่มือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2514. เชียงใหม่: ม.ป.ท., 2514.
- _____. คู่มือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2522. เชียงใหม่: ม.ป.ท., 2522.
- ไชยยะ เครือคล้าย. การติดตามผลบัณฑิตจากภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525-2527. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.
- ณรงค์ น่วงนิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. สังคมไทยใน 200 ปี. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยา การพิมพ์, 2526.
- ดวงเดือน นิสาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา사วัตตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเทพฯ. "โรงเรียนมหาดเล็กหลวง." นิทานโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2503.

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช. และ ดับบลิว ยี ยอนสัน. ประวัติสังเขปแห่งการศึกษา
ประเทศสยาม. กรุงเทพมหานคร: เสงี่ยม, 2468.
- ทองคำ หงส์พันธ์ และคณะ. "สะท้อนความคิดเห็นเรื่องทิศทางการฝึกหัดครูไทย." ใน ทิศ
ทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 74-82. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- ทีศนา แหมมณี. "การประเมินผลหลักสูตร." ใน หลักสูตรประถมศึกษา 2521: ทฤษฎีและ
แนวปฏิบัติ. หน้า 276-294. สมิตร์ คุณานุการ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร:
การศาสนา, 2520.
- เทคโนโลยีพระจอมเกล้า, สถาบัน. วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง. คู่มือนักศึกษา
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- _____. _____. หลักสูตรการศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ 2523-2524.
ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, วิทยาลัย. วันสถาปนา ครบรอบ 10 ปี วิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา 27 กุมภาพันธ์ 2528. กรุงเทพมหานคร: วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ,
2528.
- _____. หลักสูตรระดับปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต พุทธศักราช 2527 คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์
หลักสูตรรวมสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สากล ดุริยางค์ไทย ดุริยางค์สากล
คีตศิลป์ไทย คีตศิลป์สากล. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริการทางวิชาการและทดสอบ
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, 2527.
- _____. หลักสูตรรายวิชาประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมช่างอุตสาหกรรม. ม.ป.ท., 2523.
- _____. คณะวิศวกรรมและเทคโนโลยี. หลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม
ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2529. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา,
ม.ป.ป.
- ชงชัย สวัสดิ์เมฆินทร์. หลักสูตรอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมอาชีวศึกษา, 2526.
- ธรรมการ, กระทรวง. ข้อสอบประโยคครูประถมสามัญ ประโยคครูประถมกสิกรรม ประโยค
ครูพลศึกษา ประโยคครูวาดเขียน ประโยคครูหัวเมือง พ.ศ. 2473. พระนคร:
วิชาการ กระทรวงธรรมการ, 2474.
- _____. ระเบียบการเรื่องการเลื่อนวิทยฐานะครูสามัญศึกษา พ.ศ. 2484. พระนคร: โรงเรือน
ช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2484.
- _____. ระเบียบการโรงเรียนกสิกรรม (มัธยมวิสามัญชั้นสูง). พระนคร: ศิวังส์, 2469.

- ธรรมการ, กระทรวง. ระเบียบการโรงเรียนประถมวิสามัญ (แผนกประจำ) และหลักสูตร
ประถมวิสามัญ เกษตรกรรม ของกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2478. พระนคร:
โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2478.
- ____. ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดของกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 2
พ.ศ. 2479. พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2479 (1).
- ____. ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดของกระทรวงธรรมการ พ.ศ.
2481. พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2481.
- ____. ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมและหลักสูตร. พระนคร: โรงเรียน
ช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2476.
- ____. ระเบียบการและหลักสูตรประโยคครูมูล กระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2477. พระนคร:
โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2477.
- ____. ระเบียบการและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูชายประกาศนียบัตรจังหวัด ของกระทรวง
ธรรมการ พ.ศ. 2479. พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2479 (2).
- ____. ระเบียบการและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีประกาศนียบัตรจังหวัด ของกระทรวง
ธรรมการ พ.ศ. 2477. พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2477.
- ____. ระเบียบการและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีประกาศนียบัตรจังหวัด ของกระทรวง
ธรรมการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2479. พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2479(3)
- ____. หลักสูตรประโยคครูประถมและการเลื่อนวิทยฐานะครู พ.ศ. 2471. พระนคร:
อักษรศรีสมิต, 2472.
- ____. หลักสูตรประโยคครูประถมและการเลื่อนวิทยฐานะครู พ.ศ. 2477. พระนคร:
อักษรศรีสมใจ, 2477.
- ____. หลักสูตรประโยคครูประถมวิสามัญชาย และการเลื่อนวิทยฐานะครู พ.ศ. 2472.
พระนคร: อักษรศรีสมิต, 2472.
- ____. หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468. พระนคร: ครูสภา, 2469.
- ____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงธรรมการ. พระนคร: กรมตำรวจ
กระทรวงธรรมการ, 2471.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. การศึกษาของประเทศสยาม ระหว่างกึ่งศตวรรษที่แล้วมา.
พระนคร: ไทยแพม, 2479.
- ธวัชชัย ชัยจิราयाกุล. การนำหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต, 2527.

- ธีระ วุฒิจิว. "สรุปการบรรยายเรื่อง สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทิศทางการฝึกหัดครู." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 71-73. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- ธีระพล เทนัสติน ณ อุษงยา. "ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (ค.อ.บ.) สาขาวิชาวิศวกรรมโทรคมนาคม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และวิทยาศาสตร์ เจ้าคุณทหารลาดกระบัง." ใน รวมบทความวิจัยทางการศึกษา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอราวิวัฒนาการพิมพ์, 2531.
- _____. ทฤษฎีหลักสูตร ตอนที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2504.
- นิสิตปริญญาโท สาขาคอมพิวเตอร์และการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 19. "ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ." การอุดมศึกษาและการฝึกหัดครู. อุษงยา: เทียนวัฒนา, 2519.
- บรรจง จันทรสา. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- บรรจง ชูสกุลชาติ และ เอกวิทย์ ณ ถกลาง. "การอภิปรายสะท้อนความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการฝึกหัดครู." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 30-37. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- บุญเจือ องค์ประดิษฐ์. ประวัติโรงเรียนฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2505.
- บุญเรือง ลัมจรรยา, วิจิตร กาญจนกุล และ ประเสริฐ สารทอง. ประมวลหลักสูตรและระเบียบที่เกี่ยวข้องของกระทรวงศึกษาธิการ. พระนคร: ประมวลศิลป์, 2499.
- เบญจา แสงมลิ. การโอนบาลและประวัติการฝึกหัดครูโอนบาลในประเทศไทย. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 132 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. พระนคร: ครูสภาพระสุเมรุ, 2516.
- ปวิญ อึ้งภากรณ์. การศึกษาในทรรณะบ้านเจ้า. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2530.
- ปฏิรูปการฝึกหัดครู, โครงการ. ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย. แนวทางปฏิรูปการฝึกหัดครูไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- _____. สรุปผลการวิจัยและการสัมมนาของโครงการปฏิรูปการฝึกหัดครู. นครบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.

- ปฏิรูปการฝึกหัดครู, โครงการ. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมในห้องเรียน
พฤติกรรมของครู และพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- ปัทม เมธาคุณวุฒิ. ครุศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู, โครงการ. การดำเนินงานโครงการปรับปรุงหลักสูตรการ
ฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: อักษรสุวรรณ, 2525.
- _____. รายงานการวิจัยคณะที่ 1 การศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการฝึกหัดครูกับ
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
จงเจริญการพิมพ์, 2525.
- _____. หลักสูตรปริญาตรีทางการศึกษา (2 ปี) สาขาวิชาการประถมศึกษา พุทธศักราช 2524.
กรุงเทพมหานคร: ส.สมบุรณ์การพิมพ์, 2525.
- ประมวลศึกษา อันเป็นที่รวบรวมกฎข้อบังคับระเบียบการของกระทรวงศึกษาธิการ ภาค 2 หลักสูตร
สามัญศึกษา. ม.ป.ท., 2464.
- ประยูรช ปรียุตโต, พระมหา. "บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมในอดีต ปัจจุบัน." บันทึกการ
สัมมนา เรื่องพระพุทธรูปศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน. พระนคร: ศิวกร, 2513.
- ประวัติมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในงานฉลองครบ 84 ปี ตุลาคม 2521.
พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2521.
- ปรีดิศธรรมชาติ, พระยา. โบราณศึกษา. พระนคร: โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2502.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6
(พ.ศ. 2530-2534) ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์,
2530.
- पाल เลกั้วชี่, สังฆราช. เล่าเรื่องกรุงสยาม. สันต์ ห. โกมลบุตร แปล. พระนคร: ก้าวหน้า,
2506.
- ปิ่น มาลากุล, ม.ล. "พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นมณฑิลาภพฤติยากร." ประวัติครู 2519.
พระนคร: ครูสภา, 2519.
- เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
2515.
- พจน์ สะเพียรชัย. "แนวใหม่และทิศทางการฝึกหัดครู." ใน ครู. หน้า 39-73. เอกสาร
ทางวิชาการครบรอบ 70 ปี วิทยาลัยครูนครราชสีมา. นครราชสีมา:
โคราชออฟเซ็ทการพิมพ์, ม.ป.ป.

- พจน์ สะเงียรชัย. "สภาพและปัญหาของการฝึกหัดครู." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย.
หน้า 24-42. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- พนัส ทัศนาคินทร์. การศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2521.
_____. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2524.
- พรเพ็ญ อันตระกูล. "แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย." ใน สังคมไทยใน
200 ปี. หน้า 187-214. ณรงค์ พ่วงนิศ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ, บรรณาธิการ.
กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). มองอเมริกามาที่บ้านเราไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล
คีมทอง, 2531. (พิมพ์ครั้งที่ 6)
- พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์, อ้างโดย พระศรีวิสุทธิโมลี. "พระ
พุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต." ประชุมทางวิชาการ เรื่องพุทธศาสนากับการศึกษา
ในประเทศไทย. พระนคร: การศาสนา, 2513.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย,
2519.
- พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เล่ม 2.
พระนคร: ครูสภา, 2506.
- พลศึกษา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา. หลักสูตรประโยค
ฝึกหัดครูพลศึกษา. พระนคร: โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2496.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. "โครงการวิจัยเรื่องการผลิตบัณฑิตของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ.
2459-2524)." ใน เอกสารสืบเนื่องจากการสัมมนาเนื่องในวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ครบรอบ 70 ปี พ.ศ. 2530 เรื่อง การนัดมาการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. หน้า 47-50. สุดาพร ลักษณ์ยานาวิน ชินดา รักษาผลเมือง
และ สุวัฒน์ สุวรรณเขตนิคม, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- _____. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- _____. รายงานการวิจัยระบบการศึกษาไทยในรอบสามทศวรรษ (2490-2520):
การศึกษาเพื่อสนองตอบและเป็นตัวของตัวเอง. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- _____. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

- ไทรบุรี สิวลารัตน์. ธรรมเกียรติ กัณโฑ, บรรณาธิการ. ปรัชญาการศึกษาไทยปัจจุบันและ
แนวทางแก้ไข รายงานการประชุมระดมความคิด. โครงการตำราและเอกสารทาง
วิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ไพรัช วนานรณ. 200 ปีฝึกหัดครูไทย. หนังสือที่ระลึก 29 ปีกรมการฝึกหัดครู. กรุงเท
มหานคร: ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรม, 2525.
- ไพศาลศิลปศาสตร์, หลวง. เล็กเชอร์ว่าด้วยวิธีสอนของโรงเรียนอาจารย์ กรมศึกษาธิการ.
พระนคร: อักษรนิติ, ร.ศ. 122.
- _____. เล็กเชอร์ว่าด้วยวิธีสอนของโรงเรียนอาจารย์. พระนคร: อักษรนิติ, ร.ศ. 131.
- ภารดี มหาจันทร์. รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394-2475). ชลบุรี: ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2524.
- มกุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, คณะวิชา. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ. ครบรอบ 50 ปี วิทยาลัยครู
สวนกุหลาบ พ.ศ. 2477-2527. กรุงเทพมหานคร: ภาพนิมน์, 2527.
- มหาวิทยาลัย, ทบวง. ประมวลประกาศและระเบียบทบวง พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา
ประกาศของคณะปฏิวัติที่เกี่ยวกับทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการ,
2523.
- _____. รายงานการวิจัยความคิดเห็น เรื่องการผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรีสำหรับสอน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย, 2524. (อัดสำเนา)
- _____. รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำโครงร่างหลักสูตรปริญญาตรีผลิตครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525. (อัดสำเนา)
- เมธี บิลันธานนท์. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: นิทัศน์อักษร, 2525.
- แย้ม ประพัฒน์ทอง, นาวาอากาศเอก (พิเศษ). วิชาครูในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:
มิตรไทย, 2514.
- รอง ศยามานนท์. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ. พระนคร: ครูสภา, 2495.
- ระเบียบการโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระพุทธศักราช 2457. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ราชบัณฑิตยสถาน, กรม. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- _____. หลักสูตรวิสามัญ (หลักสูตรครุมูล, ประถม, มัธยม) ร.ศ. 130. พระนคร:
อักษรนิติ, ร.ศ. 130.
- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. แผนกำหนดการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.

- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2519.
กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง, 2519.
- ____. คณะศึกษาศาสตร์. หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฉบับปรับปรุง).
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม 2484-2489. (ประวัติ หลักสูตร ระเบียบการ รายชื่อนักเรียน).
ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ลาลูแบร์. จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1. สันต์ ท. โกมลบุตร แปล. กรุงเทพฯ
มหานคร: ก้าวหน้า, 2510.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, กรมพระยา. ประมวลพระนิพนธ์การศึกษา.
พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2514.
- วิจิตร ศรีสอาน. "สาระและธรรมชาติของศึกษาศาสตร์." ในเอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐาน
การศึกษา เล่มที่ 1. หน้า 2-27. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523.
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ. ม.ป.ท., 2504.
- ____. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.
กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2521.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรประโยคครูประถม สำหรับผู้จบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2510. พระนคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2510.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2508. พระนคร: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2508.
- วิสามัญศึกษา, กรม. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปัจจุบัน. พระนคร: กรมวิสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ, 2499.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. "การปฏิรูปการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง
พ.ศ. 2475." ใน 200 ปีการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2526.
- ____. แนวความคิดทางการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์บัณฑิตซึ่ง,
2526.
- ศรีนครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย. คู่มือและหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2527.
กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.
- ____. หลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรี. ม.ป.ท., 2525. (อัดสำเนา)
- ____. หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2519. กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง,
2519.

ศรีนครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต พ.ศ. 2520. กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2520.

____. หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2525). ม.ป.ท., ม.ป.ป.

____. หลักสูตรและคู่มือการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2530. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530.

ศิลปากร, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. ระเบียบการและหลักสูตรโรงเรียนนาฏศิลป์ พร้อมด้วยบทความเรื่อง ความมุ่งหมายในการจัดตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ และนาฏศิลป์คืออะไร ของอธิบดีกรมศิลปากร. (ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2490). พระนคร: อักษรเจริญทัศน์, 2490.

ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. คณะศึกษาศาสตร์. คู่มือนักศึกษา ปีการศึกษา 2526. ม.ป.ท., 2526. (อัดสำเนา)

____. _____. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2522. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.

____. _____. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต. ม.ป.ท., 2522.

____. _____. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2527-2528. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

____. _____. คู่มือนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2529. ม.ป.ท., 2529.

ศึกษาธิการ, กรม. ระเบียบการโรงเรียนเบ็ญจมราชาลัยฝึกหัดอาจารย์ฝ่ายสตรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. ม.ป.ท., 2456.

____. ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูมูล และหลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2468.

____. ระเบียบโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์. พระนคร: บำรุงนุกุลกิจ, ร.ศ. 128.

____. ระเบียบและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา. พระนคร: ม.ป.ท., 2491.

____. รายงานกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2451. พระนคร: กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ, 2451.

____. หลักสูตรกรมศึกษาธิการ สำหรับสามัญศึกษาชั้นประถมและมัธยม ร.ศ. 124. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

____. หลักสูตรสามัญศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร: อักษรนิติ, ร.ศ. 130.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507. พระนคร: ครูสภา, 2507.

____. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระเบียบและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูมูล พุทธศักราช 2484. พระนคร: ครูสภา, 2490.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง โรงเรียนฝึกหัดครูประถม
พุทธศักราช 2486. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: ครูสภา, 2490.
- ____. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร
ประโยคครูประถมสำหรับผู้จบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2510.
 พระนคร: การศาสนา, 2510.
- ____. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา พ.ศ. 2509. ม.ป.ท., 2509.
- ____. "ระเบียบการสมัครสอบวิชาชุดครู พ.ศ. 2505." พระนคร: กองส่งเสริมวิทยฐานะครู
 กรมการฝึกหัดครู, 2505. (อัดสำเนา)
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรการศึกษา พุทธศักราช 2508. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรครูอนุบาล พุทธศักราช 2510. พระนคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรประโยคครูประถม สำหรับผู้จบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2510. พระนคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ____. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง พุทธศักราช 2510. พระนคร: ครูสภา,
2515.
- ____. หลักสูตรประโยคครูประถม พ.ศ. 2491. พระนคร: ครูสภา, 2492.
- ____. หลักสูตรประโยคครูมัธยม พ.ศ. 2492. พระนคร: ครูสภา, 2492.
- ____. หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2495. พระนคร: ครูสภา, 2495.
- ____. หลักสูตรประโยคครูอนุบาล พ.ศ. 2495. พระนคร: ครูสภา, 2495.
- ____. หลักสูตรประโยคฝึกหัดครูประถมของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2487.
 พระนคร: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2487.
- ____. หลักสูตรประโยคฝึกหัดครูมูล พุทธศักราช 2486. พระนคร: ครูสภา, 2490.
- ____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471. พระนคร: กรมตำรา, 2471.
- ____. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. หลักสูตรปริญญาตรี
ศึกษาศาสตร์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2529. กรุงเทพมหานคร:
ม.ป.ท., 2529.
- เส้นที่ จามริก. การเมืองกับการศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์
ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หจก. การพิมพ์
 พระนคร: ม.ป.ป.

- เสถียร จามริก. "การศึกษาเพื่อการพัฒนา: พัฒนาอะไร? อย่างไร? ในการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคม. หน้า 65-82. สาลี ทองชิว. บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สงฆานครินทร์, มหาวิทยาลัย. คู่มือการศึกษา 2527 มหาวิทยาลัยสงฆานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ____. มหาวิทยาลัยสงฆานครินทร์ พ.ศ.2522. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ____. วิทยาเขตปัตตานี. คู่มือและหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงฆานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี ปีการศึกษา 2530. ปัตตานี: บุญชัยการพิมพ์, ม.ป.ป.
- ____. _____. คณะศึกษาศาสตร์. หลักสูตร พ.ศ. 2524. ม.ป.ท., 2524. (อัดสำเนา)
- ____. _____. เอกสารหลักสูตร พ.ศ. 2518. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- ____. วิทยาเขตหาดใหญ่. กองวิชาการศึกษา. คู่มือการศึกษา 2529 มหาวิทยาลัยสงฆานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. สงขลา: ไทยนำ, 2529.
- สังัด อุทรานันท์. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการพิมพ์, 2527.
- สันต์ ธรรมบำรุง. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร. เอกสารการนิเทศการศึกษาลดับที่ 260. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- สมควร อภัยพันธ์. "สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการฝึกหัดครู." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 39-45. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- สวัสดี จงกล และคณะ. สภาพปัจจุบันของหลักสูตรครุศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สุจิต เฝียรชอบ. "การประเมินผลหลักสูตร." ใน ประมวลบทความเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนระดับมัธยมศึกษา. หน้า 29-32. สุจิตเฝียรชอบ และ อัจฉรา ประไพตระกูล, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. หลักสูตรการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2527.
- ____. หลักสูตรการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ พ.ศ. 2524. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.

- สุงภทท์ เข็มยอดวิชัย. การวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพมหานคร, 2529.
- สุมิตร คุณาบุตร. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: ชานพิมพ์,
2520.
- เสริมศรี ไชยศรี. ระบบหลักสูตร-การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: พระสิงห์การพิมพ์,
2528.
- หอสมุดแห่งชาติ, พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์.
กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2507.
- อนุমানราชธนะ, พระยา. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. พระนคร: สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตสถาน, 2510.
- อมร รักษาสิทธิ์. "การพัฒนาสถาบันทางสังคม." ที่ระลึก jubilee ครบ 60 ปี ศาสตราจารย์
มาลัย หุวานันท์ และ ศาสตราจารย์คุณหญิงอุบล หุวานันท์. กรุงเทพมหานคร:
สมาคมสังคมศาสตร์, 2514.
- อมรชัย ตันติเมธ. "นโยบายการจัดการศึกษา." กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. (อัดสำเนา)
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ. คำแนะนำครูประจำชั้นหรือครูรองของอาจารย์
ใหญ่ น.ศ. 2467. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- อาชีวศึกษา, วิทยาลัย. หลักสูตรครุมัธยมวิชาชีพชั้นสูง (ป.ม.ว.ส.) กรุงเทพมหานคร:
ม.ป.ท., 2520.
- อารี สักทเจริญ. "วิวัฒนาการของหลักสูตรและระเบียบวิธีการเรียนการสอน." ใน บทเรียนจากการ
จัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา. รายงานการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 3 ของ
กรมสามัญศึกษา หน้า 269-294. กรุงเทพฯ: การศาสนา, 2513
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. "เพื่อความเข้าใจสาระและธรรมชาติของการศึกษา" ใน บริบท
ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของการศึกษาไทย. หน้า 21-45. อรรถณ
นงษ์วาท และ สมโชติ อ่องสกุล, บรรณาธิการ. เอกสารทางวิชาการร่วมฉลอง
วาระครบรอบ 20 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่:
คณะศึกษาศาสตร์, 2531.
- เอนก เพ็ชรอนุบลบุตร. "สรุปการบรรยายเรื่องสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทิศทางการ
ฝึกหัดครู." ใน ทิศทางการฝึกหัดครูไทย. หน้า 71-73. สมาคมการศึกษาแห่ง
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ม.ป.ป.
- อุตรดิตถ์, วิทยาลัยครู. บันทึกการใช้หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 ของอาจารย์
คณะศึกษาศาสตร์ กลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ. อุตรดิตถ์: วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์,
2523. (อัดสำเนา)

บทความ

"กฎสำหรับโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ว่าด้วยนักเรียน." วิทยากร 3 (กรกฎาคม ร.ศ. 122):

80-87.

กมล สุดประเสริฐ. ศูนย์ศึกษา 10, 2 (กุมภาพันธ์ 2516): 20.

เกหลง พานิช. "ครูเป็นผู้มีเกียรติ." จันทร์เกษม 86 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2512): 53.

"ครูขึ้นราคาตัวเองได้อย่างไร." วิทยากร 25, 19 (พ.ศ. 2468): 1425-1433.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. "การจัดการศึกษาด้านการฝึกหัดครูเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา." สารสนเทศการศึกษา 10, 5 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2529):

1-7.

"คำสั่งเรื่องระบบการใช้คำ." วิทยากร 14 (7, 2456): 323.

จวบ มิลินทร์. "ปัญหาของครูสภา." ข่าวครูสภา 12 (กรกฎาคม 2530): 14-21.

จักสิน พิเศษสาธร. "ครูทุกวันนี้เป็นปูชนียบุคคลอยู่หรือ." วิทยาสาร 2 (15 มกราคม 2519): 11.

เจริญผล สุวรรณโชติ. "การฝึกหัดครูกับความปลอดภัยของประเทศ." วิทยาสาร 33 (พฤศจิกายน 2517): 20.

"แจ้งความเรื่องจะตั้งสำนักคณาจารย์สมาคม." วิทยากร 4, 2 (4 สิงหาคม ร.ศ.121): 116-117.

ชนะ กลิการ. "การฝึกหัดครูในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน." วารสารครุศาสตร์ 16, 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 105-111.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. "การศึกษาและครุศึกษาในทศวรรษของเดอริโดม: หนึ่งศตวรรษแห่งแนวคิด." วารสารครุศาสตร์ 16, 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 93-104.

ชื่น (นักเรียนอาจารย์), นาย. "บุรณกิจของนักเรียนควรประพฤติเมื่อกำลังเล่าเรียน." วิทยากร 6, 1 (พ.ศ. 2444): 206.

ทองอินทร์ วงศ์ไธสร. "ฝึกหัดครูไทยในวันแรมและวันท้าว." วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 12 (สิงหาคม-กันยายน 2521): 24.

ทินวรรณ เลขะวิชัย. "ครุศึกษาเนื่องการพัฒนาประเทศ." วารสารครุศาสตร์ (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 15-24.

ธรรมการ, กระทรวง. "การแก้หลักสูตรประโยคครูมัธยม." รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2455): 26.

____. "ครูฝึกหัด ณ ต่างประเทศ." วิทยากร 18, 19 (พ.ศ. 2461): 1233.

- กรรมการ, กระทรวง. "คำสั่งเรื่องแก้ไขระเบียบการสอบไล่วิชาต่าง ๆ." วิทยากร 31, 9 (พ.ศ. 2474): 774-775.
- _____. "คำสั่งเรื่องระเบียบการใช้คำว่า อาจารย์และครู." วิทยากร 14, 7 (พ.ศ. 2456-2457): 323.
- _____. "แจ้งความเรื่องแก้ไขกำหนดวิชาเลือกในการเลื่อนวิทยฐานะครู." วิทยากร 30, 18 (พ.ศ. 2473): 1443-1444.
- _____. "ประกาศเรื่องเพิ่มเติมหลักสูตรประโยคครูประถมและครูมัธยม." รายงานกระทรวง กรรมการ 1, 7 (ร.ศ. 127): 27.
- _____. "ประกาศเรื่องลดเงินค่าธรรมเนียมการสอบไล่และเทียบความรู้." วิทยากร 33, 3 (พ.ศ. 2475): 334-335.
- _____. "ระเบียบการฝึกหัดครูพลศึกษา." วิทยากร 20, 1 (2462): 5-6.
- _____. "ระเบียบการและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูประถม พ.ศ. 2479." วิทยากร 37, 1 (2479): 233-241.
- _____. "ระเบียบการฝึกหัดครูพาณิชย์การ." วิทยากร 3, 3, 9 (เมษายน 2476): 1114-1118.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. "หลักสูตรโรงเรียนอาจารย์ชั้นประถมศึกษา." วิทยากร 2, 4 (สิงหาคม 2445): 115-116.
- _____. "การศึกษา." วิทยากร 26, 22 (มกราคม 2468-ธันวาคม 2469): 424.
- นงราม เศรษฐพาณิชย์. "ความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรค่าใช้จ่ายในมหาวิทยาลัย." วารสาร การศึกษาแห่งชาติ 19, 5 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2528): 61-68.
- นำพล คารมปราชญ์ และคณะ. บรรณาธิการ. "ครูสภา สภาของใครกัน?" นักการศึกษา (สิงหาคม 2530): 26-31.
- บุญชู โรจนเสถียร. "กลไกกรรมเป็นฐานเศรษฐกิจ." ไทยรัฐ (18 กันยายน 2523): 3.
- ประกอบ คู่ปรัดน์. "ทฤษฎีครู สปช: อากาบทันของวิกฤตการณ์ครูไทยและปัญหาของสังคมไทยในอนาคต." อุดมศึกษาปริทัศน์ 2, 3 (มิถุนายน 2530): 41-46. (1)
- _____. "แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู." วารสารครูศาสตร์ 16, 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 25-45. (2)
- "ประกาศกรมศึกษาธิการ." วิทยากร 10 (2453): 234.
- "ประกาศเรื่องหลักสูตรครูมัธยม พ.ศ. 2450." วิทยากร 7 (2450): 512-514.
- เปลื้อง ณ นคร. "ประวัติการศึกษาประเทศไทย." จันทร์เกษม 105 (มีนาคม-เมษายน 2515): 31.

- "พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2523." ราชกิจจานุเบกษา 97 (13 ตุลาคม 2523): 158.
- "พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518." ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) 92 (27 กุมภาพันธ์ 2518): 23-43.
- บุญพิสมัย ดิสกุล, ม.จ.หญิง. "สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ." จันทร์เกษม (10 พฤษภาคม - มิถุนายน 2505): 46.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลกระทบต่อค่านิยมและการศึกษาไทย." วารสารครุศาสตร์ 11, 4 (เมษายน-มิถุนายน 2526): 90-103.
- _____. "แนวทางการพัฒนางานด้านครุศาสตร์." คุรุปริทัศน์ 12 (ตุลาคม 2530): 66-74.
- _____. "ปัญหาบุคคลภาพหลอนของความเลือน." วิทยาสาร 42 (15 มกราคม 2516): 9.
- ไพบูลย์ อินทวิธา. "ครู แม่พิมพ์เรือจ้าง หรือกัลยาณมิตร." วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 1 (สิงหาคม 2515): 44.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. "พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2517-2518 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2519." ในประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2519 กรุงเทพมหานคร: กรมแผนที่ทหาร, 2520.
- รายงาน. "ร่างโครงสร้างครุสภา อีกไม่ไกลเกินเอื้อม." มติชนรายวัน (7 พฤศจิกายน 2530): 3.
- "รายงานโรงเรียนอาจารย์." วิทยากร 2 (กรกฎาคม ร.ศ.121): 112.
- ไทรถ่าน อรุณรังษี. "ครูในปรัชญาตะวันออก." ศูนย์ศึกษา 3 (มกราคม-มีนาคม 2516): 25.
- วราศักดิ์ เพ็ชรชอบ. "หลักสูตรวิชาสหศึกษาและพลศึกษา." วารสารสหศึกษา พลศึกษา สันทนาการ 5 (กุมภาพันธ์ 2522): 27.
- วราเวทย์พิสิฐ, พระ. "สามัคยาจารย์สมาคม." จันทร์เกษม 18 (กันยายน-ตุลาคม 2500): 5.
- วิยอาจ, เดวิด เค. "การศึกษากับสังคมไทย." จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3 (เมษายน 2518): 109.
- "वादเขียนกับกายกรรม." วิทยากร 2 (7, ร.ศ. 121-122): 217-224. (ไมโครฟิล์ม).

วิจารณ์ ศรีสอาด. "แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ตอนที่ 2 ปัญหาของหลักสูตรฝึกหัดครู."

ใน วารสารครูศาสตร์ 3 (เมษายน-พฤษภาคม 2514): 8-9.

วิฑูรย์ ฤทธิเดช. บรรณาธิการ. "นานาทิศะการฝึกหัดครูไทย." ครูปริทัศน์ 12

(กันยายน 2530): 102-108.

_____. บรรณาธิการ. "สัมภาษณ์ ดร.สุรัฐ ศิลปอนันต์ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.)." ครูปริทัศน์ 12 (ตุลาคม 2530): 24-29.

วิทยา วิหุร (นามแฝง). "อาชีพครู." วิทยาสาร 3 (15 มกราคม 2512): 7.

วิสุทธ์สุริยศักดิ์, พระยา. "คำกล่าวในการเปิดการประชุมสามัญคณาจารย์สมาคมครั้งแรก."

วิทยากร 1, 2 (ร.ศ. 121): 212-213.

วุฒิชัย มุลศิลป์. "แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาของไทย จากสมัยสุโขทัยจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475."

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับวิชาการ 1 (มกราคม-มีนาคม 2519): 200-203.

ศึกษาธิการ, กรม. "ระเบียบการฝึกหัดครูมัธยม." รายงานกระทรวงธรรมการ

7 (พ.ศ. 2457): 19.

_____. "รายงานกระทรวงธรรมการ." ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2451): 29.

_____. "รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2456): 28-30.

_____. "รายงานกระทรวงธรรมการ." วิทยากร 3, 3 (พ.ศ. 2446-2447): 7.

_____. รายงานกระทรวงธรรมการ ประจำปีที่ 22-24 (พ.ศ. 2472-2474): 65-67.

_____. "รายงานโรงเรียนอาจารย์." วิทยากร 2, 3 (กรกฎาคม 2445): 112.

_____. "เรื่องจัดโรงเรียนวัดบวรนิเวศเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูประถม." รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2461): 62-63.

_____. "ว่าด้วยโรงเรียนอุดมศึกษาในกรมศึกษาธิการ เรื่องโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์."

รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2451): 28-30.

_____. "หลักสูตรครูมัธยม ร.ศ.126." วิทยากร 7, 15 (ร.ศ.126): 512-513.

_____. "การศึกษาต่อภายในประเทศ." รายงานการศึกษา (ปีการศึกษา 2550): 81-83.

_____. "ประกาศกรมศึกษาธิการ." วิทยากร 10, 6 (มีนาคม 2453): 234.

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. "จากความรุ่งโรจน์สู่วิกฤตการณ์และทางเลือกของวิทยาลัยครู."

วารสารครูศาสตร์ 16, 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 46-59.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. "บทนำ." สารนิพนธ์หลักสูตร 10 (กรกฎาคม 2525): 2.

สายหยุด จำปาทอง. "สภาพปัจจุบัน ปัญหา และการพัฒนาคุณภาพการฝึกหัดครู." วารสาร

ครูศาสตร์ 16, 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2530): 60-72.

- สุจริต เขียวร้อบ. บทบาทของครูในสังคม"ครูศาสตร์." (มิถุนายน-กันยายน 2514): 108-117.
 _____ . ลักษณะและแนวโน้มของหลักสูตร. วารสารครูศาสตร์ (6 พฤศจิกายน 2521):
 1-22.
- สุนทร วุฒิสาน. "ความเติบโตของวิชาชีพครูที่จำเป็นจะต้องแสวงหาแนวทางใหม่รองรับ."
ครูปริทัศน์ 2 (ตุลาคม 2530): 30-35.
- สำลี ทองชิว. "การวิเคราะห์หลักสูตร." เอกสารประกอบการสอนหลักการสร้างหลักสูตร
 และวิเคราะห์หลักสูตร ม.ป.ป., ม.ป.ท. (อัครเศนา)
- หนังสือจากหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ แทนเลขานุการนายกรัฐมนตรี ถึงเลขานุการรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงธรรมการ ลงวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2476 ที่ 49/2476 แถลงการณ์
คณะสงฆ์ เล่ม 22 พ.ศ. 2477: 76-80.
- "หลักสูตรประโยคครูการเรือน (3 ปี) พ.ศ. 2492." วิทยากร 49 (กุมภาพันธ์ 2493):
 64-78.
- "หลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้ชายและสำหรับผู้หญิง ร.ศ. 129." วิทยากร 10 (ร.ศ.
 127-129): 115-116. (ไมโครฟิล์ม)
- อารี สันเทวี. "การฝึกหัดครู อดีต ปัจจุบัน อนาคต." ศูนย์ศึกษา มกราคม-มีนาคม 2516:
 27-37.
- _____ . "ทิศทางใหม่ของหลักสูตรและการสอนครุศึกษา." เอกสารประกอบการสัมมนา
 ทิศทางใหม่ของครุศึกษาไทย ณ คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 9 มิถุนายน
 2531.
- อำนาจ เลิศชัยนที และ คณะ. ถอดเทป. รายละเอียดของการสัมมนาการวิจัยเรื่อง
 วิวัฒนาการของการฝึกหัดครูในต่างประเทศ. ม.ป.ท., 2525. (อัดสำเนา)
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร." ใน คู่มือเทศการศึกษ. หน้า 108.
 พระนคร: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511.
- เอื้อ วิชัยดิษฐ์. "บทบาทของครูในยุคพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูสภา." วิทยากร
 4 (มิถุนายน 2511): 23.

เอกสารอื่น ๆ

- กาญจนา บุญรมย์. "สถานการณ์จัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปในวิทยาลัยครู ตามความ
 คิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาครูศาสตร์มหาบัณฑิต
 ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/1 "เรื่องสัญญา
มีสเตอร์กรินดรอด ลงวันที่ 15 พฤษภาคม ร.ศ.111."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 62/7 "การจดทะเบียนสามัคยาจารย์สมาคม
พ.ศ.2457." น. 7.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.1/5 "เบ็ดเสร็จราชการในกรมศึกษาธิการ หนังสือของ
เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ กราบทูลพระเจ้าห้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรินทร์ ลงวันที่ 18
พฤศจิกายน ร.ศ.111." น. 62-63.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/7 "เรื่องรายงานนายสั่งตรวจการศึกษาในประเทศอินเดีย
ร.ศ. 117."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ.4/2 "คำกราบบังคมทูลเรื่องการจัดโรงเรียนฝึกหัดครูกลีกรรม
ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2459."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ.4/26 "คิดจะจัดโรงเรียนกลีกรรม พ.ศ. 2459."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ.10/36 "จัดการฝึกหัดครูโอนให้การศึกษาธิการวันแรมเดือน
คุรุภัณฑ์ให้คงอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2461."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ.10/42 "การส่งนักเรียนครูไปเรียนวิชาชั้นสูง ณ ต่างประเทศ
ร.ศ. 131."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 7 ศ.1/1 "บันทึกรายงานโครงการศึกษา ลงวันที่ 17 พฤษภาคม
พ.ศ. 2469."
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 7 ศ.5/1 "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2468."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/32 "คำสั่งเรื่องเลิกโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม
ส่วนกลางวิทยาลัย ลงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2470."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.2/102 "แก้ไขเพิ่มเติมหลักสูตรประโยคครูมัธยม
พ.ศ. 2457."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.2/255 "ระเบียบการฝึกหัดครูของกระทรวงธรรมการ
ธรรมการ พ.ศ. 2471." 23 กุมภาพันธ์ 2470.
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.4/4 "การสอบไล่ประโยคครูมูลหญิง พ.ศ. 2456."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/16 "ข้อบังคับของกรมศึกษาธิการ ร.ศ.115."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.2/22 "ความคิดเห็น เรื่องหลักสูตรสำหรับ
โรงเรียนฝึกหัดครูมูล พ.ศ. 2449."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/1 "เข้าเรียนชั้นมหา เป็นโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์
ร.ศ. 111."

- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.2/2 "ส่งนักเรียนเข้าโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก พ.ศ. 2446."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.2/111 "ประกาศเรื่องการฝึกหัดครูชั้นครูบัณฑิต ลงวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2458."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.6/11 "เรื่องระเบียบการฝึกหัดครูมูลในหัวเมืองลงวันที่ 5 มิถุนายน 2456."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.5/36 "หนังสือกราบทูลพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ของหลวงนิลาสวรรค์สาร เรื่องโรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ ลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2473."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53/1 "หนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานอนุญาตจัดการโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝ่ายตรี ลงวันที่ 5 กรกฎาคม ร.ศ. 116." กล้อง 1. น. 1-7.
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 62/9 "หนังสือขอบังคับสามัคยาจารย์สมาคม ร.ศ. 130." น. 2-3.
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.21.1/2 "หนังสือเจ้าพระยาภาสกรวงษ์ กราบทูลพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ อธิบดีกรมศึกษาธิการ ลงวันที่ 10 เมษายน ร.ศ. 115."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/1 "หนังสือพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ ลงวันที่ 13 กันยายน ร.ศ. 123."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/4 "หนังสือสัญญาฝึกหัดอาจารย์ ศก 111 ลงวันที่ 29 มกราคม ร.ศ. 111."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.53.1/59 "ใ้โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ และโรงเรียนประถมเทพศิรินทร์ตั้งอยู่ในแขวงวิสามนัญศึกษา ร.ศ. 123."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.58/51 "โอนโรงเรียนข้าราชการพลเรือนมาขึ้นกระทรวงธรรมการ จัดเป็นมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2459."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.0701.37/79 "ระเบียบการโรงเรียนนาฏศิลป์กรมศิลปากร พ.ศ. 2507."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.0701.37/7 "การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2496-2504."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.0701.31/19 "รายงานของโรงเรียนศิลปากร พ.ศ. 2480-2482."

- จดหมายเหตแห่งชาติ, กอง. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.0701.37/96 "หลักสูตรการศึกษา
ของโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร 2503."
- ____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.0701.37/97 "หลักสูตรวิชาสามัญและวิชาการศึกษา
วิทยาลัยนาฏศิลป์ระหว่าง พ.ศ. 2505-2518."
- จารีรัตน์ ประกแก้ว. "การวิเคราะห์งานวิจัยด้านครุศึกษาในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529.
- ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร. "พัฒนาการของผลศึกษาในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2325-2525."
เอกสารรายงานผลการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นิพนธ์ เลิศณรงค์. "พัฒนาการของสถาบันฝึกหัดครูและวิชาชีพครูในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา사วัตตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531.
- แห่งน้อย คิตติราชนท์. "เสนาบดีกระทรวงธรรมการในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช."
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2519.
- บำรุง กลัดเจริญ. "ประวัติการฝึกหัดครูของประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2506.
- พาสณา กิจถาวร. "บทบาทของคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524.
- เพชัญ ชีรานนท์. "การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาผลศึกษาใน
วิทยาลัยครู." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาผลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- มยุรี นกยูงทอง. "ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ. 2468-2477)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2520.
- มาศสุภา สีสุทอง. "พัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์."
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- วราณี โอสการมย์. "การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- วิชัย เสวะมาตย์. "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2510.
- วุฒิชัย มุลศิลป์. "นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2512.
- สงวนศักดิ์ เดชคง. "การวิเคราะห์หลักสูตรการฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง สายการประถมศึกษา พุทธศักราช 2524." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สายหยุด จำปาทอง. "อนาคตของครูไทย." เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา หน้าที่สำคัญและแนวโน้มของการศึกษาปัจจุบัน สำหรับนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชา사วัตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 เวลา 10.00-12.00 น. ณ ห้องศูนย์สารนิเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัดสำเนา)
- สุรพล เรืองรอง. "เป้าหมายและรูปแบบของวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้." วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สำเนาหนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ น.1781/2488 ลงวันที่ 30 มกราคม 2488 เรื่อง สามีคณาจารย์สมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ล้มเลิกเพราะรวมกิจการเข้ากับครูสภา. หลักสูตรประโยคครูมัธยมเกษตรกรรมของวิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- หลักสูตรประโยคครูมัธยมอาชีวศึกษา. ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- หลักสูตรวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ปรับปรุงเมื่อ มกราคม 2511. ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- หลักสูตรวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี พ.ศ. 2511. ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- หลักสูตรวิทยาลัยเทคนิคแผนกฝึกหัดครูอุตสาหกรรมศิลป์. ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- อดุลย์ วราเอกศิริ. "การทำคามผิดทางวินัยของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2526." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- อรุณ วิวัฒน์จูฬี. "การประเมินหลักสูตรวิชาเอกดนตรีศึกษาในวิทยาลัยครู." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- อรพินธ์ ตันธนาสุภศักดิ์. "แผนการศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อุทธรณ์ ปิตพยัคฆ์. "แผนการศึกษาของการพลศึกษาในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตแผนกวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ภาษาต่างประเทศ

- ACEID. Curriculum for Development: Analysis and Review of Process, Product and Outcomes. final report of work-shop. Bangkok: UNESCO Regional office for Education in Asia, 1977.
- Acheson, Dean, "Aid to Underdeveloped Areas as Measure of National Security," Department of State Bulletin. 22 ,561 (April 10, 1950): 552-555.
- A.L.H-Q. "Curriculum." Collier's Encyclopedia. 5(1961) 705-716.
- Bank of Thailand, Annual Report 1951, Bangkok: the Bank of thailand, 1951.
- Baron, G. "The Trainging of Teachers in England and Wales." In The Education and Training of Teachers. P.P 137-155. Edited by George Z.F. Bereday and Joseph A. Lauwerys. London: Evans Brothers Limited, 1963.
- Beauchamp, Georgee A. Curriculum Theory. 3rd ed. Wilemtte, Illinois: The Kagg Press, 1975.
- Bobbit, Flanklin. The Curriculum. Boston: Houghton Mifflin, 1918.
- Brickman, William W. "Curriculum." Grolier Universal Encyclopedia. 6 (1970): 82-84.
- _____. "Teachers and Teaching." Grolier Universal Encyclopedia. 19 (1970): 4-9.
- Bucher, Charles A. Foundation of Physical Education. St. Louis: The C.V. Mosby Company; 1960.
- Casswell, Hollis L. Physical Education in Elementry School. New York: American Book Co., 1943.
- Chiang Mai University Bulletin 79/80 Sixteenth Session Chiangmai Tippanetr Press.
- Chaingmai University. Bulletin 1983-1984. Vol.37 No.2602. Chiangmai Thailand: Tippanetr Press, 1983.
- Chulalongkorn University. Chulalongkorn University Anouncement. Bangkok: Chatra Press, 1959.

- Chulalongkorn University. Handbook Chulalongkorn University B.E. (2494-1951). Bangkok, Chatra Press, April, 1951.
- _____. Handbook Chulalongkorn University B.E. 2498 (1955) (A Brief History of the Faculty) Bangkok Chatra Press 1955.
- Chutima Srisamudh. A Study of Science Teachers of SriNakharinwerot University, Songkhla, Thailand (1973-1977). Ann Arbor, Michigan University Microfilms International, 1985.
- Commission on Instructional Theory of Association for Supervision and Curriculum Development. "Theories of Instruction: A Set of Guidelines. February 1967. (mimeographed)
- Eaves, Samuel P., The Beginning of American Aid to Southeast Asia, D.C. Health and Company, Lexington, Massachusetts, 1971.
- E.F.M. "Training of Teachers." Chamber's Encyclopedia. New Edition. 8 (1964): 492-493"
- Eggleston, John. The Sociology of the School Curriculum. London: Routledge and Kegan Paul, 1977.
- Eisner, Elliot W. and Vallance, Elizabeth. eds. Conflicting conceptions of Curriculum. Berkeley, California: McCutcheon Publishing Corporation, 1974.
- Elsbree, Willard. "Teacher Education in the United States." In the Education and Training of Teachers. P.P. 177-191. Edited by George Z.F. Bereday and Joseph A. Lauverys. London: Evans Brothers Limited, 1963.
- Esslinger, A.A. "Yesterday, Today, and Tomorrow." Journals of Health, Physical Education, and Recreation 30 (September 1959): 20. อ้างจาก วรศักดิ์ เพียรชอบ. "หลักสูตรการผลิตครูพลศึกษา." วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 6 (ตุลาคม 2523): 3.
- Esman. "The Elements of Institution Building." in Institution Building and Development, pp. 19-39, edited by Joseph W. Eaton, Sage Publications, Beverly Hills, 1972.

- Faculty of Education. Chiang Mai University Bulletin 1987-1988.
No.3002 Vol.37.
- Gage', N.L. Teacher Effectiveness and Techer Education. Palo Atto,
Colifornia: Pacific Books, Publishers, 1972.
- Gane, Robert M. "Curriculum Research and the Promotion of Learning."
AERA Monograph Series on Evaluation: Perspectives of Curriculum and
Evaluation, No.1 Chicago: Rand Mc Nally, 1967. อ้างถึงใน ชัชชัย
ชัยจิรวายากุล การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต, 2529.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. 3 edition. New York:
McGraw-Hill, Inc., 1973.
- Haberman, M. and Stinnett, T.M. Teacher Education and the New
Profession of Teaching. Berkeley, California: McCutchan
Publishing Corpration, 1973.
- Hawes, Gene R. and Hawes, Lynne Salop. The Concise Dictionary of
Education. New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc.,
1982.
- Hawes, H.W.R. Planning the Primary School Curriculum in Developing
Countries. Paris: IIEP, 1972. P.P. 12, 15. quoted in Ward
Heneveld. "Integrating Curriculum Development and Teacher
Development in Schools. "Prospect. xvii, 1 (1987)1: 99-105.
- Higher Certificate of Education Curriaulum. Miuistry of Education
B.E. 2510 (A.D. 1967)
- Hills, P.J. ed. A Dictionary of Education. London: Rontledge and
Kegan Paul, 1982.
- Holmes, Brian. "General Introduction: Teacher Education in a
Changing World." In The Education and Training of Teachers.
P.P. 1-15. Edited by George Z.F. Bereday and Joseph A.
Lauwers. London: Evans Brothers Limited, 1963.

- Johanson, James A. Collins, and Johanson, John H. Foundations of American Education. Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1969
 อ้างถึงในกรมการศึกษาศึกษา. กลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวง. วิวัฒนาการของการของการศึกษาศึกษาในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิทยาลัยครูนครหลวง,
- Johnson, M. "Appropriate Research Directions in Curriculum and Instruction." Curriculum Theory Network. Winter 1970-1971 (No. 6) อ้างถึงใน ชัชชัย ชัยจิราภยากุล. การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต, 2529.
- Joyce, Bruce and Marsha Weil. Models of Teaching. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1972.
- King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok. Faculty of Technical Education and Science. A Short History of King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok Campus. Bangkok: J.J. Printing Ltd.
- Krug, Edward A. Curriculum Planning. Rev. ed. New York: Harper and Row, 1967.
- Laton, Joseph W., The Inter-University Research Program in Institution Building, A Review of Phase I, 1964-1968. Research Headquarters, University of Pittsburgh, Pittsburgh, 1968.
- Lawton, denis. "The Changing Role of the Teacher: Consequences for Teacher Education and Trainging. "Prospects." XVII, 1 (1987): 91-98.
- Lewis, Arthuue J. and Miel, Alice, Supervision for Improved Instruction : New Challenge, New Responses. Belmont, California: Wadsworth Publishing, 1972.
- Lewy, A. ed. Handbook of Curriculum Evaluation. Paris: IIEP, 1977.
- Macdonald, James B. "Educational Mode for Instruciton-Introduction." In Theories of Instruction. P.P. 1-7 Edited by Fames B. Macdonald, Wsashington D.C.: Association for Supervision and Curriculum Development, 1965.

- Marzouk, Girgis A., Economic Development and Policies, Rotterdam University Press, Rotterdam, 1972: 472.
- McNeil, John D. Curriculum : A Comprehensive Introduction. 2nd ed. Boston: Little, Brown and Company, 1981.
- Montgomery, Warner Miller, The Purpose And Problems of A.I.D. Educational Assistance To Thailand, Malley Lithoprinting, Inc., Michigan, 1970.
- Neagley, Ross L., and Evans, N. Dean. Handbook for Effective Curriculum Development. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1967.
- Niched Suntornpithug. A Study of the Evolution of Teacher Training in Thailand: Toward a Model for Development. พระนคร: โรงพิมพ์ ศาสตร์, 1979.
- Oliva, P.F. Developing the Curriculum. Boston Little, Brown and Company, 1982.
- Pha Agsonsua. Teacher Education Programs in Thailand, with Emphasis on comparative and International Education. Ann Arbor, Mich., Xerox Univ. Microfilms. 1975.
- Phenix, Philip H. Philosophy of Education. New York: Henry Holt Company, 1958.
- Prospectus Faculty Of Arts and Science Chulalankarana University Bangkok Session B.E. 2482 (A.D. 1939-40)
- Ragan, William B., and Shepherd, Gene D. Modern Elementary Curriculum. 5 ed. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1977.
- Rowntree, Derek, A Dictionary of Education. London: Harper and Row, 1981.
- Russell, Claude, "Tradition and Change in the Concept of The Ideal Teacher." In The Education and Training of teachers. P.P. 16-25 Edited by Georgo Z.F. Bereday and Joseph A. Lauwerys. London: Evans Brothers Limited, 1963.

- Saylor, J. Galen, and Alexander, William M. Planning Curriculum for School. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1974.
- Schubert, William H. Curriculum: Perspective Paradigm, and Possibility. New York: Macmillan Publishing Company, 1986.
- Siriporn Boonyananta. "The Development of a Model for Curriculum Analysis of Secondary Social Studies Curriculum in Thailand." Unpublished Ph.D. Dissertation, The University of Pittsburg, 1979.
- Smith, B. Othanel. "Introduction." In Research in Teacher Education. A Symposium. P.P 1-9. Edited by B. Othanel Smith. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1971.
- Smith, b. Othanel; Stanley, William O; and Shores, J. Harlan. Fundamental of Curriculum Development. New York: World Book Company, 1950.
- Taba, Hilda. Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace World, 1962.
- _____. The Dynamics of Education. New York: Harcourt Brace Co., 1932.
- Tanner, Daniel. and Tanner, Laurel N. Curriculum Development. Theory in to Practice. 2nd ed. New York: Macmillan Publishing Co., Inc., 1980.
- Teacher Education Reform Committee, National Development education Center (Thailand), Asean Development Education Project in Cooperation with The Government of Australia Research Report on Philosophy of Teacher Education: Thailand, 1982.
- The College of Education. The Four-Year Bachelor of Education Degree Program.
- The RCG-1 Class. "Puissance Measure: A Curriculum Evaluation Technique." Technical Paper 1. Penang: regional Centre for Education in Science and Mathematics, SEAMEO, RECSAM, 1973.

- Trump, J. Lloyd and Miller, Delmas F. Secondary School Curriculum Improvement: Proposals and Procedures. Boston: Allyn and Bacon, 1968.
- Tyler Ralph. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago The University of Chicago Press, 1949.
- Van dalen, debold B. Understanding Educational research: An Introduction. 4 ed. New York: McGraw-Hill Book Company, 1979.
- Willgoose, Carl E. The Curriculum in Physical Education. Englewood Cliffss. New Jersey: Prentice-Hall, 1974.
- Worthen, Blaine and Sanders, James R. Educational Evaluation: Theory and Practice. California: Wadsworth Publishing Company Inc. 1973.
- Zais, Robert S. Curriculum: Principles and Foundations. New York: Thomas Y. Crowell company, Enc., 1976.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรโรงเรียนอาจารย์
สำหรับอาจารย์ชั้นประถมศึกษา
ร.ศ. 121

- | | |
|---------------------------------|---|
| 1. วิชาหนังสือ | สูงเสมอประโยค 2 แต่ในวิธีอ่าน
(ก) จะต้องเล่าใจความของเรื่องทีอ่าน
(ข) จะต้องอ่านได้ดังแลชัด จนชั้นที่มีนักเรียนอย่างน้อย 50 คน
ยินได้กัณฑ์ |
| 2. วิชาเลข
พีชคณิต
ยูคลิด | สูงเสมอประโยค 2 แต่ในโจทย์ยาก ๆ จะใช้วิธีพีชคณิตด้วยก็ได้
บวกลบคูณหารกับอิกเวชั่นอย่างง่าย ทำโจทย์ด้วย
เล่ม 3 ถึงบท 36 กับทำโจทย์ด้วย |
| 3. บัญชี | อย่างประโยค 2 |
| 4. ภาษา | อย่างประโยค 2 |
| 5. ธรรมจริยา | อย่างประโยค 2 |
| 6. วิทยา
ภูมิศาสตร์ | (ก) ประเทศสยามโดยละเอียด
(ข) ประเทศสำคัญทั่วโลกโดยสังเขป |
| วาดเขียน | (ก) แปรคติกอัลยอเมตรี
(ข) วาดรูปในกระดานดำอย่างใช้ในการสอนทั่วไปให้ได้ดีและ
รวดเร็ว |
| วาทวิเคราะห์ | (ก) ลักษณะคิดเทียบ
(ข) ประโยคและเทอม
(ค) จำแนกนวก
(ง) ชนิดของประโยค
(จ) บท และกฎสำหรับบท
(ฉ) แผลวี่ |
| วิชาครู | (ก) นิติหลักสูตรประโยคทั้ง 3 เล่ม
(ข) บัญชี และการจำแนกชั้น
(ค) ต้องฝึกหัดสอนให้ครบกำหนดเวลาในระหว่างที่อยู่ใน
โรงเรียนอาจารย์ |
| กายกรรม | ให้สอนได้ตามตำรากายกรรม |

ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

รัตนโกสินทร์ ศก 128

ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เป็นชนิดโรงเรียนอยู่ในจำพวกสอนวิชาพิเศษ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มตั้งขึ้นแต่ ร.ศ. 111 เป็นโรงเรียนหลวง ปกครองด้วยทุนของรัฐบาลในชั้นแรก ได้ตั้งสอน ณ โรงเรียนเล็ก นักเรียนเข้ามาเรียนได้ฝึกสอนจนเมื่อนักเรียนเข้าสอบไล่ได้เมื่อ ร.ศ. 133 เป็นครั้งแรก ต่อมาเมื่อ ร.ศ. 121 ได้ย้ายมาสอน ณ ตึกแม่ทนมมิตร วัดเทพศิรินทราวาส จนถึง ร.ศ. 125 จึงได้ย้ายมาตั้งอยู่ ณ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกกรุงเทพฯ ซึ่งยังคงอยู่จนบัดนี้ และได้เปลี่ยนแปลงการโรงเรียนให้นักเรียนกินอยู่ประจำ ทั้งได้แก้ไขขยายระเบียบการและเพิ่มเติมหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การรับนักเรียนก็ได้เปิดรับมากขึ้นเป็นลำดับมา และได้โปรดเกล้าฯ ให้ยกเป็นโรงเรียนชั้นอุดมศึกษาแห่งหนึ่งขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการจนทุกวันนี้

เจ้าหน้าที่ผู้จัดการ

ผู้บังคับการ อธิบดีกรมศึกษาธิการ	
อาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครอง	ขุนอุปภาคศิลปสิทธิ์
อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชา	มิสเตอร์ เอฟ ยี เทรส
ครูประจำ	ขุนอุปภาคศิลปสาร
ครูประจำ	นายโชติ ครูประกาศนียบัตรมัธยม
แม่บ้าน	เฟ็ง
แพทย์	นายจัน
ผู้รักษาสถาน	นายดิศ

กรรมการฝึกหัดอาจารย์

นอกจากผู้มีหน้าที่ประจำ กรมศึกษาธิการ ได้ตั้งผู้อื่นไว้เป็นกรรมการสำหรับช่วยจัดการฝึกสอนด้วยอีกคนหนึ่ง คือ

1. มิสเตอร์ ดับเบิลยู ยี ขอนสัน
2. พระไพศาลศิลปศาสตร์
3. มิสเตอร์ อี เอส สมิท
4. มิสเตอร์ เอฟ ยี เทรส

5. หลวงบำเหน็จวรรณ
6. หลวงจรัสชวณะพันธ์
7. หลวงสินิทราช

ผู้เล็กเซอร์และฝึกสอนพิเศษ

จรรยา	พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์
หนังสือไทย	พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์
ตรรกวิทยา	พระไพศาลศิลปศาสตร์
อักษรศาสตร์	หลวงจรัสชวณะพันธ์
วิชาครู (นักเรียนปีที่ 2)	หลวงจรัสชวณะพันธ์
ศขวิทยา	หลวงสินิทราช
ย้ออเมตรี	หลวงสินิทราช
วิชาครู (นักเรียนปีที่ 1)	นายเมีะ
พินอกรานี	มิสเตอร์ ซี เอฟ แฮร์
วาดเขียน	มิสเตอร์ อี ซีลี
ผู้ฝึกหัดการทหาร	นายไถ่

ว่าด้วยนักเรียน

1. ครูในกรมศึกษาธิการ เมื่อจะพูดตามประกาศนียบัตรวิชาที่มีเป็น 4 ชั้น คือ
 - ก. ครูประกาศนียบัตรมูล หรือใช้แต่ย่อว่า ป.
 - ข. ครูประกาศนียบัตรประถม หรือใช้แต่ย่อว่า ป.ป.
 - ค. ครูประกาศนียบัตรมัธยม หรือใช้แต่ย่อว่า ป.ม.
 - ง. ครูประกาศนียบัตรต่างประเทศ หรือใช้แต่ย่อว่า ป.ต.
2. ส่วนการฝึกหัดครูเหล่านี้ต่างกันเป็น 3 ประเภท คือ
 - ก. นักเรียนที่จะหัดเป็นครูประกาศนียบัตรมูล และครูประกาศนียบัตรประถมต้องเข้าเรียนในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ก็นอยู่ในโรงเรียน มีเป็น 2 แผนก คือ
 - (1) นักเรียนหลวง มีเบี้ยเลี้ยงของหลวงพระราชทานเป็นค่าอาหารกับถ้าหากจำเป็นจะต้องอุดหนุนค่าหนังสือเรียนก็อุดหนุนบ้างบางครั้ง
 - (2) นักเรียนเฉลยศักดิ์ ไม่มีการอุดหนุนของหลวง ยิ่งถ้าสมควรจะเก็บค่าเล่าเรียนก็จะเก็บตามสมควร

นักเรียนทั้ง 2 แผนกนี้ ต้องเรียนวิชาตลอดหลักสูตรเป็นเวลา 2 ปี ต่อจบปีที่ 2 แล้วจึงจะมีการสอบไล่ครั้งที่สี่สำหรับประกาศนียบัตร ถ้าผู้ใดสอบไล่ได้คะแนนสูงพอควรแก่ที่จะได้ประกาศนียบัตรครุประถม ก็จะได้เป็นครูประกาศนียบัตรประถม ถ้าใครสอบไล่ได้คะแนนต่ำควรแค่เพียงประกาศนียบัตรชั้นครูมูล ก็จะได้เป็นครูประกาศนียบัตรมูล ถ้าสอบไล่ตกต้องจัดให้ออกไปสอนเป็นครูสามัญ และถ้าได้ทำการสอนต่อไปไม่มีความรู้ความชำนาญได้ตกก็อาจที่จะได้รับประกาศนียบัตรเป็นครูมูลได้ ส่วนผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรเป็นครูมูลชั้นเฒ่า เมื่อได้ออกทำการในหน้าที่ครูแล้ว ได้สำแดงว่าเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ มีความสามารถยิ่งขึ้นสมควรที่จะเลื่อนประกาศนียบัตรเป็นครูประถม ได้อาจจะได้เลื่อน

ประกาศนียบัตรเหล่านี้จะได้รับต่อเมื่ออายุ 20 ปีแล้ว

ข. ผู้ที่จะฝึกหัดเป็นครูประกาศนียบัตรมัธยมนั้น ไม่จำเป็นต้องฝึกหัดในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ จะฝึกหัดมาจากที่ใด

(1) ต้องเป็นผู้ที่ไดศึกษาวิชาครู มีประกาศนียบัตรครุชั้นประถมมาก่อนแล้ว
 (2) ต้องได้ศึกษาวิชาตามหลักสูตรครุมัธยม ซึ่งกรมศึกษาธิการ จะได้กำหนดให้ ให้ได้สิ่งสำคัญเมื่อเป็นฆานแห่งความรู้ตามหลักสูตรนั้นทุก ๆ ส่วนวิชาให้เต็มตามความประสงค์ของกรมศึกษาธิการ

(3) ต้องสอนให้ดู ทั้งสอบสวนไล่เรียงด้วยปาก ในส่วนที่จะสอนวิชานั้น ๆ แก่ผู้อื่นจนพอแก่ความประสงค์ของกรมการศึกษาธิการ

เมื่อผู้ใดได้มีองค์คุณเหล่านี้ บริบูรณ์ทั้ง 3 ประการแล้ว ก็จะได้รับประกาศนียบัตรครุมัธยม

ค. ส่วนผู้ที่ฝึกหัดเป็นครูประกาศนียบัตรต่างประเทศนั้น ได้แก่ จำพวกที่จะออกไปเรียนวิชาครูในมา ๆ ประเทศ มีที่มาเป็น 2 ทาง คือ จะมาจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ก็ได้ จะมาจากโรงเรียนมัธยมภาษาต่างประเทศก็ได้ แต่ต้องพร้อมด้วยองค์ 5 คือ

- (1) มีฆานว่าได้เล่าเรียนดีเยี่ยมแหลมมาแต่ก่อน
- (2) เป็นคนรู้จักบ้านเมืองของตนแล้ว
- (3) รู้ภาษาแห่งประเทศที่จะ ไปนั้นพอแก่ขั้นต้น
- (4) ได้ฝึกหัดสอนจนเห็นว่ามิใช่อยจะเปนครุได้ดี
- (5) เห็นวว่าเป็นผู้มีความเพียรมั่นคงและมีสติปัญญาเยี่ยมแหลม

เมื่อผู้ใดพร้อมด้วยองค์ 5 ดังนี้แล้ว ก็เป็นผู้ที่สมควร กรมศึกษาธิการ จะเลือกส่งออกไปศึกษาวิชาครูในมา ๆ ประเทศ เมื่อเรียนสำเร็จกลับมาแล้ว ทั้งได้มีนั้นนภาษาไทยและความรู้ข้างไทยแน่นหนาอยู่แล้ว ก็จะได้เป็นครูประกาศนียบัตรต่างประเทศ

3. หากผู้ใดได้เรียนวิชาครูสำเร็จขั้นหนึ่ง ๆ แล้ว และยังคงเล่าเรียนวิชาที่สูงขึ้นไปอีก โดยจะยังไม่ออกทำการสอนก็มีหนทางที่จะเป็นได้อยู่ 2 ประเภท คือ

- ก. ตัวสมัครขอเรียนต่อเอง
 - ข. กรมศึกษาธิการเห็นเฉียบแหลม จึงเลือกให้ไปเรียนต่อ
- ผลแห่งความ 2 ข้อนี้ต่างกันด้วยการที่กรมศึกษาธิการจะอุดหนุนเพียงไร ตามแก่จะเห็นสมควร คือ

(1) แต่เพียงอนุญาตให้รอเวลารับราชการไว้เพื่อให้เรียนต่อ โดยไม่อุดหนุนด้วยทุนรอนอย่างใดอีก หรือ

(2) งดการเก็บเงินค่าเล่าเรียนในชั้นใหม่ซึ่งนักเรียนจำจะต้องเสียตามธรรมเนียมให้ด้วย หรือ

(3) อุดหนุนด้วยให้ทุนเล่าเรียนด้วย แล้วแต่กรมศึกษาธิการ จะเห็นว่าใครควรจะได้รับ ความอุดหนุนเพียงใดตามคุณความดีของคนนั้น ๆ

4. ผู้ที่จะฝึกหัดเป็นครูทั้งปวงนี้ ในจำนวนที่เป็นนักเรียนหลวงในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์หรือจำนวนที่กรมศึกษาธิการต้องอุดหนุนด้วยทุนอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นที่รัฐบาลจะได้รับความตอบแทนจากผู้ได้รับความอุดหนุนนั้น ๆ คือ ให้มีกำหนดเวลารับราชการ ในกรมศึกษาธิการ เป็นเครื่องทดแทนจัดเป็น 3 ชั้น คือ

ก. เป็นนักเรียนหลวงในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ต้องรับราชการไม่น้อยกว่า 1 ปี

ข.

ค. จากทุนเล่าเรียนลงไปเรียนต่างประเทศกลับมาต้องรับราชการไม่น้อยกว่า 5 ปี

กำหนดเหล่านี้ถ้าเรียนจะได้เล่าเรียนสำเร็จ หรือไม่สำเร็จก็ดี ต้องประพฤติให้เป็นไปตามกำหนดเหล่านี้ทั้งสิ้น เพราะเหตุที่รัฐบาลได้ออกทุนอุดหนุนไปแล้ว วันแต่กรมศึกษาธิการจะยอมรับคืนทุนที่รัฐบาลได้อุดหนุนแก่ผู้ใด หรือผู้ที่มีความผิดซึ่งกรมศึกษาธิการได้เสีย จึงให้เป็นอันหลุดพ้นจากกำหนดนี้

5. นักเรียนในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ กำหนดให้มีนักเรียนหลวงไม่เกิน 70 คน นักเรียนเฉลยศักดิ์ไม่เกิน 40 คน เป็นอัตรา

6. การที่จะรับนักเรียนเข้าฝึกหัดเป็นครูในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ จะรับด้วยต้องสอบไล่ประโยคเบื้องต้นได้ ตามแต่กรมศึกษาธิการจะได้กำหนดความรู้ไว้เป็นบรรทัดตามสมควรแก่กาลสมัย หรือจะถือเอาการสอบไล่ความรู้ที่ได้มีมาแล้วเพียงใดเป็นขีดในครั้งใดก็ได้ แล้วแต่ความสมควร

7. เมื่อผู้ใด กรมศึกษาธิการเห็นว่าความรู้พอจะเข้าประเภทเรียนฝึกหัดอาจารย์ได้แล้ว ผู้นี้ต้องยื่นใบสมัครและต้องให้มีผู้หลักฐานควรเชื่อเป็นผู้รับรองคนหนึ่ง ทำใบสมัครและใบรับรองตามแบบสำหรับโรงเรียน ดังมีอยู่ในท้ายสมุดเล่มนี้ ยื่นมายังกรมศึกษาธิการ เพื่อได้รักษาไว้สำหรับโรงเรียนโดยระเบียบ กรมศึกษาธิการจะได้ส่งตัวผู้นี้ไปเข้าประเภทเรียนฝึกหัดอาจารย์ แล้วผู้นี้ต้องฟังบังคับบัญชาตามข้อบังคับสำหรับโรงเรียนต่อไปดังทุกประการ

8. นักเรียนอาจารย์คนใดสอบไล่ความรู้ได้ประกาศนียบัตรชั้นใด เมื่อออกรับราชการก็จะได้รับพระราชทานเงินเดือนโดยสมควรแก่วุฒิและความสามารถ และถ้าผู้ใดเล่าเรียนได้ดีเป็นยิ่งเยี่ยม และรับราชการดีประเภทหลักฐานมั่นคงสมควรจะให้มีบำเหน็จรางวัลเป็นพิเศษ ก็จะได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบำเหน็จรางวัลอย่างใด แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

9. ผู้ใดได้รับราชการในตำแหน่งครูมาช้านานจนนับได้ว่ามีคุณประการแก่กุลบุตรมาเป็นอันมาก แม้จะต้องออกจากหน้าที่ราชการเพราะทุนลาภ หรือมีเหตุป่วยเจ็บพิการอย่างใด ถ้าค้นค้นหาการเลี้ยงชีพและมีเหตุผลอันสมควรต้องด้วยพระราชบัญญัติ ก็จะเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ดำรงเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเพื่อได้พระราชทานเบี้ยเลี้ยงชีพตามแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

การสอน

การสอนวิชาในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้มีเป็น 2 แผนก คือ

ให้เรียนตามหลักวิชาอย่างหนึ่ง ให้ไปฝึกหัดสอนให้ได้ความชำนาญในอุปเท่ห์วิธีสอนอย่างหนึ่ง

(1) เรียนตามหลักวิชานั้น คือ การเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ชั้น เรียกว่าชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 กำหนดการสอบไล่ในปีหนึ่ง ๆ ชั้นละครึ่งปีเป็นอัตรา

(2) นักเรียนทุกคน จะต้องไปเรียนการสอนโดยวิธีที่โรงเรียนส่งไปฝึกหัดสอน ณ โรงเรียนสาขา ปีหนึ่งไม่ต่ำกว่าเดือนหนึ่ง นักเรียนห้องปีที่ 1 ไปฝึกหัดสอนในโรงเรียนประถมซึ่งเดี๋ยวนี้เอาโรงเรียนสุรมาลัยเป็นที่ฝึกหัด นักเรียนห้องปีที่ 2 ไปฝึกหัดสอนในโรงเรียนมัธยมซึ่งเดี๋ยวนี้เอาโรงเรียนอุดมวิद्याนเป็นที่ฝึกหัด กับจะต้องสอนบทเรียนสำหรับประชุมตัดสินอีกด้วยอย่างน้อยปีละครึ่งในคนหนึ่ง ๆ

กำหนดเทอมของโรงเรียน

เวลาเล่าเรียนของโรงเรียนนี้ ปีหนึ่งแบ่งออกเป็น 3 เทอม คือ

เทอมที่ 1 เปิดเรียนตั้งแต่วันที่ราวกลางเดือนพฤษภาคม ไปจนถึงราวกลางเดือนกันยายน

เทอมที่ 2 เปิดเรียนตั้งแต่ราวกลางเดือนตุลาคม ไปจนถึงราวกลางเดือนธันวาคม
 เทอมที่ 3 เปิดเรียนตั้งแต่ราวปลายเดือนธันวาคม จนถึงราวสิ้นเดือนมีนาคม

กำหนดวันแน่แล้วแต่โอกาส และจะมีคำสั่งทุกคราวไป

เวลาหยุดในระหว่างเทอมนั้น ระหว่างเทอมที่ 1 กับเทอมที่ 2 หยุดราว 4 วัน ระหว่าง
 เทอมที่ 2 กับเทอมที่ 3 หยุดราว 3 วัน และระหว่างเทอมที่ 3 กับ เทอมที่ 1 ซึ่งเป็นฤดูร้อน
 หยุดราว 6 วัน

รวมปีหนึ่งคงเป็นเวลาเรียน 9 เดือนเศษ เวลาหยุด 2 เดือนเศษ



ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อัตรากำหนดเวลาเรียนสำหรับหลักสูตรครูประถม

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนใน รอบวิชานั้น	
	ปีที่ 1	ปีที่ 2
1. หมวดหนังสือและภาษา		
ก. ไทย		
การเขียนอ่าน		
การเขียนศัพท์	6	6
การแต่ง		
การเขียนอ่าน		
ข. ต่างประเทศ		
การแต่ง	7	7
การแปล		
2. หมวดความรู้โลก		
ก. ภูมิศาสตร์โลก		
ข. พงษาวดาร และแผนที่เมืองไทย	2	2
ค. การบ้านเมืองในปัจจุบัน		
3. หมวดการคิดคำนวณ		
ก. เลข		
ข. การคำนวณเนื้อที่	6	6
4. หมวดวิทยา		
ก. นิธิโอกราฟรี		
ข. ศุขวิทยา	2	2
5. หมวดศิลป์		
ก. การเขียนรูป		
ข. การเขียนลาย	2	2

วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนใน รอบวิชานั้น	
	ปีที่ 1	ปีที่ 2
6. หมวดจรรยา		
ก. เรื่องความประพฤติ		
ข. เรื่องกิริยามารยาตร์	1	-
ค. เรื่องศาสนา		-
7. การทหาร		
ก. การเข้าแถว		
ข. การลัดโดมโจนทยาน	1	-
8. วิชาครู		
ก. หลักการศึกษา		
ข. วิธีจัดโรงเรียน		
ค. วิธีสอน		3
ง. วิธีฝึกความคิด		
จ. วิธีดัดแปลงนิสัย		
ฉ. การฝึกหัดสอน	1	-
รวม	28	28

จรรยากับการทหารสอนนอกตารางสอน จึงไม่รวมอยู่ในเวลาที่กำหนดนี้
การฝึกหัดสอน ผลิตเปลี่ยนกัน ไปสอนตามโรงเรียนสามัญที่ได้จัดไว้เป็นที่ฝึกหัดสอน
คนหนึ่งปีละเดือน จึงไม่นับเข้าในเวลาสอนตามปกติ

หลักสูตรวิชาอาจารย์

ก. หลักสูตรครูประถม

1. หมวดหนังสือและภาษา

ก. หนังสือไทย (1) การเขียนอ่าน

หลักวิชาหนังสือ สอนอักษรวิธี ให้รู้มูลที่มาของตัวอักษรและความผันแปร
เทียบเคียงต่าง ๆ

หัดอ่าน กวดขันให้ชัดอักษร และถ้อยคำมี ร. ล. เป็นต้น

ให้อ่าน กานท์ กลอน โคลง ฉันท์ เป็นต้น

ให้อ่านดั่ง ๆ ให้คล่องและดั่ง (อย่างอ่านประกาศ)

ให้อ่านหนังสือไทย ที่เขียนตามลักษณะหนังสือบาฬีถูก

ให้อ่านหนังสือขอมทั้งอรรคและแปลร้อยได้

(ในการอ่านทั้งปวง นอกจากคาถาบาฬี ต้องเข้าใจว่าต้องอ่านเอาความเข้าใจด้วย)

หัดเขียน กวดขันลายมือให้ดีขึ้น ให้คัดหนังสือวงกาได้

(2) การเขียนศัพท์

หลักของถ้อยคำ สอนศัพท์ที่มาจากภาษาชย และภาษาอื่นที่ใช้ชุกชุม
อยู่ในภาษาไทยตามแบบเรียนศัพท์ สอนศัพท์ที่ผ่านมาในหนังสือท่านให้ เข้าใจการที่ใช้ศัพท์เป็นสามัญ
และสมาส ให้เข้าใจถ้อยคำที่ผันแปรความหมายไปตามที่ใช้ต่าง ๆ

ฝึกหัด ให้เขียนตามคำบอก ให้อธิบายความเข้าใจจากบทกลอน

(3) การแต่ง

หลักของภาษา สอนไวยากรณ์ ให้เข้าใจประโยคประธาน เป็นต้น
ซึ่งเข้ากันเป็นรูปโครงของภาษาให้ทำสัมพันธ์และการกระจาย

หัดแต่ง แต่งรายงาน เช่น รายงานตรวจการ แต่งตามพรรณา เช่น
เล่าเรื่องนิทาน แต่งเรื่องที่ต้องใช้ความคิด เล่าเรื่องยาวให้สั้น อย่างที่เรียกว่าย่อความ แต่ง
กานท์ กลอน โคลง ฉันท์บางอย่าง

หัดพูด เล่าเรื่องดั่ง ๆ เช่น เล่านิทานหรือสปีช ชี้แจงอธิบายอย่าง
ที่เรียกว่าเล็กเชอร์ พูดตอบได้อย่างที่เรียกว่าสักรวาทที่ ปรวาทที่

ข. ต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ

การเขียนอ่าน ให้ความรู้ราวอ่านหนังสือพิมพ์ข่าวธรรมดาเข้าใจและเขียน
ถูกต้องใช้หนังสืออ่านที่เหมาะสมกับชั้นนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม

การแต่ง เรียนไวยากรณ์ถึงสัมพันธ์และการกระจายให้เข้าใจวิธีการแต่ง
จดหมายส่วนตัวและเกี่ยวแก่การงานอย่างง่าย ๆ เรียงความจากเรื่องง่าย ๆ ที่อ่านให้ฟัง

การแปล แปลจดหมายสามัญและนิทานง่าย ๆ พูดพอสแสดงความประสงค์
ในฐระสามัญ เช่น ต้อนรับเลี้ยงดู เป็นต้น พอคล่องแคล่ว

2. หมวดความรู้โลก

ก. ภูมิศาสตร์โลก

ภูมิศาสตร์เบื้องต้น สอนลูกโลก เส้น ทิศ น้ำ ฤดู เป็นต้น

แผนที่ ทวีปและประเทศใหญ่ ๆ ชื่อเมืองหลวง ทางไปมา ประเทศที่

ใกล้เคียงกับประเทศสยาม และประเทศที่เกี่ยวข้องแก่ประเทศสยาม

ข. พงษาวดารเมืองไทยและแผนที่เมืองไทย

พงษาวดาร ลำดับกษัตริย์และวงศ์ การบ้านเมืองในโบราณสมัย

แผนที่ แผ่นดินสยามและอาณาเขตใกล้เคียงติดต่อ

ค. การบ้านเมืองที่เพมาและเพนอยู่ในปัจจุบันทั่วไป อำนาจและวิถีทางการ

ปกครองของนา ๆ ประเทศที่สำคัญ ๆ สินค้าและการค้าขาย ทางสัมพันธมิตรและการเจริญทาง

ไมตรี การทนบำรุงบ้านเมืองและวิชา การศาสนาและการศึกษา

เมืองไทย การปกครองพระราชอาณาจักร

ชนบประเพณี

สถานที่สำคัญต่าง ๆ

ตำแหน่งราชการ

3. หมวดการคิดคำนวณ

ก. เลข เศษส่วนและทศนิยมจวิธี มาตราต่าง ๆ ทั้งมาตราไทย มาตรา

ต่างประเทศ และมาตราสิบ การแลกเปลี่ยนเงินไทยและเงินตราต่างประเทศที่ใช้มาก บัญญัติไตร

ยางค์ ดอกเบี้ย กรณที่ทั้งขึ้นเดียวและสองชั้น ดิสเคาน์ ราคาปัจจุบัน ทุนส่วน เจลี่ยอย่างซาก

อินชัวร์ส ร้อยละ ชาคทณกำไร คอมมิสชัน โปรปรอชัน วัดผา วัดเนิน เครื่องผสม กฎลูกโซ่ โจทย์

ต่าง ๆ เล็ดอย่างง่าย ๆ เลขในใจ

ข. การคำนวณเนื้อที่ เมนสุเรชัน รูปวงกลม จตุรัส รูปสี่เหลี่ยมมุมฉากรูป

สามเหลี่ยมทั้งด้านเท่าและด้านไม่เท่า เหลี่ยมลูกบาศ วิชิตัดหน้าไม้ บัญชีการค้าขาย บิลโบเสร์จ

เก็บเงิน ยื่อเมตรี นิสูตรโจทย์รูปสี่เหลี่ยมและรูปวงกลมต่าง ๆ

ค. แอลยิบา บวก ลบ คูณ หาร อีควชันขึ้นเดียว และอีควชันขึ้น

แฝกเตอร์ ค ร น. ห ร ม. เศษส่วน กรณที่ขึ้นเดียว ควอเดรติค โจทย์ของวิธีเหล่านี้ อินดิซีส

เล็ดอย่างง่าย

4. หมวดวิชา

ก. นิลีโอกราฟี สอนเรื่องดินฟ้าอากาศ คือ อากาศเปลี่ยนแปลงของชาตวัตถุ

ทั้ง 3 สถาน อากาศเปลี่ยนสถานใด มีลักษณะอย่างไร การที่ชาตวัตถุจะสูญหายไปไม่ได้ น้ำหนัก

เกรวิตชัน คือ อำนาจความดึงเหี่ยวของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน อำนาจของความร้อน อาจทำ

ของต่าง ๆ ให้เป็นอย่างไร ปรอทเทอร์มอมิเตอร์ วิธีทำและประโยชน์วิธีเทียบดีกรีฟาเรนไฮต์ กับเซนติเกรด แม่เหล็กแท่ง และแม่เหล็กที่ทำขึ้น วิธีหาทิศ อากาศประกอบด้วยอะไร ส่วนหนาของ อากาศที่หุ้มพื้นโลก กับให้เปรียบเทียบถึงอากาศชั้นบน ว่ามีความแน่นผิวดังไร การเคลื่อนไหวของ อากาศ และเหตุที่ทำให้เคลื่อนไหว บารอมิเตอร์ วิธีทำและประโยชน์ การที่น้ำกลายเป็นไอและไอน้ำ กลับเป็นน้ำ การกลั่นน้ำ เมฆ น้ำค้าง หมอก หมอกดำ เณ น้ำแข็ง หิน และลูกเห็บ เหล่านี้เกิดขึ้น อย่างไร ภูเขา ทะเลทราย และทะเล เหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงอากาศให้ร้อนหนาวได้อย่างไร

โลก ภายในโลก ภูเขาไฟ แผ่นดินไหว และการเคลื่อนไหวอย่างอื่นของพื้น โลก อาการเคลื่อนไหวของโลกเป็นเหตุให้ลมและกระแส น้ำทะเลแปรปรวนได้อย่างไร ความอุ่น และความเย็นของน้ำทะเลตามแลติจูด และตามส่วนลึกของห้วงทะเล แผ่นดินตามขั้วโลก ไฟฟ้า ไฟฟ้าแลบ ไฟฟ้าร้อง และฟ้าผ่า ดาวฤกษ์ (พวกดาวอยู่กับที่) ดาวนพเคราะห์ (พวกแปลนเน็ค) ดาวหาง และมิเตอร์

ข. สุขวิทยา สอนเรื่องการบริหารร่างกาย คือ เทียบศรัทธศาสตร์กับสุขวิทยา สุขวิทยา คืออะไร ต่างกันกับวิชาแพทย์อย่างไร อาหารแบ่งออกเป็นกี่จำพวก ประโยชน์ของอาหาร เครื่องเจือกับอาหารต่าง ๆ น้ำดื่มเป็นอาหารอย่างไร การเตรียมอาหาร กฎของการบริโภคอาหาร น้ำชนิดต่าง ๆ สิ่งโสโครกที่เจืออยู่ในน้ำ วิธีเก็บน้ำ วิธีทดลองและทำให้ น้ำสะอาด

เครื่องดื่มต่าง ๆ การชำระสิ่งโสโครกตามบ้านเรือน อากาศที่หายใจ การ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ การรักษาความสะอาดของผิวหนัง โรคต่าง ๆ เกิดขึ้นด้วยอะไร วิธีป้องกันโรคต่าง ๆ ตัวสัตว์และต้นไม้ และวิธีป้องกัน นุ่งนวมอย่างไรจึงจะไม่เกิดโรค

การเลือกที่อยู่ และวิธีทำบ้าน

การออกกำลังกาย การนวดและการนอน วิธีช่วยคนที่ถูกบาดเจ็บ

วิธีช่วยคนที่ถูกบาดเจ็บ หรืออันตรายได้ทันที่

5. หมวดศิลป์

ก. การเขียนรูป

ฟรีแฮนด์

มอดเดล และเขียนแรเงา จากรูปของจริงต่าง ๆ

เขียนระบายสี จะใช้สีน้ำหรือน้ำหมึกก็ได้ ถ้ายากรูปของจริงต่าง ๆ

เช่น ใบไม้ เครื่องเรือน

เขียนประติมากรรม คือ เขียนตามความคิด หรือเขียนเทียบของจริง แต่

แต่งเติมให้งดงามยิ่งขึ้น

เขียนกระดานดำ เขียนใบไม้ดอกไม้ รูปสัตว์ พืช และวัตถุรูปใด ๆ ก็ได้ ตามความประสงค์ในเวลาเมื่อสอนบทเรียน กับให้สามารถเขียนได้ทั้งอย่างธรรมดา และผสมสี

ข. การเขียนลาย

ทางยี่อเมตร แก้วใจทรงรูปคล้ายคลึงกัน วิธีทำรูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม หรือหลายเหลี่ยม เส้นผาดวง บรรจุนูนในรูปหรือล้อมรูปนอก รูปไข่ สเกล การใช้สเกล วิธีใช้ฉากเล็กฉากใหญ่และโปรแทรกเตอร์ออกรูปยาก ๆ ต่าง ๆ

6. หมวดจรรยา

ก. เรื่องความประพฤติ

สอนความประพฤติอันเป็นของกลาง เช่นต้นว่า ประพฤติตนให้เป็นผู้มีศีลธรรม ใจให้อยู่ในศีลธรรม ประกอบกิจการงานให้ชอบธรรม

ข. เรื่องกิริยามารยาตร์

สอนกิริยามารยาตร์และวาจาให้เป็นคนสุภาพ และคล่องแคล่วประเปรียว ให้สมควรแก่กิริยาวาจาสำหรับเป็นผู้ดี ตลอดจนการไปมาหาสู่และการเข้าสู่สมาคม

ค. เรื่องศาสนา

ให้รู้จักพระพุทธศาสนา นิยมในการฟังธรรม และการบวชเรียน

7. การทหาร

ก. การเข้าแถว หัดระเบียบการเข้าแถว เดินแถว และแปรแถว

สอนศิลปะปละ คือ ให้รู้จักความแม่นยำ เครื่องครัดต่อคำสั่ง ตัดกาย สอนให้รู้จักหน้าที่และลักษณะวิธีของผู้บังคับแถว กับฝึกหัดให้

เป็นผู้บังคับแถวได้ด้วย

ข. การโลด โผน โจนทยาน

หัดวิ่ง หัดกระโดด และการเล่นต่าง ๆ ที่เป็นอาการฝึกซ้อมกำลัง และ

ทำใจให้มั่น

หัดยิมนาสติกส์ คือ หก โหน โยน ไกว และการเล่นอื่น ๆ ที่ทำให้ร่างกาย

แข็งแรง

9. วิชาครู

ก. หลักการศึกษา

สอนให้รู้จักหลักหรือเกณฑ์ของการศึกษาที่นิยมใช้กัน กับให้เข้าใจ

โครงแผนของการศึกษา

ข. วิธีจัดโรงเรียน

การจัดสถานที่ คือ ให้รู้จักการทำแปลนโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีชั้นครบ หรือมีแต่บางชั้น ให้รู้จักรูปและขนาดที่เหมาะสม กับให้ทราบว่าโรงเรียนที่ดีจำเป็นต้องมีสถานที่อย่างไร มีห้องอย่างไร ห้องไหนควรอยู่ที่ไหน แสงสว่างส่องมาจากทางไหน อากาศเดินอย่างไร และควรมีเครื่องตั้งเครื่องใช้อะไรบ้าง

ค. วิธีสอนและปกครองโรงเรียน

ให้เข้าใจการที่จะเตรียม โน้ตสำหรับสอนทุก ๆ บทเรียน และให้รู้อุปเท่ห์วิธีสอนวิชาทุกอย่าง ที่มีอยู่ในหลักสูตรประถมและมัธยม การแบ่งวิชาที่จะสอนในปีหนึ่ง สำหรับชั้นต่าง ๆ ออกเป็นภาค ๆ ตามรายเทอม และรายเดือน ตารางสอนทุกชั้นในโรงเรียน ที่ไม่สูงกว่าชั้นมัธยม

การปกครอง การทำบัญชีและรายงานต่าง ๆ

ง. วิธีฝึกหัดความคิดให้ชอบด้วยเหตุผล

ตรรกวิทยา อย่างดีดักขัน โดยนิสดาร กับอินดักขันแต่สังเขป

จ. วิธีดัดแปลงนิสัย

อัยยาคมวิทยา หลักของวิชาที่เป็นค้ำมูล ให้นำมาใช้ในการกล่อม

เกล้าเด็กได้จริง

ฉ. การฝึกหัดสอน

นักเรียนที่ฝึกหัดสอน จะได้คะแนนในการสอน คะแนนเหล่านี้มีที่มาเป็น

2 ทางดังนี้

(ก) ได้จากการฝึกหัดสอนบทเรียนในที่ประชุม ณ โรงเรียนฝึกหัด

อาจารย์ทางหนึ่ง

(ข) ได้จากรายงานการสอน ที่ไปฝึกสอน ณ โรงเรียนสาขาทาง

หนึ่ง

คะแนนเหล่านี้ เจ้าหน้าที่จะได้รวบรวมทำรายงานยื่นไปยังกรมศึกษาธิการ เพื่อกรมศึกษาธิการจะได้รวบรวมเข้าในคะแนนแผนกวิชาครู เมื่อเวลาสอบได้ประกาศนียบัตรอาจารย์ด้วย

ช. หลักสูตรครูมัธยม

วิชาครูชั้นมัธยม จะจัดสอนในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ในสมัยนี้ยังไม่สำเร็จได้ เพราะวิชาหลายอย่างที่ต้องเรียน แต่จะมีผู้เรียนน้อยไม่คุ้มแก่ที่จะต้องมีครูมาก จึงเห็นควรแต่กำหนดวิชาไว้เป็นหลักสูตร สำหรับครูประถมทั่วไป แม้แต่เป็นครูสอนอยู่ตามโรงเรียนแล้วก็ได้

ถ้าปรารถนาจะได้รับประกาศนียบัตรมัธยม ก็ให้เป็นโอกาสที่จะหาวิชาใส่ตัวได้ จะเรียนรู้มาแต่ที่ใดก็ตาม แต่ถ้าวิชาใดไม่มีที่เรียนอันเป็นหลักถานที่อื่นแล้ว สามัคยาจารย์สมาคมได้อาศัยจัดเปิดการสอนขึ้นให้แห่งหนึ่ง ก็เป็นโอกาสที่จะเล่าเรียนได้ ความรู้สำหรับประกาศนียบัตรมัธยมนั้น คือจะต้องมีความรู้ทั้งสำหรับตัว และรู้จักใช้ความรู้นั้น ๆ สอนนักเรียนได้ด้วย ในวิชาชุดใดชุดหนึ่งที่จัดไว้เป็นชุด ๆ ต่อไปนี้ แต่วิชาใดที่ซ้ำกับวิชาที่ได้สอนมาแล้วในหลักสูตรครูประถมวิชานั้น ในชั้นนี้จะต้องเทียบให้สูงและขยายให้กว้างขวางออกไปอีก คือ

ชุดที่ 1 มีวิชาต่ออย่างเดียวกับธรรมอีกอย่าง 1

วิชา	สำหรับตัว	สอนผู้อื่นได้
ภาษาอังกฤษ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จดหมายสามัญ 2. อ่านหนังสือพิมพ์เข้าใจ 3. พูดปฏิสันถารได้ 	เต็มหลักสูตรมัธยมศึกษา

ชุดที่ 2 ให้ได้วิชา 2 อย่าง ในข้อต่อไปนี้ กับธรรมด้วยอีกอย่าง 1

วิชา	สำหรับตัว	สอนผู้อื่นได้
นิลโกราฟี โพลิดอกส์คอนอมี่	แอดวานส์นิลโกราฟี ขั้นเบื้องต้นสำหรับประโยชน์ ใช้ได้ทั่วไป	เต็มหลักสูตรมัธยมศึกษา (ยังไม่สั่ง)
คำนวณวิธี	เลขจนแอลยิบรา ยีออเมตรี กับตรีโกณมิติ อย่าง แอลิเมเนตารี	เต็มหลักสูตรมัธยมศึกษา
วาดเขียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ป้าย 2. ดิไซน์ 3. วาดรูป 	เต็มหลักสูตรมัธยมศึกษา

วิชา	สำหรับตัว	สอนผู้อื่นได้
การทหาร	ระเบียบการแถวกับยิมนาสติกส์ เป็นผู้ชี้แจงแรงและทำได้ว่องไว	เต็มหลักสูตรมัธยมศึกษา

สำหรับประกอบทุกชุด

วิชา	สำหรับตัว	สอนผู้อื่นได้
ธรรม	เท่าที่ในจรรยาแพทย์	พอใจให้ศิษย์เป็นคนดีได้

ตามหลักสูตรนี้ ผู้ที่จะได้รับประกาศนียบัตร

1. ต้องสอบไล่ได้วิชาครูชั้นประถมเสียก่อน
2. ต้องให้หนังสือสำคัญ ในส่วนความรู้สำหรับตัวทุก ๆ ข้อตามชุดนั้น ๆ มาให้ตาม
มาให้เต็มตามประสงค์ของกรมศึกษาธิการ
3. ต้องสอนให้ผู้อื่นสอบไล่ได้ เลี้ยงด้วยปาก ในส่วนที่จะสอนผู้อื่นเพื่อเป็นการสอบไล่
จนพอแก่ความประสงค์ของกรมศึกษาธิการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรวิชาสามัญศึกษา กรมราชบัณฑิต ร.ศ. 130

หลักสูตรประโยคครูมูล

1. หมวดหนังสือและภาษา

- (1) ภาษาไทย ให้มีความรู้ภาษาไทยพอใช้ได้
- (2) การอ่าน ใช้หนังสือที่จะถือเอาเป็นแบบแผนได้ เข้าใจศัพท์ในหนังสือนั้น ๆ ตลอด
- (3) การเขียน เขียนความที่ยากพอสมควร เทียบเสมอหนังสืออ่าน ลายมือให้เขียนและอ่านได้ง่าย
- (4) การแต่ง เรียงความเรื่องสั้น ๆ ผู้สอบได้กำหนดเรื่องให้
- (5) ไวยากรณ์ สัมพันธและกระจายอย่างง่าย ๆ

หมายเหตุ ในการสอบไล่ จะสอบหนังสืออ่านไม่ต่ำกว่า 6 เล่ม และนอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ได้อ่านหนังสือมาก

2. หมวดความรู้โลก

ก. ภูมิศาสตร์

- (1) ประเทศสยามโดยละเอียด กับความเกี่ยวข้องทางการค้าขายระหว่างประเทศอื่น ๆ อย่างละเอียด
- (2) ทวีป ต่อ ไปนี้ให้รู้ละเอียดมากและน้อยเป็นลำดับ ที่ออกชื่อก่อนให้รู้ละเอียดมาก ทวีปเอเชีย, ทวีปยุโรป, ทวีปอื่น ๆ ให้ถือเอาการเขียนแผนที่เป็นสำคัญ และเอาใจใส่ในเรื่องภูมิประเทศฝั่งทะเล ลม สายน้ำในทะเล ฝน อากาศร้อน หนาว การเพาะปลูก ผลเมือง และการทำมาหากิน
- (3) พระอาทิตย์และบริวาร กลางวันและกลางคืน น้ำขึ้นและลง น้ำมากและน้อย ฤดู สूरียุปราคา จันทรุปราคา ลมและกระแส น้ำ เส้นรุ้ง เส้นแวง

ข. พงษาวดาร

- (1) พงษาวดารโดยย่อของชาติไทย เพียงให้รู้ทางว่าได้เป็นมาอย่างไร จนตราบเท่าถึงตั้งมั่นลงเป็นหลักถานได้ในทุกวันนี้
- (2) ระเบียบการปกครองบ้านเมืองไทยในปัจจุบัน กับความเป็นไปของนา ๆ ประเทศที่สำคัญในสมัยนี้ ให้เห็นเหตุที่เกี่ยวข้องกันด้วย

3. หมวดคิดคำนวณ

ก. เลข

เศษสิบ เศษส่วน มาตราสิบ ดอกเบี้ยขั้นเดียว ได้กำไรและขาดทุน การแลกเปลี่ยนเงิน บัญชีตรียางค์อย่างวิธีใช้คำอธิบาย คิดส่วนร้อยเฉลี่ย วิธีประกันอย่างง่าย ๆ ภาณูรีรับจ่ายอย่างง่าย ๆ

ข. เมตเรอริอัน

รูปเส้นตรง รูปสามเหลี่ยม รูปกลม (ไม่ต้องใช้กรณฑ์)

4. หมวดวิทยา

ก. ฟิสิกส์

- (1) ลักษณะต่าง ๆ ของธาตุ คุณสมบัติอย่างสามัญของธาตุ ที่เป็นก้อนและที่ไม่เป็นก้อน ชรรวมธาตุจะสลายไปไม่ได้ ความร้อนเปลี่ยนแปลงธาตุได้อย่างไรบ้าง
- (2) การเปลี่ยนแปลงธาตุ คืออะไร ธาตุแท้และธาตุประสม ออกซิเจน ธาตุกำมะถัน คาร์บอน ไดออกไซด์
- (3) อากาศชั้นห่อโลกประกอบด้วยอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร บารอมิเตอร์ วิธีทำและประโยชน์ของบารอมิเตอร์
- (4) ความร้อนเย็น เทอร์โมมิเตอร์ ทั้งอย่างฟาเรนไฮต์และเซนติเกรด

ข. ศาสตร์และสุขวิทยา

ให้ความรู้ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และหน้าที่ของส่วนนั้น ๆ กับวิธีบำรุงร่างกายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่ม การออกกำลังกาย โรคต่าง ๆ วิธีช่วยคนที่ได้รับอันตรายในทันที

ค. วิชาเพาะปลูกหรือวิชาค้าขาย

เสมอที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษาสามัญศึกษา

5. หมวดศิลปะ

ก. วาดเขียน

- (1) ฟรีแฮนด์ เขียนรูปจากของจริงอย่างง่ายให้ระบายสีด้วย
- (2) มอเดล วาดรูปกับแลเงาดด้วย
- (3) คิดลาย หัดคิดลายอย่างง่าย ๆ บรรจงที่รูปต่าง ๆ ตามแต่กำหนดให้ทั้ง 3 อย่างข้างบนนี้ ให้หัดเขียนบนกระดาษดำได้ด้วย

- ข. การฝีมือ
 หัดให้ทำการฝีมือได้ สวมหลักสูตรประภม

6. หมวดจรรยา

- ก. เรื่องความประพฤติ
 สอนความประพฤติให้สมควรแก่ที่เป็นไทย มีน้ำใจเป็นเสือป่า ประพฤติตนเป็นผู้มี
 ศีลมีศีลย์ ประกอบการทำงานโดยชอบธรรม ทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองและ
 หมู่คณะ เห็นแก่สาธารณประโยชน์มากกว่าประโยชน์เฉพาะตน ให้ใช้พระราช-
 นิพนธ์ เรื่องปลุกใจเสือป่าเป็นเครื่องปลุกใจ
- ข. เรื่องกิริยามารยาต
 สอนกิริยามารยาต และวางใจให้เป็นคนสุภาพและคล่องแคล่ว ตลอดจนการไปมา
 หาสุ และการเข้าสู่สมาคม

7. หมวดการทหาร ฝึกสอนวิชาชั้นนายหมู่ คือ

- ก. การเข้าแถว รู้หน้าที่ของลูกแถวตลอดถึงการแปรแถว เดินและท่าตัดกาย กับ
 รู้หน้าที่ของนายหมู่ บังคับหมู่ได้ด้วย
- ข. การโดด โยน โยนทโยน หัดวิ่ง หัดกระโดด กับหัดยิมนาสติกส์ท่าง่าย ๆ ที่เรียกว่า
 ท่าชั้นเดียว ให้ทำได้เองและทั้งหัดผู้อื่นได้ด้วย กับหัดเล่นการเล่นต่าง ๆ เช่น
 ฟุตบอล ซึ่งเป็นการเล่นที่ทำให้ร่างกายแข็งแรงและให้ใจคอมั่นคง
- ค. หลักวิชา จริยวัตร คือ ความประพฤติส่วนตัวทั้งนอกแถวและในแถว ตลอดหน้าที่
 ของนายหมู่ กับหลักของการฝึกหัด คือ ให้รู้เหตุผลคุณและโทษ ประโยชน์และใช้
 ประโยชน์ในการฝึกหัดทั้งสิ้นที่กล่าวแล้วในข้อ ก. กับ ข.
- ง. วิชาลูกเสือ วิชาลูกเสือสมควรแก่ชั้นนายหมู่สามารถทำหน้าที่กำกับและฝึกหัด
 หมู่ลูกเสือได้

8. หมวดวิชาครู

- ก. วิธีจัดโรงเรียน
 การจัดสถานที่ คือ ให้รู้จักการวางแผนโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีชั้นครบหรือมีแต่บาง
 ชั้น ให้รู้จักรูปและขนาดที่เหมาะสม กับให้ทราบว่าโรงเรียนดี จำเป็นต้องมีสถานที่
 อย่างไร มีห้องอย่างไร ห้องไหนควรอยู่ที่ไหน แสงสว่างส่องมาจากไหน
 อากาศเดินอย่างไร และควรมีเครื่องตั้งเครื่องใช้อย่างไรบ้าง

๖. วิธีสอนและปกครองโรงเรียน

ให้เข้าใจการที่จะเตรียมใจสำหรับสอนทุกบทเรียน และให้รู้รูปแบบวิธีสอนวิชา
ทุกอย่างที่มีอยู่ในหลักสูตรมูล และประถม การแบ่งวิชาที่จะสอน ในปีหนึ่งสำหรับ
ชั้นต่าง ๆ ออกเป็นภาค ๆ ตามตารางสอนทุกชั้น ในโรงเรียนที่ไม่สูงกว่าชั้น
ประถม

๗. ฝึกหัดสอน

นักเรียนที่ฝึกหัดสอน จะให้คะแนนในการสอน คะแนนเหล่านี้มีที่มาเป็น 2 ทาง
ดังนี้

(ก) ได้จากการฝึกหัดสอนบทเรียนในที่ประชุม ณ โรงเรียนฝึกหัดครูทางหนึ่ง

(ข) ได้จากรายงานการสอน ที่ไปฝึกหัดสอน ณ โรงเรียนสาขาทางหนึ่ง

โรงเรียนฝึกหัดสอนนั้น ให้เป็นโรงเรียนที่ครูคนเดียวต้องสอนหลายชั้นมาก ๆ
คะแนนเหล่านี้ เจ้าหน้าที่รวบรวมทำรายงานยื่นไปยังกรมศึกษาธิการ จะได้รวม
เข้าในคะแนนแผนกวิชาครูเมื่อเวลาสอบได้

๙. วิชาต่อไปนี้ให้สอนแต่ข้อเดียวหรือ 2 ข้อ

ก. ภาษาอังกฤษ

ให้มีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ ทั้งเขียนและพูดคือ

การอ่าน ใช้หนังสือสอนอ่าน ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม สอนอ่านพงษาวดาร
เล่ม 1

การแต่ง แต่งเรื่องและแต่งจดหมายอย่างง่าย ๆ ได้

ไวยากรณ์ มีความรู้พอตรวจคำผิดอย่างง่าย ๆ ได้

ข. พินิจคณิตกับชื่อย่อเมตร

(1) พินิจคณิต จบวิธีคูณเลขชั้น 2 ชั้น และแฟกเตอร์อย่างง่าย ๆ โจทย์ต่าง ๆ
ในวิธีเหล่านี้

(2) ชื่อย่อเมตร โจทย์ที่ว่าด้วยเส้นตรงและมุม มุมและรูปสามเหลี่ยม

หมายเหตุ 1. สำหรับครูหญิง ในหมวดวิชาอื่น ๆ นอกจากวิชาครู ให้ใช้หลักสูตร
มัธยมหญิงแทน

2. ในบุคคลต่อไปนี้ ทั้งหญิงและชาย ขอมวันการสอบวิชาหมวดอื่น ๆ

ให้สอนแต่วิชาครูแม้ได้บริบูรณ์ก็ให้ประกาศนียบัตรครูมูลได้ แต่ให้เป็น
พิเศษ ใช้อักษร พ. ท้ายชื่อ ไม่ใช่ ป. คือ

ก. ผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรมัธยมแล้ว

- ข. ผู้ที่สามารถสอนนักเรียนได้ตลอดวิชาชั้นประโยคประถม และได้สอนอยู่ในโรงเรียนที่เชื่อถือได้กว่าปีหนึ่ง
- ค. ผู้ที่เป็นครูใหญ่โรงเรียนเล็ก ๆ มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 50 คน และได้แสดงความสามารถว่าทำการหน้าที่นั้นได้



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรครูประโยคครูประถม

1. หนังสือและภาษา

ก. ไทย

(1) การเขียนอ่าน

หลักวิชาหนังสือ สอนอักษรวิธี ให้รู้มูลที่มาของตัวอักษรและความผันแปร
เทียบเคียงต่าง ๆ

หัดอ่าน กวดขันให้ชัดอักษร และถ้อยคำ มี ร. ล. เป็นต้น ให้
อ่าน กานท์ กลอน โคลง ฉันท์ เป็น ให้อ่านหนังสือ
ผิดและหนังสือโบราณได้ ให้อ่านดั่ง ๆ ให้คล้องและ
ถูก (อย่างอ่านประกาศ) ให้อ่านหนังสือไทย ที่เขียน
ตามลักษณะหนังสือบาฬีถูก ให้อ่านหนังสือขอมทั้งอรรถ
และแปลร้อยได้ (ในการอ่านทั้งปวง) นอกจากคาถา
บาฬี ต้องเข้าใจว่า ต้องอ่านเอาความเข้าใจด้วย และ
ในการสอบไล่ จะสอบหนังสืออ่านไม่น้อยกว่า 6 เล่ม
และนอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ได้อ่านหนังสือมาก

หัดเขียน กวดขันลายมือให้ดี ให้คัดหนังสือวงกาได้

(2) การเรียนศัพท์

หลักของถ้อยคำ สอนศัพท์ที่มาจากภาษา มคธ และภาษาอื่นที่ใช้ชุกชุมอยู่
ในภาษาไทย ตามแบบเรียนศัพท์ สอนศัพท์ที่ผ่านเข้ามาใน
หนังสืออ่าน ให้เข้าใจการใช้ศัพท์เป็นสนธิ และสมาส
ให้เข้าใจถ้อยคำที่ผันแปรความหมาย ไปตามที่ใช้ต่าง ๆ

ฝึกหัด ให้เขียนตามคำบอก ให้อธิบายความเข้าใจจากบทกลอน

(3) การแต่ง

หลักของภาษา สอนไวยากรณ์ ให้เข้าใจประโยคประธาน เป็นต้น ซึ่ง
เข้ากันเป็นรูปเป็นโครงของภาษา หัดทำสัมพันธและกระจาย
หัดแต่ง แต่งรายงาน เช่น รายงานตรวจการ แต่งพจนานุกรม เช่น
เล่าเรื่องนิทาน แต่งเรื่องที่ต้องใช้ความคิด เล่าเรื่อง
ยาวให้สั้นอย่างที่เราเรียกว่าย่อความ แต่งกานท์ กลอน
โคลง ฉันท์ บางอย่าง

ทัศนูป	เล่าเรื่องต่ง ๆ เช่น เล่านิทานหรือ สปีช ที่แจงอธิบาย อย่างทีเรียกว่า เล็กเซอร์ บุคตอบโต้อย่างทีเรียกว่า สิกรวาที ปรวาที
ข. ต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ	
การเขียนอ่าน	ให้มีความรู้ราวอ่านหนังสือพิมพ์ ข่าวธรรมดาเข้าใจและ เขียนถูก กับต้อง ใช้หนังสืออ่านทีเหมาะกับทันนี้ไม่ต่ำกว่า 2 เล่ม
การแต่ง	เรียนไวยากรณ์ถึงสัมพันธ์และกระจายให้ เข้าใจถึงวิธี แต่งจดหมายส่วนตัวและเกี่ยวกับการงานอย่างง่าย ๆ เรียงความจากเรื่องง่าย ๆ ที่อ่านให้ฟัง
การแปล	แปลจดหมายสามัญและนิทานง่าย ๆ บุคนอแสดงควม ประสงค์ในฐระสามัญ เช่น คือนรับเลี้ยงดู เป็นต้น พอคล่องแคล่ว

2. หมวดความรู้โลก

- ก. ภูมิศาสตร์
- ข. พจนานุกรม
- ตามแนวทีกำหนดไว้ ในหลักสุตรครุมล แต่ให้ละเอียดยัน
- (1) สอนตามแนวทีกำหนดไว้ ในหลักสุตรครุมล แต่ให้
ละเอียดยัน หัวข้อต่อไปนีให้เอาใจใส่มาก คือ
อำนาจและวิธีการปกครองของนา ๆ ประเทศ
ทีสำคัญ ๆ ทางสัมพันธมิตรและการเจริญทาง
ไมตรี การทนุบำรุงบ้านเมืองและวิชา
- (2) พจนานุกรมโลกโดยย่อ ให้รู้ว่าประเทศและชาติ
ได้ตั้งตัวขึ้นเป็นสำคัญแล้ว และกลับเสื่อมลงหรือ
คงอยู่ ด้วยเหตุใด เช่น กรีก โรมัน เปอร์เซีย
จีน เป็นต้น ความเจริญนั้น ๆ ได้เป็นปัจจัยแก่
ความเจริญของชาติตวันตกในปัจจุบันอย่างไร
และได้แผ่สานไปสูที่ตต่าง ๆ รวมทั้งตวันออก
ด้วย ด้วยอาการอย่างไร

3. หมวดการคิดคำนวณ

ก. เลข

เศษส่วนแบบทศนิยมจบบทวิธี มาตราต่าง ๆ ทั้งมาตราไทย มาตราต่างประเทศ และมาตราสิบ การแลกเปลี่ยนเงินไทย และเงินต่างประเทศที่ใช้มาก บัญญัติไตรยางค์ ดอกเบี้ย กรณฑ์ทั้งชั้นเดียวและสองชั้น ดิสเคาน์ ราคา ปัจจุบัน ทุนส่วน เจลี่ยอย่างซาก อินชัวร์นั๊ ร้อยลด ขาดทุนได้กำไร คอมมิสชัน โปรปรอชัน วัดผา วัดพื้นที่ เครื่องผสม ม ฏฎลุกใช้ โจทย์ต่าง ๆ เล็ดอย่างง่าง่าย ๆ เลขในใจ

ข. การคำนวณเนื้อที่

เมนสุเรชัน - รูปวงกลม จตุรัส รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก รูปสามเหลี่ยมทั้งด้านเท่าและด้านไม่เท่า เหลี่ยมลูกบาศก์ วิธีคิดหน้าไม้ บัญชีการค้าขาย ใบสำคัญเก็บและรับเงิน ยีออเมตรี-นิลูนั๊ โจทย์รูปเหลี่ยม และรูปวงกลมต่าง ๆ

ค. พีชคณิต

บวก ลบ คูณ หาร อีควอชันชั้นเดียว และอีควอชันชั้นขี้น แผลงเตอร์ ค.ร.น., ห.ร.ม. เศษส่วน กรณฑ์ชั้นเดียว ควอแดรติกัล โจทย์ของวิธีเหล่านี้ อินดิวิ๊สเล็ดอย่างง่าง่าย

4. หมวดวิชา

ก. นิลีโอกาณี

เสมอหลักสุตรมัชยม แต่ให้รู้ละเอียดชั้น

ข. ศวีรศาสตร์และศขวิทยา

เสมอหลักสุตรมัชยม แต่ให้รู้ละเอียดชั้น

ค. เปรี๊กติกลนิลิกัล

เสมอหลักสุตรมัชยม

ง. วิชาเพาะปลูก

เล็อกเรียนแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง

หรือวิชาค้าขาย

เหมือนที่กล่าวไว้ในหลักสุตรครุมล แต่ให้ได้ความรู้กว้างขวางชั้น

5. หมวดศิลป์

ก. การเขียนรูป

หัดเขียนทั้ง 3 วิธี อย่างที่ได้กล่าวไว้ในหลักสุตรครุมล ทั้งเขียนกระดาษและเขียนกระดาษดำ แต่รูปเขียนนั้น ให้ยากชั้นและประณีตชั้น

ข. การเขียนลาย

เขียนด้วยวิธี ย่อเมตร แกะโจทยรูปคล้ายคลึงกัน วิธีทำ
รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม หรือหลายเหลี่ยม เส้นผาดวง
บรรจรูปในรูปหรือล้อมรูปนอก รูปไข่ สเกล การใช้
สเกล วิธีใช้ฉากเล็กฉากใหญ่ และ ไพรแทรกเตอร์
ลอกรูปยาก ๆ ต่าง ๆ

6. หมวดจรรยา

ก. เรื่องความประพฤติ

สอนความประพฤติให้สมควรแก่ที่เป็น ไทยมีน้ำใจเป็น
เสือป่า ประพฤติตนเป็นผู้มีศีลมีสัตย์ ประกอบการงาน
โดยชอบธรรม ทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองและ
หมู่คณะ เห็นแก่สาธารณะประโยชน์มากกว่าประโยชน์
เฉพาะตน ให้ใช้พระราชนิพนธ์เรื่องปลูกใจเสือป่า
เป็นเครื่องปลูกใจ

ข. เรื่องกิริยามารยาตร์

สอนกิริยามารยาตร์และวาจาให้เป็นคนสุภาพและคล่อง
แคล่วประเปรียว ให้สมควรแก่กิริยาวาจาสำหรับเป็น
ผู้ดี ตลอดจนการไปมาหาสู่และการเข้าสู่สมาคม

ค. เรื่องศาสนา

ให้รู้จักพระพุทธศาสนา นิยมในการนึ่งธรรมและการ
บวชเรียน

7. หมวดการทหาร

ฝึกสอนวิชาชั้นนายหมวดคือ

ก. การเข้าแถว การเดินในเจอนทธาน, และหลักวิชา

อย่างเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับชั้นนายหมู่ในหลักสูตร
क्रमल แต่ให้ความรู้ในหลักวิชาและความสามารถใน
ท่าทางฝึกหัด สูงขึ้นถึงเป็นนายหมวดบังคับหมวดได้

ข. วิชาลูกเสือ

รู้วิชาลูกเสือสมควรแก่ชั้นนายหมวด สามารถบังคับ
และฝึกสอนหมวดลูกเสือได้

8. วิชาครู

ก. หลักการศึกษา

สอนให้รู้หลักหรือเกณฑ์ของการศึกษาที่นิยมใช้กัน
กับให้เข้าใจโครงการการศึกษา

ข. วิธีจัดโรงเรียน

การจัดสถานที่คือ ให้รู้จักการทำแปลงโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีชั้นครบ หรือมีแต่บางชั้น ให้รู้จักรูปและขนาดที่เหมาะสม กับให้ทราบว่าโรงเรียนดีจำเป็นต้องมีสถานที่อย่างไร มีห้องอย่างไร ห้องไหนควรอยู่ที่ไหน แสงสว่างส่องมาทางไหน อากาศเดินอย่างไร และควรมีเครื่องตั้งเครื่องใช้อะไรบ้าง

ค. วิธีสอนและปกครองโรงเรียน

ให้เข้าใจการที่จะเตรียม โน้ตสำหรับสอนทุก ๆ บทเรียน และให้รู้รูปแบบวิธีสอนวิชาทุกอย่างที่มีอยู่ในหลักสูตร ประถมและมัธยม การแบ่งวิชาที่จะสอนในปีหนึ่งสำหรับชั้นต่าง ๆ อย่างเป็นภาค ๆ ตามรายทอมและรายเดือน ตารางสอนทุกชั้นในโรงเรียนที่ไม่สูงกว่าชั้นมัธยม การปกครอง การทำบัญชี และรายงานต่าง ๆ

ง. วิธีฝึกหัดความคิดให้ชอบด้วยเหตุผล

ตรรกวิทยา อย่างดีดักชั้น โดยนิศดากับอินดักชั้นแต่สิ่งเขป

จ. วิธีตัดแปลงนิสัย

อชชยตมวิทยา หลักของวิชาที่เป็นค้ำมูลให้นำมาใช้ในภารกล่อมเกลาคักได้จรง

ฉ. การฝึกหัดสอน

นักเรียนที่ฝึกหัดสอน จะได้คะแนนในการสอน คะแนนเหล่านี้มาเป็นสองทางดังนี้

(ก) ได้จากการฝึกหัดสอนบทเรียนในที่ประชุม ณ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ทางหนึ่ง

(ข) ได้จากรายงานการสอนที่ไปฝึกหัดสอน ณ โรงเรียนสาขาทางหนึ่ง

คะแนนเหล่านี้ เจ้าหน้าที่จะได้รวบรวมทำรายงานยื่นไปยังกรมศึกษาธิการ เพื่อกรมศึกษาธิการจะได้รวบรวมเข้าในคะแนนแผนวิชาครู เมื่อเวลาสอบได้ประกาศนียบัตรอาจารย์ด้วย

หมายเหตุ

1. สำหรับครูหญิง ในหมวดวิชาอื่น ๆ นอกจากวิชาครู ให้ใช้หลักสูตรมัธยมพิเศษหญิงแทน

2. ในบุคคลต่อไปนี้ทั้งหญิงและชายขอมาวันการสอบ
วิชาหมวดอื่น ๆ ให้สอบแต่หมวดวิชาครู แม้ได้บริบูรณ์
ก็ให้ประกาศนียบัตรครูประถมได้ แต่ให้เป็นพิเศษประถม
ให้อักษร พ. ป. ท้ายชื่อ ไม่ใช่ ป. ป. เว้นไว้แต่ผู้ที่
ได้ ป. อยู่แล้ว จึงให้ ป. ป. บุคคลที่กล่าวนี้คือ

ก. ผู้ที่ประกาศนียบัตรครูมูลแล้วและสอบไล่ได้
ในวิชาต่อไปนี้ 2 วิชา ซึ่งเทียบเคียงไม่ต่ำกว่าหลักสูตร
ของสามัคยาจารย์สมาคม คือ 1 การทหารชั้นนายกอง
2 ยิมนาสติกส์ 3 วาดเขียนชั้นสูง 4 วิชาเพาะปลูก
5 วิชาค้าขาย 6 ภูมิศาสตร์ 1 พงษาวดารสยามกับ
สังเขปพงษาวดารโลก 8 สังคีต (ทางใช้โน้ต)
9 การฝีมือ

ข. ผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรมัธยมพิเศษแล้ว

ค. ผู้ที่มีความสามารถสอนภาษาอังกฤษประโยค
มัธยมได้ หรือผู้ที่มีความสามารถสอนวิชาได้ตลอดถึง
ประโยคมัธยมหญิง และได้สอนอยู่ในโรงเรียนที่เชื่อถือ
ได้ ไม่ต่ำกว่าปีหนึ่ง

ง. ผู้ที่เป็นครูใหญ่โรงเรียนประถมอย่างกลาง
มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 100 คน และได้แสดงความ
สามารถว่าทำหน้าที่นั้นได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรประโยคครูมัธยม

วิชาที่สอนในโรงเรียนมัธยม และเป็นวิชาที่พ้นชั้นสูงขึ้นไปแล้ว อันครูมัธยมจะสอนวิชาทุกอย่างในชั้นของตัวให้ได้ผลสำเร็จดี เหมือนการสอนในชั้นมูลหรือประถมเป็นเหลือวิสัยอยู่เอง เพราะฉะนั้น การสอนในโรงเรียนมัธยมจึงต้องการครูประจำวิชามากกว่าครูประจำชั้น คือใครเป็นผู้ชำนาญในวิชาใดก็ให้สอนวิชานั้นตลอดทุก ๆ ชั้น หลักสูตรครูมัธยมนี้จึงกำหนดมาตรฐานวิชาไว้ให้หลายอย่าง ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามถนัด แต่ต้องเลือกให้ครบ 4 วิชา ภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส อย่างเดี่ยวนับเสมอด้วยวิชาอื่น 2 วิชา เพราะฉะนั้น ถ้าเลือกเรียน 2 ภาษานี้ ก็ไม่ต้องเลือกวิชาอื่นอีก หรือถ้าเลือกเรียนแค่ภาษาเดียว ก็ต้องเลือกวิชาอื่นอีก 2 วิชา

นอกจากวิชาสำหรับเลือกเหล่านี้ ยังมีวิชาที่บังคับอีก 3 อย่าง คือ จรรยา ภาษาไทย กับวิชาครู เสมอด้วยหลักสูตรครูประถม รวมทั้งวิชาที่เลือกและวิชาที่บังคับจึงจะนับว่าเต็มตามความต้องการของหลักสูตรครูมัธยม

แต่ถ้าผู้ใดสอบไล่ ได้มัธยมสูงหรือเทียบมัธยมสูงแล้ว งดเว้นไม่ต้องสอบวิชาสำหรับเลือกให้สอนแต่วิชาครูเป็นบังคับแต่อย่างเดียว

และถ้าผู้ใดได้ประกาศนียบัตรครูประถมไว้แล้ว งดเว้นวิชาที่บังคับทั้ง 3 อย่าง ให้คงสอนแต่วิชาสำหรับเลือกฝ่ายเดี่ยวนั้น

มาตรฐานวิชาสำหรับเลือก

1. ภาษาอังกฤษ เทียบชั้น 4 ของหลักสูตรสโมสรวงศ์ของสามัคยาจารย์สมาคม
2. ภาษาฝรั่งเศส เทียบเท่าภาษาอังกฤษ
3. เคมีสตรี
4. บอตาณี
5. ฟิสิกส์ เฉพาะ (ก) การวัดต่าง ๆ ตามวิชาฟิสิกส์
(ข) ไฮโดรสแตติกส์ กับ นิวแมติกส์
(ค) ความร้อน
6. ฟิสิกส์ เฉพาะแม่เหล็กกับไฟฟ้า
7. เมแกนิกส์
8. ภูมิวิทยา กับ โลกวิทยา
9. ปราณวิทยา
10. ปอลิติกส์ อีคอนอมี่
11. วิชาเพาะปลูก

12. วิชาค้าขาย
13. พืชชนิดขึ้นเบื้องต้น กับเลขและเมทรีรัทน์จววิที
14. เพลนยี่ออเมตรี
15. ตรีโกนเมตรี กับรูปสามเหลี่ยม
16. พงศาวดารสยาม กับสิ่งเซพพงศาวดารโลก
17. สังคีต (เพลงขับและคีตสีตีเป่าใช้วิธีโน้ต)
18. การทหาร ชั้นนายกอง คือสูงขึ้นกว่าชั้นนายหมวดที่ต้องมีความรู้ และความสามารถฝึกหัดและบังคับกองลูกเสือได้
19. ยิมนาสติกส์ (ท่าชั๊บช้อน) ทำได้เองและฝึกหัดผู้อื่นได้ด้วย
20. วาดเขียน เทียบชั้นสูงหลักสูตรสามัคยาจารย์

หมายเหตุ

วิชาที่ไม่ได้กำหนดมาให้เรียนเพียงไหน ให้เข้าใจว่าจบเพียงชั้นเอลิเมนต์ะริ



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรประฝึกหัดครูมูล ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2482

อัตราเวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง

วิชา	ชาย (เวลา)	หญิง (เวลา)	หมายเหตุ
1. หน้าที่พลเมืองศีลธรรมและการสมาคม	2	2	
2. ภาษาไทย			
ก. อ่าน	1	1	
ข. คัด	0.30	0.30	
ค. เขียน	0.30	0.30	
ง. แต่งย่อและจดหมาย	1.30	1.30	
จ. ไวยากรณ์	0.30	0.30	
3. ภาษาอังกฤษ	5	5	
4. เลขคณิต	2	2	
5. วิทยาศาสตร์	3	3	
6. ภูมิศาสตร์	2	2	
7. แผนที่	1	1	ให้เขียนตามแผนที่ประเทศไทย ลงรายงานต่าง ๆ ตามที่ได้ เรียนมาในวิชาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ให้หัดเขียนบน กระดานดำด้วย
8. วาดเขียน	1	1	
9. การฝีมือและการเรียน	4	4	การเรียนเฉพาะหญิง วิชาการ ฝีมือให้สอนทวิวิชา และถ้าใน เวลาไม่พอ ให้ใช้นอกเวลา อบรมเป็นพิเศษ
10. วิชาครู	4	4	
การเขียนกระดานดำ	1	1	
การทำภาพอุปกรณ์	1	1	
	30	30	

หมายเหตุ

1. วิชาพลศึกษา ให้ตัดตอนเข้าทุกเข้าก่อนเข้าเรียน วันละไม่น้อยกว่า 30 นาที
2. วิชาขับร้องและอ่านนิ้ดเพลง (บังคับให้อ่านเป็นทุกคน) ให้เรียนตอนกลางคืน วันละ 30 นาที
3. วิชาลูกเสือหรืออนุภาษาชาติ ให้สอนนอกเวลาสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง
4. ตอนบ่ายให้มีการฝึกซ้อมกีฬา พลศึกษา หรือทำสวน
5. การทำสวนให้ตัดทำจริง และให้ทำตอนเช้าและตอนบ่าย
6. ให้มีการเรียนตามลำดับจริง ๆ ทุกคืน ภายในความควบคุมของโรงเรียน เวลา 19.30 น. - 20.30 น.



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรประโยคครูมด

หน้าที่พลเมือง

1. ก. ให้รู้หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อครอบครัว โรงเรียน ประชาคม ชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ
 - ข. ให้รู้จักหน้าที่ที่มีต่อรัฐ
 - ค. รู้หลักการประถมศึกษา
 - ง. รู้หลักการรับราชการทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร
 - จ. ให้รู้หลักการเสียภาษีอากร และภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร
 - ฉ. ให้รู้หลักการสาธารณสุข
 - ช. ให้รู้ระเบียบข้าราชการพลเรือนโดยสังเขป
2. ระบอบรัฐธรรมนูญ
 - ก. ให้รู้จักบทบัญญัติสำคัญในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ สมาชิกแทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาล
 - ข. ให้รู้จักการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสังเขป กล่าวคือ คุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และวิธีการเลือกตั้ง
3. การปกครอง

ให้รู้ระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย แบ่งออกเป็นสามกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ในส่วนกลางแบ่งเป็น กระทรวง ทบวง กรม และอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ

ในส่วนภูมิภาคแบ่งเป็น จังหวัดและอำเภอ มีคณะกรรมการจังหวัดและคณะกรรมการอำเภอเป็นผู้บริหาร

ในส่วนท้องถิ่น จัดระเบียบเทศบาล ให้เข้าใจแบ่งองค์การอย่างไร และองค์การนั้น ๆ มีอำนาจอย่างไร
4. วันสำคัญต่าง ๆ
5. ให้อบรมจิตใจตามแนวทางข้างทำยนี้

หลักสูตรการอบรมจิตใจ

ให้โรงเรียนใช้เวลาว่างตอนเลิกเรียนอบรมนักเรียนฝึกหัดครูทุกวันในหัวข้อต่อไปนี้

1. การวางรากปลูกฝังนิสัยเด็กในเบื้องต้น หัดให้เป็นคนเข้มแข็งสมเป็นครู เป็นแบบอย่างของศิษย์ในภาคหน้า มีน้ำใจอดทน ฝ่อาอุปสรรค ไม่นั่งนิ่งดูตาย ให้ชักตัวอย่างในเรื่องที่เป็นของไทยให้มาก เพื่อให้รู้จักจิตใจ และนิสัยอันดีของบุคคลตัวอย่างของไทย
2. การอบรมหน้าที่พลเมือง ให้มีความรู้รอบตัวในสิ่งที่แวดล้อม เพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นพลเมืองดีต่อไป
3. การอบรมจิตใจให้เป็นคนรักระเบียบวินัย ความสามัคคี ความอ่อนน้อม ความสุภาพเรียบร้อย
4. การปลูกฝังความรักชาติ อบรมให้รู้สึกภูมิใจในชาติไทย มีความนิยมไทย
5. การอบรมให้ทราบซึ่งในการสร้างตนเองและสร้างชาติ
6. การอบรมให้ทราบนโยบายของรัฐบาล การสร้างชาติของรัฐบาลในแง่ต่าง ๆ การดำเนินงานและความก้าวหน้าที่ได้จัดลุล่วงสำเร็จไป
7. ให้รู้จักพระพุทธรูป ศาสนา พระธรรมวินัย นุทธประวัติ นิทานชาดก นวโกวาทและมงคลสูตร
8. ให้เห็นคุณค่าและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของไทย ตลอดจนงานการให้วีรกรรม ซึ่งจะต้องจัดให้มีในวันพฤหัสบดีแรกของทุกภาคเรียน

ศีลธรรมและการสมาคม

ศีลธรรม

1. มรรยาท
 - ความประพฤติที่บ้าน
 - ความประพฤติที่โรงเรียน
 - ความประพฤติในที่ชุมชน
 - ความประพฤติทั่วไป
2. ศาสนา
3. ความซื่อสัตย์
4. ความเป็นผู้มีน้ำใจดี
5. ความเป็นผู้มีน้ำใจเป็นหนักกีฬา

6. ความสุภาพอ่อนน้อม
7. ความกตัญญูกตเวที
8. ความมัทธยัสถ์
9. ความสามัคคี
10. การรู้จักหลักเลียงอบายมุขต่าง ๆ

การสมาคม

1. การต้อนรับแขกที่มาพักในบ้านชั่วครั้งชั่วคราว
2. การออกบัตรเชิญและตอบ
3. มิตรและการक्रमมิตร
4. การเลี้ยงต่าง ๆ ทั้งแบบไทยและเทศ และมารยาทในการตั้งโต๊ะ
5. การเลือกคู่และการปฏิบัติในระหว่างครอบครัว

ภาษาไทย

1. อ่าน อาชยาน และวรรณคดี

(ก) หนังสืออ่าน

- 1) เวลสันดรชาดก
- 2) พระอภัยมณีตอนศึกเก้าทัพ

(ข) บทอาชยาน

1. ท่องในมหาเวลสันดรชาดก ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2485 หน้า 252-255 ตั้งแต่ "ตาด น่อเอ๋ย เจ้าชวลีศรีสุริยวงศ์เขาวเรศ" ถึง "แต่ในครั้งเดี๋ยวนี้เกิด"
2. ท่องในพระอภัยมณีตอนศึกเก้าทัพ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2487 หน้า 115-116 ตั้งแต่ "ทัพฝรั่งทั้งสิบสองกองสมทบ" ถึง "ทั้งเพลิงไฟ ไทรมทรามไม่วามวู"

หมายเหตุ ให้ฝึกเรียนได้อ่านหนังสือต่าง ๆ สำหรับชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมต้น ศึกษามบทท่องจำที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตแล้วให้มากที่สุดที่จะมากได้ เพื่อจะได้รู้จักว่าหนังสือ สำหรับชั้นประถม มัธยมต้น มีอะไรบ้าง อย่างไรบ้าง อย่างใดเหมาะสมกับชั้นใดในวิชาใด เพื่อจะได้รู้จักใช้ต่อไป และทั้งเป็นการส่งเสริมให้ฝึกเรียนรู้จักการอ่านหนังสือเพื่อตนเองด้วย แล้วให้ครูผู้สอนนำมาสรุป วิจารณ์ในชั้นเพื่อเตรียมแนวทางสำหรับนักเรียนฝึกหัดครูจะได้ออกทำการสอนเมื่อสำเร็จแล้ว ควร ส่งเสริมให้ฝึกเรียนเป็นผู้มีนิสัยรักการอ่านและรู้จักให้ห้องสมุดด้วย

(ค) วรรณคดี วรรณคดีสอนไปพร้อมกับการอ่าน เพื่อส่งเสริมในข้อต่อไปนี้เท่าที่จะทำได้ นอกจากหนังสือวรรณคดีที่กำหนดให้เรียนในชั้นแล้ว ครูควรจะต้องแนะนำให้รู้หนังสือไทยที่ดีมีอะไรบ้าง คำเรื่องเป็นอย่างไร เหตุใดจึงจัดว่าเป็นหนังสือที่ดี เพื่อจะได้เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้อ่านเพื่อตนเองให้มากที่สุดที่จะทำได้

1. ส่งเสริมความจำ ได้แก่ จดจำเรื่องราวการดำเนินความในหนังสือที่อ่าน เป็นต้น
2. ส่งเสริมความรู้ ได้แก่ ให้รู้จักข้อความที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปกรรม ศาสนา โบราณคดี ความรู้ทั่วไป เป็นต้น
3. ส่งเสริมความคิด ได้แก่ ให้รู้จักวินิจฉัย แสดงความเห็นในปัญหาบางประการ ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่อง เป็นต้น
4. ส่งเสริมความสังเกต ได้แก่ ให้รู้จักบอกลักษณะนิสัยใจคอของตัวบุคคลที่สำคัญในเรื่อง เป็นต้น
5. ให้รู้จักถอดความที่ยากออกเป็นภาษาที่ง่ายและสละสลวยได้
6. ให้รู้จักความหมายของศัพท์ที่ควรรู้พอสมควร
7. ให้รู้คุณค่าประพันธ์ที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะอย่างไรบ้าง
8. ให้รู้จักแบบแผนของคำประพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสืออ่าน
9. ให้รู้หนังสือวรรณคดีที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ ๆ อย่างไรบ้าง

2. คัด

1. หัดคัดตัวบรรจงและหวัดแกมบรรจง ให้กวาดชั้นการเขียนสระพยัญชนะวรรณยุกต์ การเว้นช่องไฟ ส่วนสัดของตัวอักษร ทำเขียน ฯลฯ ให้ถูกแบบจริง ๆ
2. หัดคัดคำประพันธ์ที่มีอยู่ในหนังสืออ่านสำหรับชั้น เช่น โคลง กลอน เป็นต้น
3. หัดเขียนตัวบรรจงบนกระดาษดำ
4. หัดเขียนตัวหวัดแกมบรรจงขนาดที่พอเหมาะแก่นักเรียนชั้นประถมอ่านบนกระดานดำอย่างไร เขียนได้ทั้งชนิดตีเส้นบรรทัดและกระดานเปล่า
5. ให้กวาดชั้นนักเรียนฝึกหัดครูให้เป็นผู้ที่เขียนลายมือได้งาม ประณีต รอบคอบ ถูกแบบ และว่องไว เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนที่ตนจะสอนต่อไปในภายหลัง
6. กวาดชั้นสมุดการงานทุกเล่มให้ทำความสะอาด ลายมือเรียบร้อย และให้คะแนนเก็บไว้ เพื่อเป็นคะแนนสอบไล่ปลายปีด้วยส่วนหนึ่ง ถ้าคนใดลายมือไม่ดีจะต้องกำหนดให้ทำมาส่งใหม่ และจะต้องกำหนดเรื่องไปคัดมาส่งครูเสมอ ๆ ให้นักเรียนทำสมุดโน้ตวิชาเล่มหนึ่งเล่มใดมาส่งครู ซึ่งนักเรียนจะต้องเขียนด้วยลายมือดี สะอาด มาส่งครูเป็นคะแนนประจำปี ปีละ 1 เล่ม

3. เขียน

1. ให้เขียนจากหนังสืออ่านที่ใช้ในชั้น โดยครูจะหน้าให้ดูมา
2. ให้เขียนจากเรื่องอื่นที่ง่ายเสมอหนังสืออ่านในชั้น และเขียนข้อความที่เป็นภาษาปัจจุบัน (ซึ่งได้เลือกเพิ่มแล้ว) บ้าง
3. ให้กวดขันนักเรียนฝึกหัดครูให้เป็นผู้เขียนภาษาสามัญได้ถูกต้องตามการสะกด การันต์แบบที่ราชการอนุมัติแล้ว เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนที่ตนจะสอนต่อไปภายหลัง

4. เรียงความ

1. ให้รู้จักว่า เรียงความที่ดีควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง ให้รู้จักหลักวิธีเขียน เรียงความ
2. ให้สามารถแต่งเป็นโวหารต่าง ๆ ได้ ให้แต่งเรื่องจากหนังสือที่กำหนดให้อ่านบางตอนหรือทั้งเล่ม เรื่องเกี่ยวแก่ประวัติ ตำนาน ชรามจริยา การติชมการท่องเที่ยว (เช่น พาไปดูสถานที่ต่าง ๆ แล้วให้แต่ง) ความรู้ทั่วไป สุภาษิต เหล่านี้ เป็นต้น
3. ให้สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองในการเรียงความได้อสมควร
4. ให้สามารถแต่งได้ไม่น้อยกว่าเรื่องละ 50 บรรทัด และไม่น้อยกว่าปีละ 15 เรื่อง
5. ให้กวดขันวิชาบังคับให้ยิ่งยวดกว่าบังคับอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียนฝึกหัดครูในการที่จะใช้ภาษา แก่นักเรียนที่ตนจะสอนภายหลังมาบ้างอย่าง เช่น การให้โน้ตวิชาต่าง ๆ เป็นต้น
6. ให้ฝึกนักเรียนนิทานที่มีคติหรือมีแนวสอนขึ้นจากความคิดของตนเอง และรวบรวมไว้เพื่อใช้สอนนักเรียนในชั้นประถมหรือมัธยมต้นต่อไป หัดให้เป็นนักรวบรวมนิยายเพื่อประโยชน์ในการสอนต่อไปในภายหลัง ครูควรจะต้องมีเรื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่นนี้ไว้คอยสอนหรือปลุกใจให้นักเรียนตื่นตัวและมีใจคล้อยตามเรื่องที่ฟัง เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับความเสียสละ ความกล้าหาญ ความรักชาติ ฯลฯ

5. แต่งจดหมาย

1. ให้รู้จักส่วนประกอบของจดหมาย และการเตรียมเพื่อส่งทางไปรษณีย์
2. ให้สามารถแต่งจดหมายส่วนตัว และกิจการประเภทสำคัญต่าง ๆ เช่น จดหมายระหว่างเพื่อน ระหว่างญาติ ระหว่างครูกับศิษย์ ติดต่อกับห้างร้านค้าชาย จดหมายเชิญ ตอบรับ ตอบปฏิเสธ ฯลฯ ได้
3. ให้สามารถแต่งจดหมายราชการประเภทโต้ตอบ คำสั่ง เป็นต้น อย่างง่าย ๆ ได้พอสมควร ให้รู้จักเขียนรายงานแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

6. ย่อ

1. ให้อ่านเรื่องย่อและข้อบังคับการย่อความ
2. ให้อ่านเรื่องย่อโดยวิธีเก็บใจความจากเรื่องสำคัญ ๆ ที่เคยแต่งมาแล้วจากบางตอนของหนังสือที่อ่านในชั้นที่เห็นสมควร หรือมอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปอ่าน แล้วนำมาเล่าสู่กันฟังในชั้น
3. ให้อ่านย่อประกาศ แจ้งความ ข่าวด่วน โฉวภาพ สุนทรพจน์ แถลงการณ์ ปาฐกถา จดหมายต่าง ๆ ฯลฯ ได้
4. ให้อ่านบทเรียนให้นักเรียนฝึกหัดครูเป็นผู้ย่อความเป็น เพื่อประโยชน์ที่จะได้สังเกตข้อความในวิชาการต่าง ๆ ที่คนสอนให้แก่แก่นักเรียนในภายหลัง
5. อ่านแบบเรียนที่ต้องรู้จัก แล้วย่อเรื่อง

7. ไวยากรณ์

1. ให้อ่านเรื่องย่อสำคัญทั่วไปในไวยากรณ์ ให้เพียงพอที่จะใช้ควบคุมภาษาได้พอสมควร ไม่ต้องสอนให้ละเอียดพิศดารและต้องท่องจำเป็นภาษารกสมอง
 2. ว่าด้วยอักษร ให้ดำเนินตามตำราอักษรวิธี ให้อ่านลักษณะอักษร (เริ่มแต่เสียง จนถึงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์) การประสมอักษร การกระจายอักษร การใช้อักษร การแผลงอักษร การสนธิ (ในภาษาไทย) วิธีเขียนหนังสือ วิธีอ่านหนังสือ
 3. ว่าด้วยคำ ให้ดำเนินตามตำราวจีวิทยา ให้อ่านลักษณะของคำ ชนิดของคำ ทั้ง 7 ระเบียบของคำ วิธินาม สรรพนาม กริยา และวิเศษณ์ หน้าที่เกี่ยวข้องของคำ ราชาศัพท์ (โดยสังเขป) การกระจายคำ
 4. ว่าด้วยประโยค ให้ดำเนินตามตำราวากยสัมพันธ์ ให้อ่านกฎประโยค ประโยค เอกัตถประโยคและส่วนต่าง ๆ ของมัน อเนกัตถประโยคและชนิดต่าง ๆ ของมัน สิ่งกรประโยค และส่วนต่าง ๆ ของมัน วิธีสัมพันธ์ประโยคต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นให้เรียนแต่หลักใหญ่โดยสังเขปเท่านั้น ให้อ่านกฎใช้เลขนอกเลขในและเครื่องหมายวรรคตอนพอสมควร
- หมายเหตุ สำหรับไวยากรณ์ 4 แขนงนี้ ให้ดำเนินการสอนตามแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาได้อนุญาตให้ใช้แล้ว เช่น แบบเรียนของพระยาอุปกิตศิลปสาร เป็นต้น ส่วนการสอนขยายบทเรียนใน การหาเรื่องและชักตัวอย่าง ทำนองที่จะเก็บไปสอน นักเรียนได้ต่อไปในภายหลังและควรทำให้เป็นนักเรียนรวมตัวอย่างต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ เพื่อประโยชน์ดังกล่าว

8. สำนวนและพูด

1. ให้สามารถสนทนาโต้ตอบ และพูดในที่ประชุมได้จะฉะฉานคล่องแคล่ว ให้ถือว่าเป็นบทเรียนสำคัญของนักเรียนฝึกหัดครู เพื่อจะได้ใช้ความกล้าหาญในที่ประชุมของตนเองให้เป็นประโยชน์ในการสอนนักเรียนต่อไปภายหลัง
2. การฝึกฝน ให้ครูจ่ายหัวข้อสั้น ๆ ให้นักเรียนเตรียมมาพูดผลัดกันไป ชั่วแรกให้พูดเรื่องสั้น ๆ ประมาณครึ่งละ 5 นาที และในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ควรให้พูดต่อเนื่องกันมากคนนักต่อไปให้ขยายเวลาพูดให้นานขึ้นตามความสามารถของนักเรียน
3. ให้ครูผู้จัดบันทึกข้อควรติชมในการพูดของนักเรียนไว้ด้วย เมื่อถึงโอกาสก็ให้รวบรวมข้อติชมที่ปรากฏร่วมกันมาชี้ให้เห็น
4. หัวข้อที่จะให้พูดควรเป็นทำนองเหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจ ชั่วประจำวัน ความรู้รอบตัว ความรู้ที่ค้นได้จากห้องสมุดเช่นนี้เป็นต้น
5. การพูดควรยืดหยุ่นให้เป็นทำนองต่าง ๆ เช่น ปาฐกถาถ้อย ๆ โต้ตอบโต้วาทที่ สนทนาพจน์ โอวาท เช่นนี้เป็นต้น ให้หัดแสดงท่าทางประกอบคำพูดด้วย
6. เมื่อนักเรียนมีความชำนาญแล้ว บางครั้งอาจจะจัดให้เป็นการเล่นแบบละครพูดก็ได้ โดยใช้หนังสือที่อ่านในชั้นเป็นบท เช่น หนังสือพระร่วง เลียดสะ โงงนาง ผู้ร้าย แผลง เป็นต้น
7. ให้ทวชันภาษาที่พูด ให้เป็นลักษณะที่ฉะฉาน ชัดเจน คล่องแคล่ว และทำให้ผู้ฟังสนใจและเห็นจริง ไม่ขัดความนิยม ไม่ใช่ภาษาตลาดหรือภาษาท้องถิ่น

ภาษาอังกฤษ

อ่านและพูด

ให้นักเรียนสามารถอ่านและอธิบายความในหนังสือที่กำหนดให้ และสามารถอ่านและอธิบายความเรื่องง่าย ๆ จากหนังสือที่ไม่เคยอ่านได้ด้วย ตามลำดับขากง่าย

ให้นักเรียนสามารถสนทนาโต้ตอบได้พอควร

บทท่องจำ

ให้เรียนรับบทวิไม่น้อยกว่า 200 บรรทัด และให้ท่องจำไม่น้อยกว่า 50 บรรทัด

เขียน

ให้สามารถเขียนข้อความตอนใดตอนหนึ่งจากหนังสือที่เรียนแล้ว ให้สามารถเขียนข้อความจากหนังสืออ่านเล่นปัจจุบันอย่างง่ายชนิดที่นักเรียนไม่เคยเรียนมาเลย และให้สามารถเขียนข้อความจากหนังสือพิมพ์รายวันและรายเดือน

แต่งและไวยากรณ์

ให้รู้จักกฎการแต่งประโยคคำถามและปฏิเสธ กฎการเปลี่ยนกริยาตามภาคและวิธีใช้กาลเหล่านี้

กรรตุวาจก และกรรมวาจก (Voices)

เลขในและเลขนอก (Direct and Indirect Speech)

ให้รู้จักแต่งประโยคโดยอนุประโยคประกอบ

ให้รู้จักสัมพันธ์และเปลี่ยนประโยคต่าง ๆ

ให้รู้จักการใช้คำส่วนต่าง ๆ ในไวยากรณ์

อุปสรรคอย่างง่าย (Refixes)

เครื่องหมายวรรคตอน

การฝึกหัดในการแต่ง ให้นักเรียนสามารถแต่งเรื่องที่อ่านให้ฟัง แต่งเรื่องพรรณนาหรือเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่งเรียงความจากหัวข้อที่กำหนดให้และเรียงความจากหนังสืออ่าน

แปล

ให้มีการแปลสำนวนจากหนังสือต่าง ๆ และหนังสือพิมพ์สุดแต่ครูจะหามาให้แปล หนังสืออ่านและบทอาชยานอังกฤษ ให้ใช้หนังสือ *Silas Marner* (by George Eliot) และบทกวีเรื่อง *The Wreck of the esperus Longfellow*; *John Gilpin* (Cowper) กับ *The Sage's Pigtail* (Thackeray) กับให้ท่อง *John Gilpin* 5-6 บรรทัดแรก

คณิตศาสตร์ (มีเลขวิชาเดียว)

1. การบวกลบคูณหารทศนิยมที่มีเศษเป็นจำนวนประมาณกับทศนิยมเวียนบังเกิด
2. วิธีเชิงประกอบและวิธีเชิงผสม วิธีเชิงประกอบและเชิงผสมคิดเป็นส่วนร้อย
3. ให้รู้จักโจทย์เกี่ยวกับการแข่งขันทั้งในทางตรงและทางโค้ง ให้รู้จักโจทย์รถไฟ นาฬิกา

และกระแสน้ำ

4. ให้ความรู้เรื่องสมุดสนาม (Field book) คือการเขียนรูปให้ถูกต้องตามมาตราส่วน เพื่อใช้รูปนั้นเป็นแผนผังของเนื้อที่ดินที่กำหนดให้ และการหาเนื้อที่ของเนื้อที่ดินแห่งนั้น โดยอาศัยรูปที่เขียนขึ้นเป็นอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ
5. ให้ความรู้เรื่องวงกลม ส่วนสำคัญที่เกี่ยวกับวงกลม ความสัมพันธ์ ระหว่างเส้นรอบวงกับรัศมี ค่าของ และพื้นที่วงกลมอย่างละเอียด
6. ให้ความรู้หาพื้นที่ของ ในเมื่อกำหนดด้านให้สามด้าน วิธีหาเส้นทะแยงมุมหรือด้านของ มุมฉาก โดยใช้ความรู้ในเรื่องรากที่สอง และให้ความรู้ทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับวงกลมที่แนบภายในหรือที่ล้อมรอบ มุมฉาก และ ที่มีมุมเป็นมุมฉาก
7. ให้ความรู้วิธีคิดหน้าไม้ตามน้ำหนักและปริมาตร
8. ให้ความรู้วิธีหาพื้นที่ผิวและปริมาตรของรูปทรงกระบอก รูปกรวย รูปกรวยเหลี่ยม รูปแท่งเหลี่ยม และรูปทรงกลมอย่างง่าย ๆ
9. ให้ความรู้เรื่องหุ้น (Shares) พันธบัตรเงินกู้ช่วยชาติ พันธบัตรธรรมดาและบัตรช่วยชาติ
10. หัดทำโจทย์และตั้งโจทย์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นโจทย์ชนิดที่มีรากฐานอยู่บนกรรมวิธี (Process) ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาแล้ว แต่ต้องใช้ความคิดหาเหตุผลตัดสินใจเอาเองว่าจะเอาความรู้ในตอนใดมาช่วยแก้โจทย์ข้อนั้น

วิทยาศาสตร์ (ทฤษฎี)

สอนความหมายและความมุ่งหมายตลอดจนวิธีของวิทยาศาสตร์ แบ่งสาขาของวิทยาศาสตร์ ออกเป็นพวกใหญ่ ๆ 3 พวก คือ ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา ซึ่งแนวทางการศึกษาของสาขาวิชา วิทยาศาสตร์เหล่านี้

ความจำเป็นของมาตรฐานในวิทยาศาสตร์ สอนมาตรฐานเบื้องต้นมาตรฐานอันแน่นอนตามหลักวิทยาศาสตร์ สอนการวัดความยาว เนื้อที่และปริมาตรทั้งอย่างหยาบและละเอียดด้วยเครื่องมือต่าง ๆ กัน การชั่งน้ำหนักด้วยคันชั่งชนิดต่าง ๆ

สอนสมบัติประจำตัวของสสารคือ ความหนาแน่นและความถ่วงจำเพาะ วิธีหาสอนการตกของแท่งภายใต้อำนาจความโน้มถ่วงของโลกว่ามีกฎเกณฑ์อะไรบ้าง ความดันของอากาศซึ่งมีอำนาจ เห็นอสารทุกชนิดแสดงด้วยการทดสอบความดันของอากาศเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศอย่างไร บารอมิเตอร์ ความดันของอากาศเกี่ยวกับความเป็นไปธรรมดาอย่างไร สุน้ำ กาลึกน้ำ น้ำพุ อิทธิพลของความดันของอากาศเห็นอมนุษย์และสัตว์ ความดันในก้อนอากาศจะมากขึ้นเมื่อปริมาตร เล็กลงคนดำนาคาก็เขียน

สอนเรื่องแรง ให้ความหมายและชนิดต่าง ๆ ของแรง เครื่องกลผ่อนแรง 6 อย่าง เครื่องผ่อนแรงไม่ผ่อนงาน งานคืออะไร พลังงานและกำลังคืออะไร มีวิธีคิดคำนวณได้อย่างไร

สอนเรื่องความร้อนและอุณหภูมิ ให้ความรู้ความแตกต่าง ผลของความร้อนในทางต่าง ๆ การทำเทอร์โมมิเตอร์และการเปลี่ยนสเกลต่าง ๆ การเคลื่อนที่ของความร้อนทั้ง 3 วิธี วิธีไหนเกี่ยวข้องกับความเป็นไปในโลกอย่างไร ความจุแห่งความร้อนของสารต่างชนิดย่อมต่างกัน เกี่ยวข้องกับความเป็นไปในธรรมชาติอย่างไร

สอนเรื่องแสงสว่าง ให้ความรู้ว่าแสงสว่างคืออะไร เกี่ยวกับการเห็นอย่างไร ธรรมชาติของการเคลื่อนที่ของแสง การเกิดเงา การสะท้อนของแสง ความเข้มของแสงสว่าง และกำลังส่องสว่าง

สอนให้รู้จักสมบัติเบื้องต้นของแม่เหล็ก ที่ใช้ของ เข็มทิศ หรือแม่เหล็กชนิดอื่น ๆ ให้อ่านจักไฟฟ้าสถิตซึ่งเกิดจากการขัดสี ให้ความรู้เนื้ออธิบายปรากฏการณ์ของไฟฟ้าในบรรยากาศ คือฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า สายล่อฟ้า

สอนวิธีของการเรียนเคมีปัจจุบัน เปรียบเทียบกับวิชาเคมีสมัยโบราณ ชาติคืออะไร ส่วนประกอบของอากาศ วิธีเตรียม สมบัติและประโยชน์ของออกซิเจน การลุกไหม้ ผลของการลุกไหม้

สอนเรื่องน้ำในหัวข้อลักษณะและสมบัติทั่วไป การละลายและไม่ละลาย น้ำยาพลิกจากการระเหย น้ำธรรมชาติชนิดต่าง ๆ ความกะด้างของน้ำทั้งชั่วคราวและถาวร

สอนชีววิทยา เรื่องการหายใจของสิ่งมีชีวิตเกี่ยวข้องกับเคมี ความสำคัญของน้ำต่อชีวิตพืช การกินอาหารทางรากของใบ ออสโมซิส และการคายน้ำ

สอนเรื่องอาหาร แบ่งชนิดของอาหาร พืชได้อาหารอย่างไร การปรุงอาหารโดยวิธีสังเคราะห์แสง เปรียบเทียบกับการกินอาหารของพืช

สอนรูปร่างและหน้าที่ของส่วนอวัยวะของนกทูแคน ที่ได้เคยเรียนมาแล้ว เพื่อให้เข้าใจในลักษณะทั้งไปของ นกทูแคน พวกนกต่าง ๆ ของสัตว์ที่เคยเรียนมาแล้ว ให้เรียนละเอียดในพวกสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลัง คือ อมีบา ไฮดรา ไส้เดือน และแมลง

ปฏิบัติการ

ภาคปฏิบัติการมุ่งหมายให้นักเรียนได้ลงมือทำการทดลองหรือสังเกตสิ่งและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยใกล้ชิด เป็นการศึกษาทางทฤษฎี และเป็นการศึกษาความสามารถในการแสดงความจริงต่าง ๆ ในวิทยาศาสตร์ด้วยการทดลอง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสอนวิทยาศาสตร์ขั้นมัธยมต้น

เนื้อเรื่องที่จะให้ปฏิบัติก็คือ เรื่องที่ได้เรียน เห็นหรือสังเกตในภาคทฤษฎีนั่นเอง เรื่องใดที่อาจจัดให้ปฏิบัติการก็จัดให้ปฏิบัติตามหลังทฤษฎีไปตลอดปี

ภูมิศาสตร์

1. ทวนที่เรียนมาจากชั้นฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดปีที่ 1 - 2 พอสมควร ให้นักเรียนเข้าใจดียิ่งขึ้น
2. ย้ำดินฟ้าอากาศของอาเซียน โดยเฉพาะประเทศทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
3. ให้รู้จักภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งแบ่งไปตามลักษณะของดินฟ้าอากาศ
4. ดินฟ้าอากาศทำให้พืชและสัตว์ในส่วนภูมิภาคนั้น ๆ รวมทั้งอาชีพของพลเมืองแตกต่างกันไปอย่างไร
5. ทวีปออสเตรเลีย ตามหัวข้อ
 - ก. ภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศในภูมิภาคต่าง ๆ
 - ข. พืชพันธุ์ ในภูมิภาคที่มีดินฟ้าอากาศเช่นนั้น และ
 - ค. เกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร
 - ง. การอุตสาหกรรม สินค้าสำคัญ
 - จ. ติดต่อกับไทยในการค้าขายอย่างไร
 - ฉ. เปรียบเทียบส่วนที่คล้ายคลึงกันของทวีปอาเซียนและไทย กับทวีปออสเตรเลีย
 - ช. ประวัติเดิมของออสเตรเลีย
 - ซ. ความเจริญของออสเตรเลีย ในปัจจุบันเปรียบเทียบกับสมัยก่อนพอเป็นสังเขป
6. ทวีปอเมริกา ตามหัวข้อเดียวกันกับทวีปออสเตรเลีย โดยอนุโลม
7. แอฟริกาใต้กับอียิปต์ ตามหัวข้อ
 - ก. สภาพเดิมของแอฟริกา
 - ข. ให้รู้เรื่องคลองสุเอซ
8. ทวีปอเมริกาใต้ ตามทำนองเดียวกับทวีปที่กล่าวข้างบนนี้ และ
 - ก. ประวัติศาสตร์ย่อประกอบบทเรียน
 - ข. เปรียบเทียบความเจริญในด้านต่าง ๆ ของบราซิลและอาร์เจนตินา
9. อุตสาหกรรมดังจะกล่าวนี้ เกิดขึ้นในลักษณะของดินฟ้าอากาศ และทำได้อย่างไรมิที่ได้ในทวีปและประเทศต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้ว และแตกต่างในการกระทำของเราที่มีการอุตสาหกรรมเช่นนี้ได้อย่างไรบ้าง มีคือ

- ก. การเพาะปลูก
- ข. การเลี้ยงสัตว์ ผสมสัตว์
- ค. การจับสัตว์น้ำ เพาะสัตว์น้ำ
- ง. การป่าไม้
- จ. การเหมืองแร่
- ฉ. การหัตถกรรม
- ช. การค้าขาย

10. ความเกี่ยวข้องระหว่างไทยกับประเทศและทวีปต่าง ๆ ที่เรียนมาทั้งหมด และเปรียบเทียบความเป็นไปต่าง ๆ ระหว่างไทยเรากับประเทศในทวีปต่าง ๆ เหล่านั้น

ประวัติศาสตร์

1. ชาติไทยก่อนลงมาในดินแดนไทย และประเทศไทยสมัยก่อนที่ไทยลงมาอยู่นั้น
2. ประวัติไทยตอนตั้งอยู่ในลานช้าง ลานนา และลุ่มน้ำเจ้าพระยา
3. สมัยอยู่ใต้อำนาจขอม หลักฐานการโค่นอำนาจขอมในพุทธศตวรรษที่ 18
4. การตั้งอาณาจักรสุโขทัย ประวัติกรุงสุโขทัยอย่างสังเขป
5. การแผ่อาณาจักรและงานสำคัญของพระเจ้าขุนรามคำแหง
6. ศิลปวิทยา ศาสนา ความเจริญต่าง ๆ ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท กรุงสุโขทัย
7. การตั้งอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา และรวมสุโขทัยไว้ในกรุงศรีอยุธยา
8. การสงครามระหว่างไทยกับเขมร ไทยกับลานนา พร้อมทั้งเหตุและผลของสงครามนั้น
9. การรุกรานของพม่าใน พ.ศ. 2099, 2106, 2112 จนต้องเสียความอิสระภาพแก่พม่า

ครานั้น

แก่พม่า

10. การติดต่อกับฝรั่งชาติแรกที่เข้ามาสู่ประเทศไทย
11. การปกครองสมัยโบราณ ความเป็นอยู่ของราษฎรในสมัยนั้น
12. ประวัติศาสตร์โดยย่อของประเทศต่าง ๆ เช่น พม่า, มอญ, เขมร, ญวน, ตั้งเกีย, มะลายู และกล่าวถึงการเกี่ยวข้องกับไทยทางสมาคม ทางสงครามและเหตุที่ประเทศเหล่านั้นต้องเสียอิสระภาพแก่ต่างประเทศ เหตุการณ์ทางการเมืองและโรคสมัยปัจจุบัน

แผนที่

1. หัดเขียนแผนที่ประเทศและทวีปต่าง ๆ ตามรายการทางภูมิศาสตร์แสดงภูมิประเทศแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญ การคมนาคม เมืองท่า เมืองหลวง ถ้าอยู่บนแผนที่เดียวกับไทย ให้แสดงหนทางไปมาติดต่อกับไทยด้วย
2. เขียนแผนที่จากความทรงจำแสดงตามรายการข้างบนนี้ให้เป็นเค้า
3. เขียนแผนที่แสดงรายการตามประวัติศาสตร์ ที่เรียนมาในปี
4. หัดเขียนแผนที่สเก็ทบนกระดาษดำ

วาดเขียน

1. หัดร่างรูปได้ว่องไว
2. หัดวางรูปลงบนหน้าสมุดได้เหมาะ
3. หัดย่อและขยายรูปได้
4. วัตถุประสงค์เปรียบเทียบส่วนต่าง ๆ ได้
5. หัดให้รู้จักเส้นเปอร์สเปกตีฟ
6. หัดให้ขีดเส้นดินสอสีได้สวย
7. หัดระบายด้วยดินสอสีให้ชำนาญ
8. หัดแรเงาด้วยดินสอสีให้ชำนาญ
9. หัดแรเงาด้วยดินสอดำให้ชำนาญ
10. หัดให้รู้จักกฎของการผสมสี
11. หัดให้รู้จักกฎของการระบายสีน้ำ
12. หัดให้รู้จักกฎของการทำเงาสีน้ำ
13. หัดเน้นสี
14. หัดตัดเส้นสีด้วยปลายพู่กัน
15. หัดขีดเส้นปากกา
16. หัดประดิษฐ์ตัวอักษรแบบต่าง ๆ

รูปที่เขียน

1. ให้หัดค้นแบบวาดเขียนต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้น ป.1 - ป.4 จัดทำเป็นเล่ม โดยเฉพาะให้เรียบร้อย

2. หัดเขียนภาพการตุนอย่างเหยาะ เพื่อเป็นการฝึกหัดแสดงภาพประกอบการสอนและหัดเขียนภาพหลายภาพเรียงกันแสดงเป็นเรื่อง
3. หัดเขียนภาพและแผนที่อุปกรณ์การสอน เพื่อใช้ในการสอนวิทยาการภูมิศาสตร์ ฯลฯ
4. หัดเขียน สัตว์ นก นิช สิ่งของเครื่องใช้ บ้านเรือน ผลไม้ ยวดยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นของที่มีในประเทศไทย และที่เห็นเสมอ ๆ

ภาพกระดานดำ

1. หัดให้รู้จักวิธีจับชอล์ก
2. หัดให้ขีดเส้น ได้ชัดเจนเท่ากัน
3. หัดให้ขีดเส้นหมักเส้นเบา
4. หัดทำภาพด้วยทางแบนของชอล์ก
5. หัดทำเงาเป็นลายเส้น
6. หัดทำภาพชนิดพื้นเป็นเส้นขนานแล้วลบนั้นเป็นตัวรูป
7. หัดขีดชอล์กสีเป็นเส้น
8. หัดทำภาพชอล์กสีเป็นรูปต่าง ๆ
9. หัดระบายชอล์กสีชนิดมีเงาตัดเรียบ ๆ
10. หัดระบายชอล์กสีชนิดมีเงากลมกลืน

รูปที่เขียน

1. รูปคน สัตว์ ผลไม้ ทำนองการตุน
2. หัดเขียนรูปแผนที่แสดงรายละเอียดต่าง ๆ
3. หัดเขียนภาพวิว
4. หัดเขียนภาพสัตว์ เช่น ม้า วัว ควาย นก
5. เขียนพวกพืช ระบายด้วยชอล์กสี เช่น ต้นยาสูบ ฝ้าย ต้นกล้วย สับปะรด มันเทศ

ฯลฯ

การทำภาพอุปกรณ์การศึกษา

หัดทำเครื่องอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ เช่น
ภาพอุปกรณ์วิทยาการต่าง ๆ
แผนที่

ลูกโลก
แผนที่นั้น

การเขียนหรือการทำให้เป็นของที่น่าไปใช้ได้จริง และให้ขยายโตลงบนสิ่งต่อไปนี้

กระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่

กระดาษแข็ง

ใช้ดินเหนียวทำแล้วทาสี ฯลฯ

และการใช้สีก็ควรเป็นสีที่ถาวร เช่น

สีน้ำ

สีโปสเตอร์

สีฝุ่น

สีจาด

สีน้ำมัน (ถ้าหาได้)

พลศึกษา

กายบริหาร

1. อบรมจิตใจเด็กให้รักการพลศึกษา เป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัย มีความสามัคคีกันและ
อดทนมากกว่าลำบาก ไม่นับ ยึดได้เมื่อเหนื่อย รู้จักเหนื่อย มานะตั้งใจทำดี แล้วลงมือกระทำหมั่นเพียร
ไปจนสำเร็จ

ให้เด็กท่องให้ขึ้นใจ

วินัย สามัคคี อดทน มานะ หมั่นเพียร

ให้รู้จักมีใจเป็นนักกีฬา รู้จักเล่นเพื่อหมู่คณะ

2. ฝึกกายบริหารชั้น ป.1 - ม.4

(ใช้หนังสือกายบริหารของกรมพลศึกษา)

3. ทำหน้าที่ผู้ฝึกกายบริหารด้วยสัญญาณมหวัดหรืออื่น ๆ ได้

4. แปรชบวนกายบริหารง่าย ๆ ได้

กรีฑา

ประเภทการแข่งขันสำหรับชั้น ม.4 - 6

หมวดวิ่ง

1. วิ่ง 100 เมตร วิ่ง 200 เมตร และ 400 เมตร
2. วิ่ง 800 เมตร

หมวดกระโดด

1. ประเภทวิ่งข้ามรั้ว (90 ซม.) ระยะ 80 เมตร
วิ่งข้ามรั้ว (1.06 ม.) ระยะ 10 เมตร
2. ประเภทกระโดดสูง
3. ประเภทกระโดดไกล
4. ประเภทกระโดดค้ำ

หมวดทุ่ม ฟัน ข้าม เหรียญ

1. ประเภททุ่มแหวน 600 กรัม
2. ประเภทขว้างจักร 1 ก.ก.
3. ประเภททุ่มน้ำหนัก 6.35 ก.ก. หรือทุ่มน้ำหนัก 7.257 ก.ก.
(ใช้หนังสือกรีฑาเล่ม 1 - 2 ของนายกอง วิสัษฐาธรรม์)

เกมเล่น

เกมเล่นในร่ม เพื่อสมาคม หมากรูกไทย หมากรูกฝรั่ง ฮอรส บิงปอง และอื่น ๆ
เท่าที่โรงเรียนจะหาได้

เกมกลางแจ้ง ห่วงข้ามตาข่าย ตะกร้อข้ามตาข่าย ตะกร้อวงเล็ก วงใหญ่ บาสเกตบอล เนตบอล วอลเลบอล ฟุตบอล

(ใช้หนังสือกติกาเกมกีฬาต่าง ๆ ของกรมพลศึกษา)

ยิมเนซติก

ยืดหยุ่น หีบกระโดด และหีบกระโดดประกอบกระดานสปริง ราวคู้ ท่าง่าย ๆ เพื่อทำการสอนไม่เกิดขึ้น ม3 ได้ (ใช้คู่มือยืดหยุ่นของกรมพลศึกษา)

ให้นักพลศึกษาและเล่นกีฬาทุกวันตอนเช้ามีดและตอนบ่ายเวลาเลิกเรียนแล้ว และดำเนินตามวิธีการของกรมพลศึกษา ถ้าสามารถทำได้ให้หัดยิวียดสู และนับดาบ ว่ายนํ้า

ขับร้อง

1. รู้จักร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงไทย ตามหลักสูตรประมวลการสอนชั้นประถมและมีชยม-ton-ton
2. รู้จักตรวจจังหวะให้ครบถ้วน
3. สามารถเปลี่ยนเนื้อเพลงให้ถูกต้องตามทำนองของเพลงเดิม
4. ให้สามารถร้องได้ทั้งเดี่ยวและหมู่ได้ถูกต้องตามจังหวะของเพลง และสามารถเป็นต้นบทได้ ตีฉิ่งให้จังหวะก็ได้
5. รู้จักลักษณะของตัวโน้ต ตัวหยุด และเส้นโค้งโยงเสียง รู้ส่วนในจังหวะอัตราธรรมดาและอัตราผสม บันไดเสียงเนเจอร์ลเมเจอร์ เครื่องหมายแปลเสียง เครื่องหมายย่อและศัพท์ที่จำเป็นต้องใช้ในการดนตรีตามแบบดุริยางค์สากลเบื้องต้น
6. ถ้าสามารถเขียนดนตรี อย่างหนึ่งอย่างใด ได้ก็ควรเขียน แต่ไม่บังคับ
หมายเหตุ นักเรียนฝึกหัดครูทุกคนจะต้องสามารถอ่านโน้ตเพลงตามแบบสากลได้ และสามารถร้องเพลงเนื้อร้องทำนองปลุกใจ

วิชาลูกเสือ หรืออนุสภภาษาชาติ ให้ดำเนินการสอนอนุโลมตามหลักสูตรชั้นมัธยมปีที่ 6

การฝีมือชาย

1. การสาน

สานกระดาด

1. ใช้ดอกหลายสีสานเป็นลวดลาย กระเบื้องปูพื้น หมอนอิง ลวดลายชายผ้า ลวดลายชกดอก วิว ภาพนะ สัตว์ นก ฯลฯ

2. สานเป็นของเล่น เช่น ตะกร้อ ปลายตะเพียน นก ฯลฯ

สานไม้ไผ่หรือหวาย

1. สานเป็นภาชนะและเครื่องใช้ที่โตขึ้น เช่น ตะกร้าทั้งเศษกระดาด

2. สานเสื่อ พัด

3. สานของเล่นที่ใช้ความคิดและความอดสาหัสยิ่งขึ้น ต่อมาเป็นโต๊ะ เก้าอี้ บ้าน ฯลฯ

2. การปั้น

1. ปั้นเป็นรูปผลไม้ที่ยากขึ้น มะเฟือง มะไฟทั้งข้อ มังคุดผ่าเห็นข้างใน สดางค์ เงิน เหรียญ เต่า
2. ปั้นเป็นรูปบ้านเรือน ตึก อนุสาวรีย์แบบต่าง ๆ หักออกแบบและใช้ความคิดเอง บ้าง โรงเรียน โบสถ์ (ขนาดตุ๊กตา)
3. ปั้นเป็นภาชนะและเครื่องใช้ทั่วไป กาน้ำร้อน
4. ปั้นเป็นรูปบวบ งู ปลา จิ้งเหลน ต๊กแก
5. ปั้นเป็นรูปนก และสัตว์ ข้างม้า ควาย กะรอก ฯลฯ
6. ปั้นเป็นรูปดอกไม้ และแมลง
7. หักเผา และลงสี

3. การช่างไม้

1. หักเลือกไม้เป็นส่วนโค้งต่าง ๆ ให้รู้วิธีปรุลาชอย่างหยาบ และขุดลายเถาอย่างง่าย ๆ
2. ขุดเป็นรูปแผนที่ประเทศไทย แสดงภูเขาพื้นดินและทะเล
3. ปรุเป็นลวดลายลูกกรง หรือลวดลายบนผนังที่สี่เหลี่ยม
4. ทำเครื่องใช้ชิ้นโต ๆ ขึ้น
5. ทำบ้านเรือน และอนุสาวรีย์ขนาดเครื่องเล่น ทำเครื่องเล่นอย่างอื่น โดยใช้ความคิดของตนเอง
6. แกะไม้เป็นผลไม้ สัตว์ นก ภาพตุ๊กตา สะพานหินหรือไม้ ฯลฯ หมวก ตุ๊กตาและขีดทาแซลเล็ก หรือสีโห่งดงาม หักขีดเงาทับ

4. การสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์

1. ให้รู้จักปลูกผักสวนครัวที่สำคัญ ๆ ผลไม้ที่สำคัญตลอดผลไม้และพันธุ์ไม้เลื้อยและยืนต้น ให้เรียนชนิดที่ไม่ซ้ำกันกับที่ได้เรียนมาแล้วในชั้นฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัด
2. ให้รู้จักการเพาะ การปลูก การแยกปลูก ย้ายปลูก การรดน้ำ ปุ๋ย การบำรุงรักษา การชำ การตอน ตัดและการกำจัดศัตรูพืช วิธีเก็บและสงวนพันธุ์ให้หัดทำกันจริง ๆ และให้คะแนนเก็บไว้สำหรับรวบรวมเป็นคะแนนสอบได้ปลายปีอย่างน้อยคนละแปลง ปลูกหลายชนิดและต้องให้ทั้งผักและผลไม้
3. ให้รู้จักการเลี้ยงสัตว์บ้างตามสมควร ให้หัดทำกันจริง ๆ ตลอดจนการดูแลรักษาอาหารที่ให้ การผสมพันธุ์ ฯลฯ

การฝีมือและการเรือนหญิง

1. การเย็บ

- ก. ให้อ่านจักรเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อมีการขัดข้องในสิ่งท่ง่าย ๆ อันสมควรจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง
- ข. เย็บผ้าชิ้นแบบธรรมดา และแบบกระโปรงเรียบ ๆ สัก 2-3 แบบ
- ค. ประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย แพร ผ้า ประดับลวดลายสัก 5 ชนิด
- ง. เลาะผ้าปูโต๊ะขนาดกลาง ทำลวดลายให้ยากขึ้น

2. การปัก

- ก. ปักลวดลายเล็ก ๆ ที่ละเอียดมากขึ้นด้วยไหมสี เช่น ปักผ้าเช็ดหน้า ปักปกเสื้อคอเสื้อ ด้วยลวดลายละเอียดและสลัสนี้ให้ถูกความนิยม
- ข. ปักและเดินไหมลวดลายต่าง ๆ ตามแบบสมัยนิยมสัก 5 แบบ สิ่งนี้ทำลงบนผ้าดอกลีที่ตัดเป็นรูปแปลก ๆ เช่น ดอกลีลองชวบน้ำและ โกงแป้งก็ตัดเป็นรูปชวรูปโก ร่องถ้วยตัดเป็นรูปถ้วย ฯลฯ หรือดอกลีรูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น ประมาณสัก 5 ชิ้น

3. การถัก

- ก. โครเช่ที่ ต่อดอกเป็นผ้าปูโต๊ะขนาดกลางชนิด Table runner (ผ้าปูโต๊ะตามยาว) และถักเป็นดอกเป็นใบ ใช้ด้ายสีตามธรรมชาติ แล้วติดอกเสื้อหรือติดกระเป๋ากือ ทั้งสองอย่างถักด้วยด้ายมัน ชนิดถักด้วยไหมพรมให้ถักเป็นเสื้อคลุมเด็ก 1 ตัว
- ข. นิตตั้ง ถักเสื้อคอตัว วี 1 ตัว ใช้ลวดลายยากขึ้น และถักถุงเท้าเด็ก 1 คู่
- ค. แพตตั้ง ถักต่อเป็นดอกดอกลี และถักดอกลีโดยใช้ด้าย 2 เส้น อย่างละ 1 ชิ้น หรือมีจะนั้นถักแล้วติดลงบนปกหมอนธรรมดา (ใช้ด้ายและด้ายมันสีต่าง ๆ)

4. การร้อย

- ก. ร้อยตาข่ายประดิษฐ์ ประมาณ 3 ชนิด
- ข. จัดพานดอกไม้ประดิษฐ์ลายงาม ๆ ประมาณ 3 ลาย
- ค. หัดทำดอกไม้สดประดิษฐ์ เช่น ผูกดอกพลับพลึงเป็นดอกไม้ชนิดต่าง ๆ และรู้จักย้อมสีกานพลับพลึงได้ด้วย ทำดอกไม้ด้วยกลีบกุหลาบ กรองดอกนิกุล จำปา สร้อยสน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ เช่น ทำวงหรีด ทำดอกไม้ช่อ

ง. จัดดอกไม้ลงในภาชนะรูปแปลก ๆ เช่น ใช้กระบอกลูกไม้ ไม้ งานงาม ๆ ชามแก้ว สำหรับตั้ง โต๊ะหรือแขวนในท้องแทนแจกัน

จ. เชื่อบรูปต่าง ๆ เช่น รูปนา ฯลฯ ด้วยดอกไม้และใบไม้สลับกัน รู้จักติดแบบด้วย แป้งเปียก

ฉ. ร้อยมาลัยกลมและซีกด้วยดอกและใบไม้สลับกันเป็นลวดลายที่ประมาณ 2-3 ลาย และให้รู้จักใช้ดอกไม้ต่าง ๆ ใบไม้ต่าง ๆ มาร้อยได้ด้วย เช่น ดอกเล็บเมื่อนาง ดอกมะลิ ใบตอง และใบโกศล เป็นต้น ให้รู้จักร้อยตัวหนู ตัวกระต่าย ด้วยดอกพุด ดอกมะลิ และดอกพุทธรักษา ติดกิ่งไม้ได้ด้วย

5. การทำตอง

เขียนกระทงเจิมและบายศรี กระทงประดิษฐ์สำหรับใส่ดอกไม้

6. การแกะสลัก

รู้จักการแกะสลักมะเขือ แตงกวา ขิง ใบหอม กะชาย มะละกอบ้างพอสมควร ให้สลักแต่พองาม อย่าให้ถึงกับหกรร่า ซ้ำซอกเกินไป จะทำให้คุณสมบัติของผักเสื่อม เช่น ผัก 1 งานควรมีผักสลักชนิดละ 1 ชิ้นเท่านั้นพอ ไม่จำเป็นต้องสลักทุกชิ้นไป ตลอดจนการจัดลงจาน

7. การครัว

ภาคทฤษฎี

ก. การทำบัญชีอาหารประจำวันสำหรับอาหารไทยธรรมดา

ข. คุณสมบัติของอาหาร จำพวกเนื้อสัตว์ ผัก ไข่และผลไม้โดยย่อ ๆ

ค. การจัดโต๊ะอาหารชนิดธรรมดา และมารยาทในการรับประทานอาหาร สอนให้ทราบแต่สิ่งสำคัญจำเป็นต้องทราบ เพื่อเข้าสมาคมได้ไม่เก้อเขิน

ภาคปฏิบัติ

ก. ทำอาหารไทยธรรมดาทั้งคาวหวานได้ไม่ต่ำกว่า 10 ชนิด

ข. ทำอาหารฝรั่งคาวหวานที่คนไทยนิยมรับประทานกันประมาณ 3-4 ชนิด

8. การเรือน

ก. ให้รู้จักการจัดห้องรับแขก ห้องหนังสือ ห้องรับประทานอาหาร ห้องนอน เหล่านี้ ให้รู้จักจัดแต่พองามสมฐานะและสมกับความจำเป็นจริง ๆ อย่างนะให้ใช้ของแพง หุหุหุ หรือ

ของไม้จำเป็น ให้รู้จักจัดบ้านเรือนตามแบบไทยหรือแบบเรียบ ๆ แต่ต้องอยู่ในหลักความสะอาด
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะอาดเป็นประมาณ

ข. ให้รู้จักการรักษา เช่น การรักษาน้ำน้เรือนให้สะอาด รักษาไม่ให้ชำรุดทรุดโทรม
จนเกินไป รู้จักซ่อมแซมบ้านเรือน และเครื่องเรือนที่ชำรุดให้ดีขึ้น

ค. เครื่องเสื้อผ้า ควรใช้อย่างไรและควรรักษาอย่างไรและจะซักฟอกอย่างไร
เฉพาะแต่ที่สำคัญ ๆ และใช้อยู่เสมอ ๆ เช่น หมวก เสื้อ ผ้าเช็ดหน้า ผ้านุ่ง ถุงมือ ถุงเท้า ที่
นอน หมอน มุ้ง ผ้าปูโต๊ะ เสื้อ พรม เป็นต้น

วิชาครู

ให้สอนตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วิธีสอนและการปกครอง

(1) ครูและหน้าที่ของครู ลักษณะของครู ครูที่ดีและไม่ดีคืออย่างไร ทำไมครูจึงต้อง
เรียนวิชาครู

(2) การศึกษาคืออะไร มีความหมายอย่างไร องค์ของการศึกษาทั้ง 3 อย่าง
เครื่องอุปกรณ์การศึกษามีอะไรบ้าง การลูกเสือและการอนุสภากาชาดเกี่ยวกับการศึกษาอย่างไร
บ้าง ฯลฯ

(3) การสอนคืออะไร ผิดกับการบอกและการฝึกอย่างไร การสอนที่ดีและไม่ดี อะไร
ทำให้การสอนของครูดีขึ้น วิธีสอนแบบเล่น

(4) ให้รู้หลักสำคัญของชั้นทั้งห้า และอุปเท่ห์ของการสอนวิชาต่าง ๆ

(5) การปกครองคืออะไร อะไรบ้างเป็นเครื่องอุปกรณ์การปกครอง การออกข้อบังคับ
การทำให้โทษ การให้รางวัล การปกครองเด็กตามอายุ และที่ร่างกายไม่สมบูรณ์ การปก
ครองชั้น ครูต้องรับภาระในการปกครองอย่างไรบ้าง การกล่อมเกลาคความประพฤติของเด็กให้รู้
จักมูลเหตุและวิธีแก้สันดานและนิสัยของเด็ก เช่น กิริยาวาจาไม่ดี ขี้โกรธ ใจร้าย ดื้อ ขลาด
พูด ซื่ออ่อน เกียจคร้าน ไม่ตรงต่อเวลา หนีโรงเรียน ฯลฯ

(6) การสอนเด็กเล็กและเด็กโต ขบวนการของเด็กเล็กและเด็กโต การสอนแบบ
ต่าง ๆ เช่น อุปมาน อุปมา แบบถาม และแบบคิดตรรกการเดิน การวัดความเข้าใจเด็ก คำถาม
จุดประสงค์ ชนิดของคำถาม คำถามที่ดีและไม่ดี

(7) ก. การสอบข้อสอบ การสอบไล่ การออกข้อสอบ การตรวจ

ข. การบันทึกการสอน เตรียมการสอน หนังสือของครูที่จะต้องค้นคว้าในวิชา
ต่าง ๆ

- ค. การแก้ และการพิจารณาให้คะแนน ตามชั้นและวัยต่าง ๆ
- ง. การให้การบ้าน จุดประสงค์ และวิธีการตามชั้นและวัย
- จ. การเขียนกระดานดำ

(8) งานของโรงเรียน การประกวด งานกีฬา ประโยชน์ของกีฬา รูปภาพ แผนที่ และของจริงอื่น ๆ ที่ให้ประโยชน์ในการสอน

2. วิธีจัดโรงเรียน

(1) การจัดครูเข้าสอน การวางหลักสูตร ทำตารางการสอน การทำทะเบียนและบัญชีของโรงเรียนทุกชนิด

(2) การจัดโรงเรียน ให้รู้สถานที่ควรสร้างโรงเรียน การวางแผนผังโรงเรียนที่มีครบชั้นหรือมีแต่บางชั้น ให้รู้จักรูปและขนาดที่เหมาะสม โรงเรียนที่ดีต้องมีสถานที่อย่างไร ห้องไหนจะอยู่ที่ไหน ให้รู้จักแสงสว่างที่ถุกอนามัยและที่ผิดอนามัย รู้จักการจัดที่เล่นของเด็ก ที่รับประทานอาหาร การจัดส้วม และการจัดการสหนิบาลโรงเรียน

(3) ให้รู้จักเครื่องแต่งเครื่องใช้ เช่น เครื่องแต่งโรงเรียนควรมีอะไรบ้าง เครื่องใช้ของโรงเรียนควรมีอะไรบ้าง และให้รู้จักการจัดห้องสมุดและนิชมภัณฑ์ของโรงเรียน

3. หลักการสอน

หลักการสอนจรรยา ภาษาไทย วิชาวิทยาการ วิชาคำนวณ ความรู้เรื่องเมืองไทย วิธีสอนให้อ่านหนังสือไทยออก และการสอนอ่านเบื้องต้น การสอนวิชาต่าง ๆ ให้สามารถสอนชั้นประถมและมัธยมต้นได้

4. ระเบียบและพระราชบัญญัติการศึกษา

(1) โครงการศึกษาของประเทศไทย แผนการศึกษาชาติ

(2) พระราชบัญญัติประถมศึกษาและกฎกระทรวงโดยละเอียดและให้รู้พระราชบัญญัติ

โรงเรียนราษฎร์อย่างย่อ ๆ พอรู้เรื่อง

(3) วิธีใช้สมุดบันทึกของโรงเรียน

หลักสูตรคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2482

EDUCATION

Syllabus of Courses for the Diploma in Education

1. Theory of Education.

Section A. Philosophy of Education.

1. General Aspects of Education.

Meaning of education ; heredity and environment; education by environment; education by man; education and home influence; religion; school; intellectual education; moral education; physical education.

2. Ideals of Education.

Objectives of education; good citizenship; conventions of society; vocation; growth and development of man; personality; character; training of character; discipline in school; liberty in school; arts and education; manual training and education; health and education; school and society; nation and education.

3. Management of Education.

Education in accordance with chronological and mental ages; kindergarten; elementary education; secondary education; higher education; co-education; adult education.

Section B. Educational Psychology.

1. Introduction to Modern Psychology.

Matter and methods of psychology; the reaction hypothesis and the nervous system; sensation, heredity and growth; development of behaviour; individual differences; laws of drives and resistances; feeling, emotion and emotional outlet; attention; learning; perception and association; imagery, memory, imagination; action and decision; reasoning; suggestion and suggestibility; efficiency; personality; psycho-analysis; adolescence and school problem.

2. Psychology of Learning.

Learning and law of learning; progress and limit of learning; factor of learning; transfer of learning; motivation in education; how to study; psychology of school subjects.

3. Tests and Measurements.

Development of mental testing; measurement in intelligence; measurement in education; measurement of teacher's work; various aptitude tests; educational and vocational guidance; elementary statistics as applied to psychology and education; researches in psychology and education.

4. Experimental Psychology.

To perform 15 to 20 experiments on the nervous system, sensation, learning, retention, perception, attention, work and fatigue and intelligence testing.

II. History of Education.

Section A. The Orient.

1. Neighbouring Countries.

Chinese education in ancient time, Confucius; western influence in China; education in India, the Vedas, Sanskrit literature, Manu, Panini, Buddhism, Asoka; modern education in neighbouring countries, Japan, Burma, French Indo-China, Java, Malay-States, and Philippine Island.

2. Thailand.

Thai education in ancient times : Buddhism and Brahminism; Sukotai Age, King Ram-Kam-heng; Ayudhaya Age : Pra Narayana the Great, foreign intercourse, school and text books; the Ages of Dhonburi and Krung Dheb : Soontara Poo, foreign intercourse, first printing; King Rama V. and education in Thailand, vocational education, compulsory education, scouting.

Section B. The West.

1. Ancient Times.

Supplementary educational contributions of Greece and Rome, tribal education in Sparta, Athenian education, Sophists, Socrates, Aristotle, Alexandria, early Roman education, Hellenized Roman education, early Christian schools.

2. The Middle Ages.

Monasticism and the monastic schools; Charlemagne's revival of education; Mohammedan learning in Europe; scholasticism; universities, feudal education; Renaissance; humanistic education in Italy; Reformation and Catholic Counter-reformation; realism in education, humanistic realism, sense realism, social realism; naturalism in education : philanthropy in education.

3. Modern Times.

Observation and industrial training in education; development of modern educational practice; development of modern school systems; current tendencies in education.

III Practice of Education.

Section A. School Administration.

1. National Education.

Acts and decrees concerning national education, administration and selection, promotion, and control of teachers; uniformity and localization of curricula; government's education budget; special funds and foundations; education and politics; nation's educational scheme; academic and vocational education; physical education; teachers' training; compulsory education; administration of public schools.

2. School.

Locations and buildings; school plant, play-ground, auditorium, gymnasium, dining hall, lavatories; opening and closing the school year; admission of pupils; various books, registration, accounting, and forms; examinations and scores; holding power; extra-curricula

activities, sports, health, library, museum, journals, scouting, military training, Junior Red Cross, clubs, excursions, exhibitions and contests, plays, etc.

3. Teaching 'Staff'.

The Head-master : duty; daily routine; requisitioning, distributing and accounting for supplies, text books, and equipment; budgeting and accounting for school funds and school costs; reporting teachers' work; distributing work for teachers; observation and supervision of teaching; control of teachers' co-operating with the public.

Assistant Teacher : duty and behaviour; living rooms; form teachers and specialists; teachers' association with one another and with the public; teachers and parents; teachers' health; miscellaneous problems.

4. Pupils.

Nature and needs of secondary school pupils; training character and behaviour of pupils control of pupils, school discipline, and regulations; reward and punishment; association, unity and esprit de corps of pupils; perfects; pupil's accounting.

Section B. School Hygiene.

1. Environment and Health.

Physiological background of health; development of modern public health work; diseases, infection and resistance, immunity and immunization, bacteria and other micro-organisms, infectious diseases, insects and diseases, animals and diseases; health and its relation to air, soil, water, and food; community problems in sex hygiene and in specific diseases (tuberculosis, heart disease, cancer); health of school children; medical inspection; first aid; public health agencies.

2. Mental Hygiene.

Scope and method; needs for mental hygiene; problem children; community problems in mental hygiene; prevention of mental diseases; etc.

IV. Methodology in Education.

Section A. Teaching and Supervising.

1. General Method of Teaching.

Various methods of teaching, imitation, memorizing, training, reasoning induction, deduction, etc., experiments on Dalton Plan, the Play-way.

2. Teaching and Supervising the Class.

General aspect of arts, sciences, arts and crafts, and vocational subjects; class-room management; curricula; syllabuses; distribution of work for teachers; time-table; class-room methods; general rules of teaching; teaching by steps; art of questioning; preparation of lesson plans; recording of lessons; art of using devices; conscientiousness and obedience of pupils; marking pupils' work.

Section B. Special Method.

1. Teaching of Thai.
2. Teaching of Modern Languages.
3. Teaching of Mathematics.
4. Teaching of Sciences.
5. Teaching of History and Geography.

(Two subjects must be taken).

V. School Practice.

1. Blackboard writing practice.
2. Making illustrative materials.
3. Practice in pupil's accounting.
4. Making syllabuses and time-tables.
5. Inspecting nursing and hygienic care of schools.
6. Visiting schools and observing school classes.

7. Teaching practice.

In teaching practice every student is required to spend a continuous term of at least twelve weeks at Hor Wang School which is school. During this period the student will observe the teaching of members of the school staff, give lessons himself in as many subjects as may be assigned by the head-master (usually about twelve hours per week), and perform the duty of a class-master or class-mistress under the supervision of experienced teachers.

Every student is required to keep a record of his practical work in school in the following form :-

(a) A daily record of lessons observed or given and of any other work in connection with the general life or the school. (A printed form is supplied by the Department).

(b) Notes of lessons for every lesson given by himself.

These notes should include the aim, matter and method of the lesson.



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2485

หลักสูตรวิชาครุมัธยม

หมวด ก. ปรัชญาแห่งการศึกษา

1. ทฤษฎีการศึกษา

(ก) แนวทางการศึกษาโดยทั่วไป

ความหมายของการศึกษา ทั้งกับและสิ่งแวดล้อม การศึกษาจากสิ่งแวดล้อม การศึกษาที่คนจัดขึ้น การศึกษาและการอบรมทางบ้าน สาสนา เป้าการศึกษา โรงเรียน พุทธศึกษา จริยะศึกษา พลศึกษา

(ข) อุดมคติแห่งการศึกษา

วัตถุประสงค์แห่งการศึกษา ความเปนพลเมืองดี จาวิตประเพณีแห่งสังคม อาชีพ การเติบโตและความเจริญของคน อุปลนิสัย วินัยและเสรีภาพในโรงเรียน ศิลป และการศึกษาการฝึกทางหัตถกรรมและการศึกษาสุขภาพและการศึกษา โรงเรียนและสังคม ชาคติและการศึกษา

(ค) การจัดการศึกษา

การให้การศึกษาตามอายุกาลและอายุปัญญา การศึกษาชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา สหศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่

2. ประวัติการศึกษา

(ก) ภาคตะวันออก (ประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง)

การศึกษาของไทย ในสมัยโบราณ พุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ สมัยสุโขทัย พระเจ้ารามคำแหง สมัยอยุธยา พระนารายณ์มหาราช สัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ โรงเรียน และแบบเรียน สมัยกรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ สุนทรภู่ สัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ การตีพิมพ์ครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ กับการศึกษาในประเทศไทย อาชีวะศึกษา การศึกษาบังคับ องค์การลูกเสือ การยุวชนทหาร

การศึกษาของจีน ในสมัยโบราณ ขงจื้อ อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกในประเทศไทย

การศึกษาในประเทศอินเดีย คัมภีร์พระเวท วรรณคดีสันสกฤต พระมนู ปาณินิ พุทธศาสนา พระเจ้าอโศกมหาราช

การศึกษาปัจจุบัน ในประเทศญี่ปุ่น ฌ่า อินโดจีน ชาว สหรัจุมละยา และหมู่เกาะฟิลิปปินส์

(ข) ภาคตะวันตก (สมัยโบราณและสมัยกลาง)

หลักการศึกษาค้นคว้าที่ได้อีกจากกรีกและโรมัน การศึกษาเฉพาะหมู่เปเลอาโนสปาร์ตา การศึกษาของชาวเอเธนส์ พวกโซฟีสตส์ โซเครติส อาริสโตเติล อาเล็กซานเดรีย, การศึกษาของชาวโรมันในสมัยต้น การศึกษาของชาวโรมันภายใต้อิทธิพลของกรีก โรงเรียนฝ่ายคริสต์ศาสนา แห่งแรก ๆ การศึกษาในวัดและโรงเรียนวัด การฟื้นฟูการศึกษาของชาร์ลมหาราช วิชาการทางสาขามหะหมัด ในยุโรป . การศึกษาตามแบบสกอตแลตติซซิม มหาวิทยาลัย การศึกษาแบบนิวคาล การฟื้นฟูศิลปวิทยา การศึกษาตามแบบมนุษยนิยม ในอิตาลี การปฏิรูปทางศาสนาและการต่อสู้ การปฏิรูปทางศาสนาของศาสนาคาทอลิก การศึกษาตามลัทธิคัลวิน การศึกษาตามแบบแซมซาคติ การศึกษาตามแบบการบุญ

(ค) สมัยปัจจุบัน

การอบรมให้ใช้การสังเกตและการฝึกฝน ในการอุตสาหกรรม ความเจริญของการปฏิบัติทางการศึกษาแบบใหม่ ความเจริญของระบบการจัดโรงเรียนแบบใหม่ ทางใหม่ทางการศึกษาในปัจจุบัน

หมวด ๒. จิตวิทยาแห่งการศึกษา

1. จิตวิทยาแห่งการศึกษา

(ก) รากฐานของจิตวิทยาแห่งการศึกษา

ธรรมชาติของคน วิธีศึกษาจิตวิทยาของคน แผนประสาท อาการมสัมผัสและสัญญาณ ความเจริญแห่งจิตวิทยา ความแตกต่างระหว่างบุคคล สัญชาตญาณ ความรู้สึก และอารมณ์ เซอวัน การสัมพันธ์และปฏิกิริยาสืบเปลี่ยนบุคคลลักษณะ ความคิดคำนึง ความตั้งใจ การเข้าเจตนาธรรม การวิเคราะห์ความคิดและการคิด

(ข) จิตวิทยาแห่งการเรียนรู้

รากฐานทางประสาทวิทยาและสรีระวิทยาของการเรียนรู้ หลักการที่ใช้อธิบายการเรียนรู้ การฝึกให้ชำนาญดีขึ้น การรับประทับไว้ในความจำ การขัดแย้ง (ย้อนหลังเมื่อปล่อยออกก่อนหน้า) การเปลี่ยนย้ายและการขัดขวางในการเรียนรู้ ผลกระทบที่มีผลถึงการเรียนรู้ ท่วงทีความรู้สึกและความรู้สึกและเครื่องล่อใจในการเรียน จิตวิทยาแห่งวิชาสอนในโรงเรียนบางวิชา

(ค) จิตวิทยาภาคปฏิบัติ

ปรากฏการณ์ของบุคคลลองที่ขึ้นชื่อมาก เช่น การทำโรคนิวโรลิสให้เกิดขึ้นในห้องปฏิบัติการ สัญชาตญาณการจิก ไชโคกลวานครีเฟลกซ์ ความเจริญของจักสู่มสัมผัสและโสตสัมผัสของเด็ก ฯลฯ

สำหรับงานในห้องปฏิบัติการ ให้ได้ทำการทดลองประมาณ 10-15 ครั้ง ในเรื่องแผนประสาธ สัมผัส สัญญาณ การเรียนรู้และการรับประทับใจในความจำ การทำงานและความเหนื่อยกับการสอบเข้าวัน

2. จิตวิทยาประยุกต์

(ก) จิตวิทยาประยุกต์กล่าวโดยทั่วไป

จิตวิทยาทางสังคมและการจัดการตัวเอง วิธีที่จะศึกษาให้ได้ผลดีจริง ๆ การพิจารณาพรรณคดีตามหลักจิตวิทยา จิตวิทยากับชีวิตสมรส จิตวิทยากับโฆษณา การพักผ่อน การทำงานและความเหนื่อยในงานอุตสาหกรรม จิตวิทยาในทางการแพทย์ จิตวิทยาในภาคทนายและการเมือง จิตวิทยากับศาสนา

(ข) สุขวิทยาทางจิต

วัตถุประสงค์และความจำเป็นในทางสุขวิทยาทางจิต มลภาวะทางสิ่งแวดล้อมและทางพันธุกรรมในสุขวิทยาทางจิต ปฐมวัยเป็นสมัยทองของสุขวิทยาทางจิต ครูในสถานะที่เป็นสุขวิทยาทางจิต ปัญหาประชาคมเกี่ยวกับโรคจิต จิตโรค วิทยาของโรคจิตสามัญ ความเคลื่อนไหวขององค์การที่เกี่ยวแก่สุขวิทยาทางจิต

(ค) วิธีสถิติในจิตวิทยาและการศึกษา

ความสำคัญของวิธีสถิติในจิตวิทยาและในการศึกษา ธรรมชาติของรายการทางสถิติ การเก็บรวบรวมรายการ วิธีแสดงด้วยกราฟ การเอนเอียงเข้าหาหลักสะกลาง การกระจายของรายการ ความเป็นที่ไว้ใจได้ (Reliability) ของเครื่องวัด สะสมพันธ์อย่างง่าย การประยุกต์ในห้องเรียน ทฤษฎีของการอาจจะเป็นไปได้ (Probability) วิธีสถิติวิเคราะห์ในการค้นคว้า

หมวด ค. การศึกษาภาคปฏิบัติ

1. การจัดการโรงเรียน

ก. การศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติและกดกะช่วงว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ การจัดงานทางครู การคัดเลือกครู การเลื่อนตำแหน่งและการควบคุมครู หลักสูตรของชาติและหลักสูตรเฉพาะท้องถิ่น งบประมาณการศึกษาจากรัฐบาล เงินทุนอนุภูลนิเสส และมูลนิธิต่าง ๆ การศึกษากับการเมือง แผนการศึกษาชาติ การจัดสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา การจัดการพลศึกษา การฝึกหัดครู การจัดการศึกษาบังคับ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การจัดการและการควบคุมโรงเรียนราษฎร์

ข. โรงเรียน

ทำเลที่ตั้งและตัวอาคาร บริเวณโรงเรียน ที่เล่น ห้องประชุม โรงพลศึกษา ห้องรับประทานอาหาร ล้าง การเปิดแลผลิตภาคเรียน การรับนักเรียน สมุดเก็บเรื่องต่าง ๆ การลงทะเบียนนักเรียน การทำบัญชีและแบบรายงานต่าง ๆ อำนาจยึด (Holding power) นักเรียน งานมิสสอนนอกหลักสูตร การจัดการกีฬา สุขภาพ ห้องสมุด นิทรรศน์ นิตยสารของโรงเรียน การลูกเสือ การยุวชนทหารและยุวনারี อนุสภภาษาชาติ สโมสรนักเรียน การพาเที่ยวเพื่อเปิดหูเปิดตา การแสดงนิทรรศน์ ละครการประกวดต่าง ๆ การละคอน

ค. คณะครู

ครูใหญ่ หน้าที่ กิจประจำวัน การจัดหา การแจกจ่าย และการทำบัญชีเครื่องใช้ต่าง ๆ การทำรายงานกิจการของครู การเปลี่ยนงานให้แก่ครู การตรวจตราการสอน การควบคุมครู การร่วมมือกับประชาชน

ครูน้อย หน้าที่และความประพฤติ ห้องพักครู ครูประจำชั้น และครูนิเทศ การสมาคมในระหว่างครู และการสมาคมของครูกับประชาชน ครูและผู้ปกครองนักเรียน สุขภาพของครู และปัญหาเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

ง. นักเรียน

ธรรมชาติและความต้องการของนักเรียนมัธยม การฝึกอุปนิสัยและความประพฤติของนักเรียน การควบคุมนักเรียน การให้รางวัล และการลงโทษ การสมาคม ความสามัคคี และความมีใจรักหมู่คณะของนักเรียน

2. สุขศึกษา

ก. สุขศึกษาส่วนบุคคลและสรีระสุขศึกษา

โครงสร้างของร่างกาย กล้ามเนื้อ แขนงประสาท โครงกระดูก อาหารและการย่อยอาหาร การวนเวียนของโลหิต การหายใจ การถ่ายเทของเสียออกจากร่างกาย การสืบพันธุ์ โรคต่าง ๆ การติดโรคและอำนาจต้านทานโรค ความชินต่อโรค (Immunity) และการทำให้ร่างกายเกิดชินต่อโรค โรคติดต่อด่าง ๆ

ข. สุขศึกษาโรงเรียน

ความเจริญแห่งการสาธารณสุขสมัยปัจจุบัน จุลินทรีย์ มลเน่า และโรคต่าง ๆ สัตว์และโรคต่าง ๆ สุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับอากาศ ดิน น้ำ และอาหาร ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขวิทยาทางเพศ และโรคเฉพาะต่าง ๆ สุขภาพของนักเรียน การสุขาภิบาลในโรงเรียน การตรวจโรค ปฐมพยาบาล องค์การต่าง ๆ ทางสาธารณสุข

หมวด ง. วิธีแห่งการสอนในการศึกษา

1. การสอนและการตรวจ

ก. วิธีสอนทั่วไป

การสอนวิธีต่าง ๆ อันได้แก่ วิธีเขียนแบบ วิธีท่องจำ วิธีฝึก วิธีอุปมา วิธีอุปนัย ฯลฯ การทดลองตามแบบของดอลตัน วิธีเรียนจากการเล่น

ข. การสอนและการปกครอง

ความสำคัญของวิชาอักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลป และการช่าง และวิชาชีพ การปกครองชั้น หลักสูตร ประเมินการสอน ตารางสอน วิธีการในห้องเรียน กตทั่วไปของการสอน การสอนตามลำดับขั้น ศิลปแห่งการถาม การเตรียมการสอน วิธีใช้เครื่องประกอบการสอน ความเอาใจใส่และความเชื่อมั่นของนักเรียน

2. วิธีสอนเฉพาะ

ก. วิธีสอนภาษาไทย

ข. วิธีสอนภาษาปัจจุบันต่างประเทศ

ค. วิธีสอนคณิตศาสตร์

ง. วิธีสอนวิทยาศาสตร์

จ. วิธีสอนประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์

หมวด จ. การฝึกหัดสอน

1. การหัดเขียนกระดานดำ

2. การทำเครื่องประกอบการสอน

3. การฝึกหัดทำบัญชีเรียกชื่อ

4. การทำประเมินการสอนและตารางสอน

5. การตรวจตราดูแลการรักษาสถานพยาบาลและสุขภาพของโรงเรียน

6. การเยี่ยมโรงเรียนต่าง ๆ และสังเกตการสอนตามชั้นต่าง ๆ

7. การฝึกหัดสอน

ในการฝึกหัดสอนนี้ นิสิตทุกคนจะต้องออกทำการสอน 12 สัปดาห์เป็นอย่างน้อยตามโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ในระยะนั้นนิสิตจะได้รับการสอนของครูในโรงเรียนนั้น เข้าทำการสอนวิชา

ต่าง ๆ ตามที่อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนนั้นจะกำหนดให้ (ปกติประมาณสัปดาห์ละไม่เกิน 12 ช.ม.) และทำหน้าที่ครูประจำชั้น ภายใต้อาจารย์ใหญ่ของครูที่ได้มีความชำนาญมาแล้ว

นิสิตทุกคนจะต้องทำรายงานการฝึกสอนของตนตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

ก. ทำรายงานประจำวันเกี่ยวกับบทเรียนต่าง ๆ ที่นิสิตได้ดูจากครูผู้อื่น หรือที่นิสิตสอนเอง หรือเกี่ยวแก่กิจการอื่น ๆ ในโรงเรียน (แผนกฝึกหัดครูจะได้จัดทำแบบฟอร์มสำหรับเขียนรายงานนี้ขึ้นไว้)

ข. บันทึกการสอนของทุก ๆ บทเรียนที่นิสิตสอน ในบันทึกการสอนนี้จะต้องรวมไว้ซึ่งความมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง และวิธีสอน



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาว ดวงจันทร์ เตียววิไล เกิดเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2494 ที่ ตำบลสบ
ตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สำเร็จการศึกษา อักษรศาสตรบัณฑิต จากคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2515 สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
การมัธยมศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยโอกลาโฮมา สหรัฐอเมริกา เมื่อปีการศึกษา
2519 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2526 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 5 ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูลำปาง จังหวัดลำปาง



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย